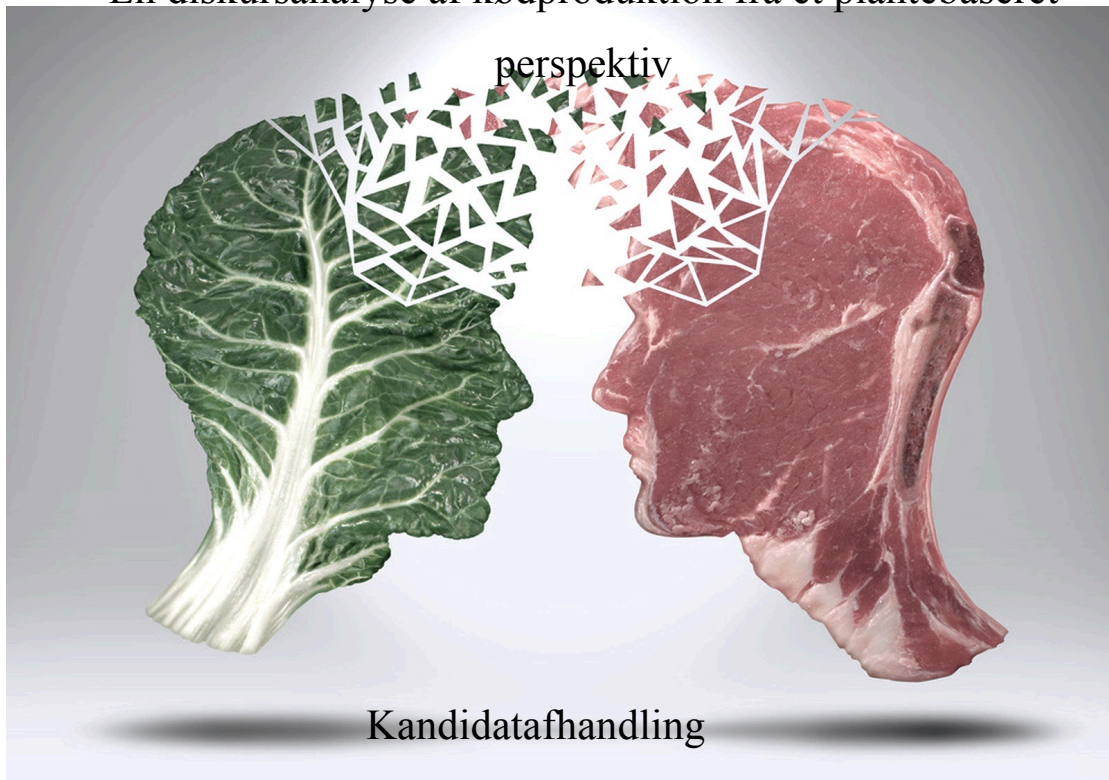

”Kød” som tom betegner

– En diskursanalyse af kødproduktion fra et plantebaseret
perspektiv

Kandidatafhandling

Cand.Soc. i Politisk kommunikation og ledelse

Copenhagen Business School, 2018

Speciale afleveret d. 15. januar 2018

Af Rógvi Petursson Kruse

Antal anslag: 167.434

Sider: 74

Vejleder:

Professor Christian Borch, Ph.d.

Indholdsfortegnelse

Abstract	4
1. Indledning	5
1.1 Problemformulering	6
2. Teori	7
2.1 Ernesto Laclau	7
2.1.1 Artikulation og hegemoni	8
2.1.2 Dislokation og reartikulation	9
2.1.3 Sedimentering og ækvivalenskæder	9
2.1.4 Antagonisme og differenskæder	10
2.1.5 Delkonklusion	11
2.2 Strategisk kommunikationsteori	11
2.2.1 Den basale grundteori	12
2.2.2 Overtalelsteori	14
2.2.3 McGuires kommunikationsovertalelses matrix	16
2.2.4 Delkonklusion	17
2.3 Opsamling	18
3. Metode	19
3.1 Valg og fravalg	19
3.2 Hvordan forsøger de frivillige aktører at ændre folks adfærd i forhold til at spise kød?	21
3.2.1 Hvilken effekt har det	23
3.3 Undersøgellesdesign	24
3.4 Videnskabelig metode	27
4. Første delanalyse	30
4.1 Dislokation 1: Kød er dårligt for klima og miljø	30
4.1.1 Kød og bæredygtighed	30
4.1.2 Spis vegetarisk – så kan verden brødfødes	33
4.1.3 Cowspiracy: hemmeligheden bag bæredygtighed	34
4.1.4 Delkonklusion	38
4.2 Dislokation 2: Kød er farligt for din sundhed	39
4.2.1 Forks over Knives	39

4.2.2 Vegetar. Hvordan og hvorfor?	43
4.2.3 Delkonklusion	45
4.3 Dislokation 3: Kød er etisk forkert	45
4.3.1 Drop kødet – for dyrenes skyld	45
4.3.2 Live and Let Live	47
4.3.3 Delkonklusion	51
4.4 Opsamling	52
5. Anden delanalyse	54
5.1 Modtagertyper	54
5.2 Overtalelse	56
5.3 Korttidseffekter	58
5.3.1 Kød og bæredygtighed	58
5.3.2 Spis vegetarisk – Så kan verden brødfødes	59
5.3.3 Cowspiracy: The Sustainability Secret.	60
5.3.4 Delkonklusion	61
5.3.5 Vegetar – hvordan og hvorfor?	62
5.3.6 Forks Over Knives	63
5.3.7 Delkonklusion	64
5.3.8 Drop Kødet – for dyrenes skyld	64
5.3.9 Live and Let Live	65
5.3.10 Delkonklusion	66
5.3.11 De samlede korttidseffekter	66
5.4 McGuires matrix	68
5.4.1 McGuires tretten effekttrin	68
5.5 Opsamling	71
5.6 Implikationer	73
6. Konklusion	76
7. Perspektivering	79
Litteraturliste	80
Internetreferencer	82
Bilag 1: Spørgeskema 1	85
Bilag 2: Spørgeskema 2	86
Bilag 3: Spørgeskema 3	87

Oversigt over figurer:

Figur 1: Basal forståelse af kommunikationsprocessen	13
Figur 2: Modtagers forsvarsmekanismer	13
Figur 3: Det traditionelle indlæringshierarki	14
Figur 4: Lav-engagement indlæringshierarki	15
Figur 5: Dissonans indlæringshierarki	15
Figur 6: McGuires input variabler	16
Figur 7: McGuires output variabler	17
Figur 8: Ækvivalenskæde klima	31
Figur 9: Ækvivalenskæde miljø	32
Figur 10: Ækvivalenskæde bæredygtighed	34
Figur 11: Cowspiracy ækvivalenskæde	36
Figur 12: Sundhed ækvivalenskæde	41
Figur 13: Modstridende ækvivalenskæder, kød vs. vegetar	44
Figur 14: Modstridende ækvivalenskæder, kød vs. vegetar	44
Figur 15: Figur 15: Etisk ækvivalenskæde	46
Figur 16: Indledende ækvivalenskæde for dyr i kødindustrien	49
Figur 17: Ækvivalenskæde af diskursen som de frivillige aktører forsøger at skabe en hegemoni omkring	53
Figur 18: Procentdel af modtagere	56
Figur 19: Oversigt over de langsigtede resultater	71

Abstract

Key words: Laclau, discourse, hegemony, meat, pro-vegetarian campaigns

In recent years there has been an increasing focus on climate change and how we can live more environmentally friendly. However, this focus has mainly been on the transportation and energy sectors, even though our food production has a greater impact on our environment, accounting for roughly 25% of all greenhouse gas emissions; for this reason the main focus of this work is to take a look at campaigns that deal with reducing meat consumption.

This thesis looks at how campaigns that emphasise the importance of a plant-based diet have chosen to communicate this importance, and how their discourse is structured around three central themes. In the analysis of the campaigns, where four different campaigns from Denmark's largest vegetarian organisation were chosen, and three films from three different film directors, it is shown that there are three general themes in the discourse aimed at convincing people to become vegetarian. These themes revolve around issues pertaining to the environment, health and animal rights.

The first part of the thesis is a discourse analysis based on Ernesto Laclau's discourse theory in a social constructivist paradigm. This first analysis shows how the different campaigns (I configure the films as standalone campaigns as well) try to convince people of the perceived dangers in meat consumption and production, within a hegemonic mind-set of meat being perceived as essential in a healthy and balanced diet. After the first analysis, a second analysis follows, where the effects these campaigns have on various people who profess to being meat eaters (chosen randomly) are shown, using William J. McGuire's communication matrix.

The second analysis, which is of the observed effects, is based on questionnaires and measured both short-term gains and long-term gains in relation to a more vegetarian-based diet and attitudes towards "Meat Free Mondays", the concept by which one, refrains from eating any meat one day or more a week. This second analysis also shows which arguments are most successful when attempting to convince people who eat meat, to eat less meat. Lastly, this thesis demonstrates that in order to convince people who eat meat to eat less meat, emotions and health related arguments are the most effective tools in achieving a change in behaviour.

1. Indledning

Sommermåneden juli blev i år 2017 målt til at være den varmeste juli nogensinde på planeten, med data som går tilbage til 1880 (Høgsholt, 2017). Året 2016 blev også målt til at være det varmeste år nogensinde, og 2015 var det varmeste år nogensinde før det blev slået af 2016 (Ritzau; Reuters, 2017). Det er en indikation på, at jordens temperaturer vokser. Noget forskere har peget på, som værende en effekt af den voksende mængde drivhusgasser, der bliver frigivet ud i atmosfæren pga. menneskehedens industrialisering.

I 2009 var der en international FN klimakonference i København, COP15, der skulle adressere klimaændringer, og hvordan stater over hele verden kunne reducere deres CO₂ udslip, for at mindske om effekterne af den globale opvarmning. Efter konferencen har der været meget fokus på at få en grønnere transport sektor, samt mere vedvarende energi indenfor energisektoren. Indenfor det vi kan kalde miljøbevidsthed, har der også længe været fokus på fossile brændstoffer samt transport- og energisektoren i form af forskellige kampagner. Kampagnerne går ud på at vi skal nedsætte vores udslip af drivhusgasser, som er med til at øge jordens temperatur.

Folk har været dygtige til at omstille sig, når talen er om energisektoren, og sortering af affald er også meget almindeligt i dag. Der er dog et område som går meget langsomt, til trods for at det optager en rimelig stor del af de samlede drivhusemissioner, og det er vores fødevareproduktion. Faktisk står den for en fjerdedel af jordens drivhusemissioner ifølge tal fra FN (Thiis, 2015), og her er det særligt kødproduktion der er den største enkeltbelastning på klimaet.

I starten af oktober måned 2017 udgav WWF, Verdensnaturfonden, en rapport som konkluderer, at vi er i gang med at ødelægge planeten, idet at vi bruger så mange ressourcer på at fodre alle de dyr der bliver opdrættet til slagting (WWF, 2017). Den konkluderer også, at vi spiser for meget animalsk protein, og at hvis vi kun spiste den anbefalede mængde, kunne vi spare 650 mio. hektarer land fra at blive benyttet til landbrug (WWF, 2017). Til sammenligning er der 174 mio. hektarer landbrugsjord i EU (EU, 2010). Dvs. at vi kunne spare land på størrelse med næsten 4 EU.

Den danske fødevareproduktion udleder mere end dobbelt så meget drivhusgasser som de danske personbiler tilbage i 2010 (Salomonsen, 2010). Dette har også betydet, at der i de seneste år er kommet mere fokus på vores spisevaner med ”spis mindre

kød” kampagner, hvor den der nok har opnået størst opmærksomhed herhjemme, er ”Kødfri Mandag”, som blev oprettet i 2013. Dog er der langt fra nogen generel folkelig miljøbevidsthed omkring vores forbrug af kød i forhold til klimaet.

Hvordan kan det være, at der er så lidt fokus på vores forbrug af kød ude i det danske samfund, når det er en så stor del af vores samlede miljøbelastningsregnskab? Imidlertid er der dog en voksende del af befolkning, som har valgt at reducere deres kødforbrug de seneste år. I 2014 var der 19% der havde valgt at reducere deres kødforbrug ifølge en undersøgelse fra Concito, mens det tal i 2016 var kommet op på 33% (Concito, 2016). Disse tal siger dog intet om, hvor meget kød de spiser, kun at de har reduceret deres kødforbrug, og hvis man ser på en analyse som Coop lavede i august 2017, er det 1,8% af danskerne som lever helt vegetarisk (Coop, 2017), mens 26,8% aldrig havde haft en kødfri dag. Til trods for, at der er relativt få som har reduceret kraftigt på deres forbrug af kød, 4,9% siger de har 3-4 kødfrie dage om ugen (Coop, 2017), er der dog 56% der ønsker at spise mindre kød i fremtiden (Coop, 2017). Så hvorfor gør de det ikke nu? Hvordan kan det være, at der er så mange der gerne vil spise mindre kød, mens det kun er få der faktisk gør det?

Kan det være, at det er lykkedes de forskellige kampagner at overbevise folk om en sammenhæng mellem miljø og kødforbrug, samtidig som de ikke har overbevist dem om rent faktisk at gøre noget ved det? Derfor vil jeg undersøge hvordan der bliver kommunikeret politisk i diverse kampagner, hvordan diskursen er opbygget i de kampagner, der retter sig mod at få folk til at spise mindre eller intet kød. Derudover vil jeg undersøge, hvilke argumenter der bliver brugt, og hvilke der er mest effektive, for at få folk til at spise mindre kød. Det vil jeg gøre ved at se på hvilken effekt disse kampagner har.

1.1 Problemformulering

Det har ledet mig til at lave en to-ledet problemformulering, nemlig:

Hvordan forsøger frivillige aktører at ændre folks adfærd i forhold til at spise kød, og hvilke effekter har disse strategier.

For at besvare problemformuleringen, har jeg valgt at lave en diskursanalyse af de forskellige kampagnematerialer der bliver anvendt, for derefter at lave en spørgeskemaundersøgelse, for at teste effekterne. Mere om det i teori og metode afsnittene.

2. Teori

I det følgende afsnit bliver Ernesto Laclaus diskursteoretiske begreber præsenteret. Teorien som helhed er en både kompleks og omfangsrig teori, dog vil det kun være de begreber som bliver anvendt i analysen, som vil blive introduceret i dette afsnit, og derfor vil hele hans teori ikke indgå her.

Siden jeg har valgt at se på den diskurs der bruges af frivillige aktører, er det oplagt at bruge diskursteori som analyseværktøj. Jeg bekender mig også til en socialkonstruktivistisk videnskabelig tilgang, mere om det i metodeafsnittet, og her er metodologien også præget af diskursanalytiske metoder (Larsen, 2012: 124). Hvilket vil sige, at en diskursanalyse er et naturligt valg i dette speciale med et socialkonstruktivistisk paradigme. Jeg kunne også have brugt Niklas Luhmanns semantikanalyse, men idet jeg ikke mener Luhmanns semantikanalyse er følsom overfor den kamp der forgår mellem diskurserne, har jeg valgt at fokusere på Laclaus diskursanalyse, eftersom hans teoriapparat er følsom overfor den kamp. Foucaults diskursanalyse er bedre til at analysere en diskurs der går på tværs af tid og rum, mens den diskurs jeg er interesseret i, har et relativt kort tidsperspektiv og specifik placering i vores samfund, hvilket igen har gjort, at valget faldt på Laclaus diskursteori, som jeg er blevet inspireret af til at lave mine egen diskursanalyse, ved brug af hans begreber. Den har selvfølgelig også nogle mangler i forhold til at svare på problemformuleringen, og derfor vil jeg også inddrage kommunikationsteori. Mere om det når vi når til afsnittet om kommunikationsteori.

2.1 Ernesto Laclau

Dette afsnit er en videnskabelig forklaring på, hvor Laclaus diskursteori er placeret, for bedre at kunne sætte sig ind i hans tanker, hvorefter en gennemgang af teorien præsenteres i næste afsnit. Ernesto Laclaus diskursteori er en del af socialkonstruktivismen, hvor menneskelig erkendelse skal forstås som noget socialt konstrueret. Det betyder, at ifølge Laclau er mening, mening som betydningsmæssigt indhold af et ord, sætning eller handling, samt mening som opfattelse eller holdning til et emne, aldrig givet på forhånd, men hellere konstrueret gennem sociale praksisser, hvilket er grunden til at der findes en kamp om mening. Det er i det lys at man skal læse Laclaus diskursteori. Der er intet der er ”naturligt”, vi ”er” kun det som

forskellige diskursive positioneringer gør os til (Hansen, 2005: 181). Derfor er der intet subjekt ifølge Laclau, men kun subjekt positioner, der er prædikater der tildeles igennem diskurser (Hansen, 2005: 181).

Alle begreber der bliver brugt af Laclau i hans diskursteori, vil blive introduceret med citationstegn, for at gøre læseren opmærksom på at det er teoretiske begreber, men kun første gang de optræder i teksten.

2.1.1 Artikulation og hegemoni

I dette afsnit præsenteres især to begreber, 'artikulation' og 'hegemoni'. Når vi snakker om et eller andet på en bestemt måde, eller som Laclau ville kalde det, 'artikulerer', bruger vi hele tiden nye begreber eller 'betegnelser' i nye relationer. Betegnelser skal her forstås som ord eller begreber der kan tillægges et objekt. "Artikulation betegnes som enhver praksis, der etablerer relationer, dvs. forskelle og ligheder mellem elementer." (Andersen, 1999: 89). Det vil sige, at der gennem sproget bliver skabt en bestemt mening om noget, og herved bliver meningen fikseret. Mening skal her forstås hovedsageligt som opfattelse eller holdning til et emne. Artikulation er altså hvor 'det betegnede' bliver 'betegnet' på en bestemt måde. Et eksempel på det kunne være en cykelkampagne, hvor det "at cykle" er det betegnede, mens det bliver betegnet som "sundt", "godt for miljøet" og "sjovt". Det betyder, at objekter og begreber bliver defineret diskursivt gennem ligheder og forskelle, og derved kan man modificere deres identitet (Laclau & Mouffe, 2002: 52-65). Sagt på en anden måde: "...enkeltdele sættes sammen på en bestemt måde, så de kommer til at betyde noget nyt" (Hansen, 2006: 38). Her opstår det politiske, idet politiske kampe kan opstå om at fikse mening, forstået som holdning til et emne, på en bestemt måde. Ved at vende tilbage til cykelkampagne eksemplet, kan man sige at cyklen defineres diskursivt gennem ligheder med det "at leve sundt", og med forskelle fra fx at tage bilen, som kunne være "usundt" og "dårligt for miljøet". Hertil tilføjes et begreb der kaldes hegemoni.

Hegemoni er når en partikulær størrelse kommer til at repræsentere det generelle. Her kan vi igen bruge cyklen som eksempel. "Sundt" og "godt for miljøet" er begge to partikulære størrelser der har fået en generel betydning i forhold til cyklen, det er noget de fleste tænker når de tænker på "at cykle". Desuagtet, så er hegemoni dog i sidste ende et umuligt forehavende ifølge Laclau, idet det universelle altid er

urepræsenterbart, det ligger i ordet ”universelt”. Et andet der er vigtigt at pointere vedrørende hegemoni er pointen om, at det lige så godt kunne være anderledes, med andre ord, det er kontingent. Der er ingen absolutthed der bestemmer, hvilken specifik partikularitet der skal repræsentere det universelle. Det er kun en kontingent forbindelse, hvilket betyder at den ikke er nødvendig, men kunne have været på hvilken som helst anden måde. For at bruge cykelkampagnen igen, det er ikke en absolut sandhed der dikterer at det skal være ”sundt”, det er bare et tillægsord, der er blevet valgt i kraft af en sundhedsvinkel for at fremme cykling.

En hegemoni kan altså aldrig blive fastlåst ifølge Laclau, men vil altid være midlertidig, idet en hegemoni altid kan udfordres, da der altid eksisterer en kamp om betydningen (Laclau & Mouffe, 2002: 88-98).

2.1.2 Dislokation og reartikulation

I dette afsnit bliver der fokuseret på begreberne ’dislokation’ og ’reartikulation’ som er to begreber der er centrale for analysen. Hegemoni kan kædes sammen med begrebet ’dislokation’, hvilket vil sige at noget ikke er på sin rette plads eller ude af led. Dislokation er et begreb der beskriver, hvorledes bestemte situationer kan danne rammen for en etablering af nye hegemoniske kampe om mening, her i form af et ’reartikuleringsforsøg’ (Hansen, 2005: 180). Det vil sige et forsøg, hvor man prøver at ændre på en hegemoni. Hvis man derfor ville undersøge, hvordan en hegemoni bliver udfordret, kan man undersøge en dislokation, hvor der forsøges at ændre meningen af en bestemt orden. For at vende tilbage til vores cykelkampagne, så kunne en dislokation være en anden kampagne, der ville forsøge at få folk til at cykle mindre, som igennem et reartikuleringsforsøg, prøvede at skabe en diskurs om at det var farligt at cykle.

2.1.3 Sedimentering og ækvivalensskæder

I dette afsnit bliver der især fokuseret på begreberne ’sedimentering’, ’ækvivalensskæder’ og ’den tomme betegner’. Det modsatte af begrebet dislokation som blev præsenteret foroven er sedimentering, som kan bruges til at beskrive en periode, der karakteriseres med en bestemt strukturel orden der er blevet stabiliseret. Vender vi tilbage til vores eksempel, kunne den generelle enighed vedrørende cyklens fordele for miljøet og sundhed være en sedimentering. Ordenen kan dog blive

sedimenteret på ny efter en dislokation, men det kræver en reartikulation hvor forskellige størrelser, som ikke behøves at have noget til fælles med hinanden, kædes sammen på nye måder, hvorved betydningen ændres (Hansen, 2005:180-181).

Ifølge Laclau kan de her meninger gøres stærkere gennem brugen af ækvivalenskæder, hvor der bliver dannet en slags kæde af betegnelser rundt om det betegnede, der alle sammen har forbindelse til det betegnede gennem artikulationen. Det kunne for eksempel være "sundt", "godt for miljøet", "sjovt", "godt for benmuskler", og lignende betegnelser, der var en ækvivalenskæde med forbindelse til cyklen. Fordi begreberne binder sig til den tomme betegner, bliver der formet nogle ækvivalenskæder gennem betegnelsernes samlede identitetsdannelse af den tomme betegner, både på baggrund af hvad den tomme betegner er, men også på baggrund af hvad den ikke er (Laclau & Mouffe, 2002: 37-53, 80-83). I vores tænkte eksempel er "cykel" eller "at cykle" den tomme betegner. Det leder så til begrebet 'tom betegner', der ifølge Laclau er et begreb som er tomt for betydning, idet det netop tillægges adskillig forskellige betydninger samtidigt. Den bliver udtømt for betydning, eftersom der netop er mange tegnere, som på samme tid vil forsøge at tilskrive det betegnede determinerede betydninger. Sagt med andre ord, da mange tegnere, også kaldet aktører, alle på samme tid prøver at tilskrive den tomme betegner en mening, her forstået som en betydning eller subjektiv opfattelse, har den netop ingen, og derfor er den tom.

2.1.4 Antagonisme og differenskæder

Dette leder os videre til de sidste begreber der bliver præsenteret i teoriafsnittet om diskursteori, nemlig 'antagonisme' og 'differenskæde'. Når de forskellige tegnere kæmper for at skabe en hegemonisk orden, kan de 'diskurser' som kæmper om skabelsen af en hegemoni, benytte sig af politiske antagonismer ifølge Laclau. En antagonisme kan bruges i kampen, for at retfærdiggøre sine egne beslutninger, mens andre rivaliserende diskursers betydningsdannelser bliver gjort illegitime. Dette kalder Laclau for 'antagonistiske forhold' og han beskriver dem således med begrebet "den anden": "den 'Andens' tilstedeværelse afskærer mig fra at være fuldstændig mig selv" (Laclau & Mouffe, 2002: 78). Derfor er det antagonistiske forhold et forhold, hvor der er to afvigende ækvivalenskæder, mere bestemt diskurser, der ser den 'andens' tilstedeværelse som værende en trussel for egen identitet (Laclau & Mouffe,

2002: 81-83). For endnu en gang at vende tilbage til vores tænkte cykeleksempel, kunne man bruge "bilen" som "dårlig for miljøet", "dårlig for personlig sundhed" og "tager vejplads fra cyklen", som en antagonisme til "cyklen". Her bliver der opstillet en differenskæde, der kan skabes når to ækvivalenskæder stilles imod hinanden, hvor den ene kæde har ord eller begreber der har en positiv konnotation, mens den anden kæde har ord eller begreber der har en negativ konnotation. Den er, sagt med andre ord, en måde at udtrykke noget som det betegnede ikke er (Laclau & Mouffe, 2002:75-83).

2.1.5 Delkonklusion

Ernesto Laclaus diskursteori er som tidligere nævnt omfangsrig og kompleks, dog vil det kun være de grundbegreber præsenteret ovenover som vil blive brugt i analysen. For at give en kort opsummering er der tale om disse centrale begreber: artikulation, hegemoni, betegnelser, det betegnede, den tomme betegner, dislokation, reartikulation, sedimentering, ækvivalenskæder, antagonisme og differenskæder. Disse begreber skal bruges i første delanalyse, for at kunne svare på første del af problemformulering, om hvordan frivillige aktører forsøger at påvirke folk til at spise mindre kød gennem deres diskurs. Der findes altså en kamp om at beskrive kød diskursivt på det felt jeg er interesseret i, og det er netop derfor at de ovenover nævnte begreber bruges, idet de er følsomme til at kunne analysere den kamp.

2.2 Strategisk kommunikationsteori

Som det blev forklaret tidligere, har Laclau ikke noget subjekt i sin diskursteori, og derfor er det nødvendigt med en teori der er følsom overfor subjektet, for modtageren af kommunikationen eller diskursen, for at kunne besvare anden del af problemformuleringen. Kommunikation er heller ikke en simpel overførsel af information til en modtager i Luhmanns kommunikationsforståelse, hvilket er grunden til at jeg har fravalgt hans teori. I dette afsnit præsenteres derfor en kommunikationsteori, som har et klart defineret subjektet, der er en modtager af kommunikationen, og påvirkes af den, som underliggende kommunikationsforståelse, og derved kan jeg bruge den til at analysere effekterne af kommunikationen på modtageren på en relativ simpel måde. Der findes dog en bred vifte af begreber og teorier indenfor det som generelt bliver kaldt kommunikationsteori, og derfor vil der

kun blive fokuseret på de teorier og begreber som er relevante for dette speciale. Generelt har kampagnekommunikationsteori ifølge Sepstrup & Øe en basal antagelse, at al kommunikation handler om et kommunikationsprodukt og dets møde med en modtager (Sepstrup & Øe, 2014: 19). Det er derfor relevant for mit speciale, idet jeg sådan set kun er interesseret i dette ”møde”, og hvordan det påvirker modtageren, og ikke hvordan man bedst udnytter eller maksimerer effekten. Det skal forstås som at jeg vil beskrive effekten, da dette ikke er et handlingsanvisende speciale, kun lidt til sidst, men mere om det i metodeafsnittet.

Til trods for at nogle afsnit indeholder ”teori” i overskriften, så vil disse teorier ikke blive beskrevet som uafhængige teorier, men som forskellige aspekter af strategisk kommunikationsteori, der inddrager elementer af socialpsykologi. Disse teorier er dog ikke følsomme overfor en kamp mellem diskurser, hvilket er grunden til at de ikke bruges til første delanalyse, men de bidrager med et teoriapparat som gør det muligt at se på subjektet, og hvordan diskursen påvirker subjektet, her i kraft af et kommunikationsprodukt.

Ifølge Preben Sepstrup og Pernille Fruensgaard Øe (Sepstrup & Øe, 2014), findes der to paradigmer indenfor kommunikationsteoriens grundmodeller, et humanistisk og et samfundsvidenskabeligt paradigme. Deres forståelse af disse paradigmer fremsætter, at det humanistiske er rettet mod forståelse, anlægger et fortolkende perspektiv, bruger en kvalitativ tilgang og antager ikke, at der findes entydige sammenhænge mellem årsag og virkning. Det samfundsvidenskabelige paradigme er derimod rettet mod beskrivelse og handlingsanvisning, bygger på empiriske iagttagelser, bruger en kvantitativ tilgang og ser på sammenhænge mellem årsag og virkning (Sepstrup & Øe, 2014: 36-37). For at besvare problemformuleringen, er det derfor nødvendigt at bruge metoder fra begge paradigmer, idet jeg anvender en blanding af begge paradigmer i mine metoder. Mere om dette i metodeafsnittet.

2.2.1 Den basale grundteori

Fælles for alles forståelse af kommunikationsprocessen ifølge Sepstrup & Øe, er at der i udgangspunktet er et kommunikationsprodukt (P), som forsøger at påvirke et individ (I), der herefter agerer (A) i forhold til påvirkningen (Sepstrup & Øe, 2014: 38). Dette er den underliggende kommunikationsforståelse for den strategiske kommunikation. Figur 1 er en demonstration af denne tankegang:

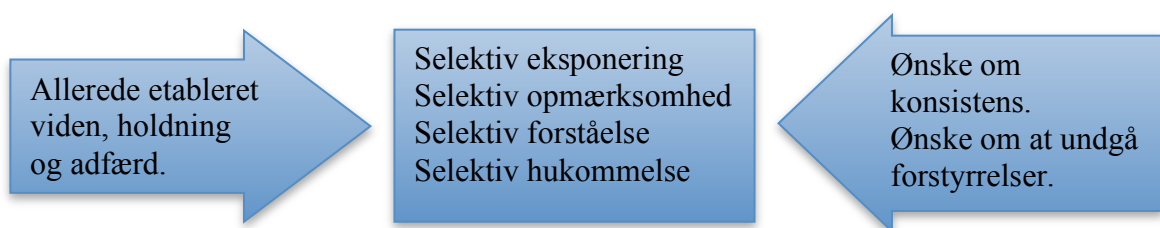

Figur 1: Basal forståelse af kommunikationsprocessen

I denne basale model, figur 1, findes der tre modeller af forståelsen af modtageren(I) for kommunikationsprocessen(P), en forsvarsløs modtager, en genstridig modtager og en behovsstyret modtager (Sepstrup & Ør, 2014: 45).

Den forsvarsløse modtager model inddrager ikke modtagerens karakteristika, men antager at modtageren er passiv og forsvarsløs, hvor hans/hendes reaktion eller ageren er en reaktion på omgivelserne, i dette tilfældet kommunikationsproduktet(P). Denne model er mest brugbar når (P) har lav interesse eller ringe økonomisk, social eller psykologisk risiko for modtager (Sepstrup & Øe, 2014: 47).

En genstridig modtager model opererer med en agerende modtager, som er genstridig og forsvare sig mod påvirkning, hvilket er den klassiske model indenfor det samfundsvidenskabelige paradigme (Sepstrup & Øe, 2014: 45). Her forsvare modtager sig med nogle personlige psykologiske filtre, som er en del af modtagers forsvarsmekanismer, hvilket vil sige nogle prædispositioner der hjælper modtager at sortere påvirkning fra omverdenen (Sepstrup & Øe, 2014: 48):

Figur 2: Modtagers forsvarsmekanismer

For at overbevise modtageren(I) må kommunikationsproduktet(P) derfor overvinde disse forsvarsmekanismer demonstreret i figur 2.

En behovsstyret modtager model er på anden side en blanding af de to andre modeller, idet modellen har en modtager hvis opmærksomhed og forståelse afhænger af behov og problemer, og som er betinget af modtagers karakteristika, samt sociale

og kulturelle situation (Sepstrup & Øe, 2014: 52). Det betyder, at kendskab til modtagers behov vil øge sandsynligheden for at lave et kommunikationsprodukt, som fører til den ønskede ageren hos modtager.

2.2.2 Overtalelsteori

Overtalelse er en succesfuld kommunikation, der har til hensigt at påvirke en persons viden, holdning eller adfærd, hvor denne person har en grad af frihed til at blive overbevist eller ikke blive overbevist (Sepstrup & Øe, 2014: 55). Ifølge Sepstrup og Øe har overtalelsteorien tre overordnede svar på, hvilken effekt strategisk kommunikation fører til; bevidsthed og viden om et emne kan øges, holdningsændringer er sværere at opnå, mens adfærdsændringer er vanskelige at opnå, men ikke umulige (Sepstrup & Øe, 2014: 58).

Rækkefølgen af viden, holdning og adfærd inddeles i tre læringshierarkier, et traditionelt indlæringshierarki, et lav-engagement indlæringshierarki og et dissonans indlæringshierarki (Sepstrup & Øe, 2014: 58).

Ifølge Sepstrup & Øe, fører det traditionelle indlæringshierarki med sig, at kognitive ændringer(viden) vil medføre affektive reaktioner(holdninger), som kan medføre konnotative virkninger(adfærd). Dette kan illustreres med følgende figur:

Figur 3: Det traditionelle indlæringshierarki

Indlæringsmønsteret illustreret i figur 3 gælder typisk for emner der anses for relevante og væsentlige for modtager(I), som han/hun er engageret i, og hvor (I) har klart adskilte valgmuligheder (Sepstrup & Øe, 2014: 58). Ifølge Sepstrup & Øe er dette indlæringsmønster typisk på spil når det er emner som modtager(I) har stor interesse for, eller hvor der er en oplevet risiko økonomisk, socialt eller psykisk.

Lav-engagement hierarkiet medfører, at viden bliver omsat direkte til adfærd, hvor de derefter fører til at holdninger bliver skabt:

Figur 4: Lav-engagement indlæringshierarki

Dette indlæringshierarki som kan ses i figur 4, formodes at gælde for emner der ikke har synderlig stor interesse hos modtager(I), eller hvor han/hun ikke oplever en stor forskel mellem de forskellige valgmuligheder der findes, og derfor ikke går op i valgmuligheden. Ifølge Sepstrup & Øe, er det typisk kortvarige forbrugsgoder der falder ind under denne kategori(Sepstrup & Øe, 2014: 58).

Dissonans indlæringshierarki indebærer, at gennem en bestemt adfærd dannes der holdninger, som til sidst medfører til viden der støtter den holdning:

Figur 5: Dissonans indlæringshierarki

Følgende indlæringsmønster som vist i figur 5 er relevant ifølge Sepstrup & Øe, når modtager har en smule engagement i emnet, men ikke har let ved at skelne mellem de forskellige valgmuligheder. Derfor bliver modtager(I) præsenteret for et enkel, billig og risikofri mulighed for at teste adfærden, som derefter kan føre til holdninger, som så fører til viden som kan bekræfte holdning og adfærd(Sepstrup & Øe, 2014: 59).

Det er ifølge Sepstrup & Øe muligt at ændre en målgruppes viden gennem kommunikationsprodukter(P), men det er ikke givet at viden vil resultere i holdnings eller adfærdsændringer. Kommunikationen(P) kan skabe varige holdnings og adfærdsændringer, hvis modtager(I) er motiveret og kan bearbejde og anvende den tilegnede viden, og hvis denne tilegnelse resulterer i positive tanker og ideer(Sepstrup & Øe, 2014: 64).

2.2.3 McGuires kommunikationsovertalelses matrix

For at måle effekterne af en kommunikationskampagne(P), der har til formål at ændre adfærd hos modtagerne(I), løber man ind i nogle vanskeligheder, idet adfærd ikke er en simpel størrelse at måle, og især ikke når det drejer sig om en kampagne, der ikke kan måles i solgte varer. Det er dog muligt at benytte William J. McGuires kommunikationsovertalelses matrix, som er en matrix om hvordan man succesfuldt overtaler en modtager, når det kommer til emner der har at gøre med sundhed eller måder at leve på, med andre ord adfærd der er livsstilsrelateret (McGuire, 2001).

Pålidelighed, attraktion og magt er tre nøgleord ifølge McGuire, når man skal vælge en kilde til en argumentation (McGuire, 2001:24), det vil sige, at en persons evne til at fremstå troværdig, pæn og nydelig samt position i samfundet, spiller ind i personens evne til at overtale. Dog vil jeg se mere på selve diskursen end kilden. En overtalelseskampagne der er rettet mod den generelle befolkning, burde kunne påvirke alle slags mennesker, gennem forskellige varianter af samme kampagne (McGuire, 2001: 30), og det er det jeg vil teste med Dansk Vegetarforenings pjecer; de er essentielt forskellige varianter af den samme kampagne, om at få folk til at spise mindre eller intet kød. Først har man fem input variabler der skal styre hvordan kommunikationsproduktet(P) udformes ifølge McGuire:

Input	Kilde (Hvem kommunikerer)
	Besked (Hvad kommunikeres)
	Kanal (Hvordan kommunikeres)
	Modtager (Hvem kommunikeres der med)
	Formål (Hvad er kommunikationens mål)

Figur 6: McGuires input variabler

Disse input som ses i figur 6 skal alle strategisk udnyttes for at kunne overtale forskellige grupper af mennesker (McGuire; 2001: 22-35). Jeg gør dog ikke meget ud af kilde input i min analyse, men vil fokusere på beskeden, kanalen og modtageren. Til sidst vil jeg komme ind på formålet, men det bliver i konklusionen, ikke i analysen.

Derefter findes der et sæt af tretten output variabler eller effekttrin, der bestemmer hvor sandsynligt det er, at modtager(I) bliver overtal af (P) til at ændre adfærd. Disse

tretten trin forekommer typisk i rækkefølge efter hinanden ifølge McGuire, men ikke altid (McGuire, 2001: 31):

Output overtaleses trin	1. Eksponering for (P)
	2. Opmærksomhed overfor (P)
	3. Kan lide (P) og fastholder interesse
	4. Forståelse af (P)
	5. Generering af relaterede tanker
	6. Erhvervelse af nødvendige forudsætninger
	7. Accept af (P) (holdningsændring)
	8. Husker ny holdning når relevant
	9. Fremkaldelse af ny position når relevant
	10. Beslutning om at handle ud fra ny position
	11. Handling
	12. Kognitiv integration af afærd
	13. Overtaler andre at handle på samme måde

Figur 7: McGuires output variabler

Hvis disse tretten trin demonstreret i figur 7 alle aktiveres, er modtager(I) blevet overtalt og den ændrede adfærd er opnået. Dog skal man være opmærksom på, at der er forskel på graden af overholdelse af de forskellige trin fra person til person. Derudover kan man også sige, at det ikke er nødvendigt for (I) at aktivere alle trin, hvis han/hun fx ændrer adfærd i henhold til trin 11, er adfærden stadig opnået, selv om alle de andre trin ikke er aktiveret. Hvis man dog bruger matrixen som en vejledning, kan den bruges som en måde at måle effekten af et givent kommunikationsprodukt(P) (McGuire, 2001: 31-32). Det betyder, at disse tretten trin kan bruges som en checkliste for at kunne vurdere hvor stor effekt kommunikationsproduktet(P) har haft på den enkelte modtager.

2.2.4 Delkonklusion

Jeg vil altså bruge de tre forskellige modtagertyper, forsvarsløs, behovsstyret og genstridig, samt de tre indlæringshierarkier, traditionelt, lav-egagement og dissonans, til at inddele de forskellige respondenter i hver sin modtagertype og indlæringshierarki. Dette vil blive forklaret nærmere i metode afsnittet.

Derefter vil jeg bruge McGuires overtalelsesmatrix, nærmere bestemt tre af hans fem input variabler, hvad kommunikeres, hvordan der kommunikeres og til hvem kommunikeres der med. Til sidst vil jeg bruge McGuires tretten output variabler eller effekttrin, for at måle den langvarige effekt af diskursen.

2.3 Opsamling

Jeg har som tidligere forklaret, valgt Ernesto Laclaus diskursteori til at svare på første del af problemformuleringen, her er det især begreberne artikulation, hegemoni, betegnelser, det betegnede, den tomme betegner, dislokation, reartikulation, sedimentering, ækvivalenskæder, antagonisme og differenskæder som jeg vil benytte. Disse sættes i spil når jeg analyserer den diskurs, som de frivillige aktører forsøger at opbygge en hegemoni omkring. Derefter vil jeg benytte strategisk kommunikationsteori til at svare på anden del af problemformuleringen, og analysere effekterne af diskursen. Det vil jeg gøre ved hjælp af begreberne om modtagertyper nævnt lige ovenover og indlæringshierarkier, samt William J. McGuires overtalelsesmatrix.

Begge disse teoretiske retninger kan siges at ligge i et socialkonstruktivistisk paradigme, hvor vi antager at viden om virkeligheden er en konstruktion, dvs. en erkendelsesteoretisk konstruktivisme (Larsen, 2012: 122), og derfor er der ikke nogen spændinger på det område. Derudover komplimentærer de hinanden, idet diskursteorien kan belyse de forskellige nuancer af det materiale jeg analyserer, og hvordan det forsøger at skabe en universel sandhed om kød, mens den strategiske kommunikationsteori kan belyse hvordan denne hegemoni eller ”sandhed” påvirker et subjekt, i dette tilfælde en modtager der bliver præsenteret for diskursen.

Nu er jeg klar til at gå videre til metodeafsnittet, hvor jeg vil forklare hvordan jeg bruger teorien, og hvordan min undersøgelse er bygget op.

3. Metode

Dette afsnit er en præsentation af hvordan specialet er opbygget metodisk, det vil sige, hvordan jeg besvarer problemstillingen. Først vil der være en præsentation af de valg og fravalg, jeg har truffet i forbindelse med specialet. Derefter vil jeg præsentere det teoretiske materiale og hvordan de teoretiske begreber bliver operationaliseret. Dette efterfølges af hvordan undersøgelsen i delanalyse to er designet, og til sidst præsenteres den videnskabelige tilgang til specialet.

3.1 Valg og fravalg

Dette afsnit omhandler de generelle valg og fravalg jeg har taget under udformningen af dette speciale. Idet at verden ser ud som den gør, og det er muligt at opnå viden om hvordan den ser ud, hvordan er det så muligt at undersøge de genstande i verden man er interesseret i? Det er et meget videnskabeligt spørgsmål, og til sidst vil der være et afsnit om videnskabsteorien, men først vil jeg konkretisere de handlinger jeg gør og som undersøger bruger, for at komme frem til den viden om det jeg undersøger (Presskorn-Thygesen, 2012: 27).

Jeg har valgt at se på frivillige aktørers overtalelseskommunikation, en form for politisk kommunikation om hvordan man definerer mening, i dette tilfælde kommunikation der har til formål at ændre adfærd. Grunden til dette var, at jeg ville undersøge hvad der sker indenfor miljø og klima, men med opmærksomheden rettet mod vores madvaner. Der findes dog ikke meget materiale der er rettet mod vores madvaner, hvis vi tænker indenfor klimasektoren, og især ikke fra offentlig side. Der findes ingen offentlige anbefalinger eller retningslinjer, der råder folk til at spise mere klimavenligt, eller hvordan de kan reducere deres CO₂ regnskab gennem deres madforbrug.

Der findes nogle kampagner om at købe lokalt, for at leve mere klimavenligt, der enten er forbrugerstyrede eller styret fra private virksomheder, se fx Samvirkes kampagne fra 2014 (Sørensen, 2014). Dette er dog stadig en transport vinkel, og som sagt er jeg interesseret i vores madvaner. Derfor blev det til et spørgsmål om, hvem der gør noget i forbindelse med madvaner, herunder madvaner der har forbindelse til kødspisning. Det har så ført mig til plantebaseret mad, og organisationer eller aktører

der advokerer for en sådan kost. Derfor har jeg valgt at fokusere på frivillige aktører, der har et eller andet at gøre med kødforbrug, forstået som hvad de gør for at få folk til at spise mindre kød. Derudover er jeg også interesseret i effekten af deres kommunikation. Det betyder at jeg skal udvælge materiale, således at det belyser det jeg er interesseret i at undersøge, her hvordan de kommunikerer og effekterne af kommunikationen i en snævert defineret kategori, nemlig fortalere for plantebaseret kost. Det vil sige at jeg vil lave en komparativ undersøgelse, hvor jeg udvælger ”cases” der ligner hinanden, men som har forskellige vinkler (Jensen & Kvist, 2016: 47-50)

Jeg har valgt Dansk Vegetarforening som et iagttagelsespunkt. Den er valgt ud, fordi det er forholdsvis let at finde materiale fra Dansk Vegetarforening, da de har mange forskellige pjecer, dvs. de er diverse i deres artikulation, og de er relativt aktive ”ude på gaden”.

For at analysere hvordan Dansk Vegetarforening forsøger at ændre adfærd og definere mening, her forstået som betydning, af kødspisning, har jeg udvalgt nogle pjecer fra Dansk Vegetarforening, der hver især fokuserer på forskellige argumenter, netop for at undersøge hvordan disse argumenter præsenteres. Disse pjecer indeholder information om hvordan man kan spise plantebaseret mad, og hvorfor man skal spise plantebaseret mad, hvilken effekt kød har på din sundhed, hvilken effekt det har på klimaet, og hvilken effekt det har på dyr.

Kort fortalt har jeg udvalgt pjecer der indeholder de tre overordnede argumenter eller emner imod kødspisning, som jeg har analyseret mig frem til findes på området, efter at have gennemgået materiale fra forskellige organisationer og set mange film om emnet, nemlig klima, sundhed og dyrevelfærd. Ræsonnementet bag udvælgelsen af materialet er at få de tre forskellige overordnede vinkler på kødspisning, hvilket betyder at argumentation der ligner hinanden for meget er blevet valgt fra, således at jeg kun analyserer et eller to eksempler på hver artikulation.

Derudover har jeg valgt at inkludere nogle ”veganer film”, som er film der advokerer for en plantebaseret kost. Disse er udvalgt efter en stor internetsøgning, hvor jeg har undersøgt hvilke film der bliver anbefalet for at overbevise folk om at blive veganere. Derefter har jeg udvalgt de film, der optræder på de fleste lister, men samtidig med fokus på hvilke hovedargumenter de præsenterer, og hvor tilgængelige de er for den brede offentlighed. ”Forks Over Knives”, ”Cowspiracy”, og ”Live and Let Live” er de

film jeg har valgt at tage med i undersøgelsen, idet disse tilsammen udgør en artikulation der findes, og kan overføres til andre film der ikke er taget med i dette speciale, og derfor kan de bruges til at generalisere med (Baabie & Mouton, 2001: 274-278). Disse film ligger også på Netflix, og kan ses af millioner af mennesker, og disse film bruger et andet medie end den valgte danske organisation. Derfor er det spændende at analysere forskellen på hvordan argumenterne præsenteres, for derefter at undersøge om disse forskelle har forskellige effekter.

Dette er primært for at undersøge dette medie, nemlig filmmediet, og hvordan artikulation kan kobles sammen med levende billeder og følelser. Dette er også for at undersøge, om filmmediet er bedre til overtalelse end printmediet i kraft af deres mere følelsesmæssige artikulation. Det er den egentlige grund til inklusionen af filmmediet, om det er mere effektivt end pjecer. Det betyder at problemformulering er både deskriptiv og forklarende, og på den måde kan den forklare en sammenhæng og bidrage til at skabe viden (Jensen & Kvist, 2016: 46).

3.2 Hvordan forsøger de frivillige aktører at ændre folks adfærd i forhold til at spise kød?

I dette afsnit præsenteres teorien, nærmere bestemt hvordan teorien bruges i praksis, og hvordan de forskellige begreber operationaliseres.

Overskriften er første del af problemformuleringen, og som tidligere nævnt, er jeg interesseret i den diskurs, der spiller ind i de frivillige aktørers forsøg på at få folk til at spise mindre kød. For at kunne analysere det, har jeg valgt at bruge Laclaus diskursteori. Dette har jeg gjort fordi der i min optik findes en kamp om at definere meningen, mening skal her forstås som betydningen, af at spise kød. Denne kamp er Laclaus diskursteori følsom overfor med hans begreber, og derfor gør brugen af hans begreber det muligt, at analysere den diskurs som en slags kamp om mening.

Jeg kunne som sagt også have valgt andre teorier, og dette har jeg kort redegjort for i teoriafsnittet, men som en praktisk afgrænsning har jeg ikke tænkt mig at have en lang diskussion om hvorvidt andre teorier også kunne bruges, men hellere fokusere på hvordan jeg vil bruge Laclaus begreber for at svare på problemformuleringen. Jeg er bevidst om at der findes andre teorier der også kunne bruges, men som sagt er det ifølge min mening Laclau, der er den mest optimale i forhold til min problemstilling.

Der findes mange narrativer omkring det at spise kød, og det er det som jeg har tænkt mig at undersøge gennem Laclaus begreb om artikulation. Det er et begreb der handler om hvordan man taler, for at skabe nye betydninger af mening. Jeg vil bruge hans begreb om hegemoni, for at se på den kamp der findes for at definere mening, her forstået som betydning. Det er nemlig muligt at bruge hans hegemoni begreb for at analysere kampen mellem kødspisning på den ene side, og vegetarisme eller plantebaseret kost på den anden side. Her kommer Laclaus begreber om betegnelser og det betegnede ind i billedet. De vil blive brugt for at analysere de mærkater, tillægsord og andre adjektiver som bliver vedhæftet kødspisning, kødproduktion og kød generelt.

For at kunne forstå hvordan man bryder en hegemoni, er det nødvendigt med dislokation begrebet. Det bruges, som tidligere forklaret, for at analysere hvordan bestemte situationer kan danne rammen for en etablering af nye hegemoniske kampe om mening, og i dette tilfælde, er det mening som betydning af at spise kød. Derfor kan de frivillige aktørers kampagner, film kan også være kampagner, klassificeres som en dislokation, og det er præcis den dislokation som jeg vil undersøge i dette speciale. Det er også her reartikulation begrebet kommer på spil, idet det er en reartikulation af kødspisning, der ligger til grund for dislokationen.

Som det nok allerede er gået op for læseren, optræder ordet ”kødspisning”, ”kød” og ”kødproduktion” relativt ofte. I dette speciale bliver de derfor anvendt som den tomme betegner. Som tidligere forklaret, er en tom betegner noget som forsøges defineret af mange sider på samme tid. Det er netop det som sker i den iagttagede diskurs, og er grunden til, at det er blevet valgt som den tomme betegner. Udover at det er et centralt tema i dette speciale, så er det også blevet tydeligt igennem min forskning, at det især er disse begreb, som de iagttagede iagttagelsespunkter knytter den politiske diskurs op på, i deres forsøg på at skabe en reartikulation af den nuværende hegemoniske orden. Her skal politisk diskurs forstås som en kamp om mening. Politik er nemlig en kamp om mening ifølge Laclau, og derfor bruges det ord her.

Ved at se på den tomme betegner, kommer alle de betegnelser der forsøges bundet op på den også frem i lyset. Det gør de i en form for ækvivalenskæde, hvor de alle binder sig som en kæde rundt om det betegnede, den tomme betegner. Derfor vil jeg analysere alle de ækvivalenskæder der optræder i det valgte materiale, og på den

måde også kunne komme ind på hvilke antagonistiske forhold, der gør sig gældende. Her er det især gennem dissonanskæder at det vil være muligt at finde frem til disse forhold. Som tidligere forklaret, ifølge Laclau, er det antagonistiske forhold et forhold, hvor der findes afvigende ækvivalenskæder, mere bestemt diskurser, der ser den 'andens' tilstedeværelse som værende en trussel for egen identitet (Laclau & Mouffe, 2002: 81-83). Det er denne trussel som det er muligt at identificere, ved at se på hvordan diskursen definerer det betegnede på hvad den tomme betegner ikke er. Nu går vi videre til anden del af problemformulering, og hvordan den bliver besvaret teoretisk, dog i nyt afsnit der kaldes "hvilken effekt har det".

3.2.1 Hvilken effekt har det

Som tidligere nævnt, er Laclau ikke opmærksom på individet eller subjektet i sin diskursteori, han har kun subjekt positioner, og derfor er jeg nødt til at bruge en anden teori for at undersøge, hvilken effekt denne diskurs har på subjektet. Her har jeg valgt noget strategisk kommunikationsteori, der blandet med socialpsykologi, ser på hvordan kommunikation påvirker subjektet. Grunden til at jeg har valgt denne teori, er fordi den form for kommunikation der analyseres, kunne beskrives som værende en form for strategisk kommunikation. Ifølge Guldbrandson & Just (Guldbrandson & Just, 2016) er strategisk kommunikation en form for kommunikation, der forsøger at nå et klart defineret mål eller løsning på et problem, der samtidig forsøger at skabe mening (Guldbrandsen & Just, 2016: 161-185). Ifølge de frivillige organisationer er problemet så kød eller kødspisning, som de forsøger at tilbyde en løsning på. Den anden grund til at jeg har valgt denne teori er, at den er forholdsvis simpel, dvs. den kræver ikke mange begreber til at kunne lave en fyldestgørende analyse med, og med disse få begreber, kan man analysere hvilken effekt diskursen har på et subjekt.

Idet at der findes en bred skare af kommunikationsteori, har jeg fokuseret på teorier der omhandler kampagnekommunikation og strategisk kommunikation, hvor grundmodellen ifølge Sepstrup & Øe (Sepstrup & Øe, 2014) er, at der findes et kommunikationsprodukt(P), som har en modtager(I) der er subjektet, og (P) forsøger at få subjektet til at agere(A) på en bestemt måde.

Der er selvfølgelig mangler ved dette teoretiske paradigme, især det at modellen tilegner så stor magt til (P) i den klassiske model, her tænker jeg på den forsvarsløse modtager(I), fordi (I) bliver udsat for (P) og så forventes en eller anden ageren(A).

Dette er også den underliggende udgangspunkt i kommunikationsteorien, (P) præsenteres for (I) og derefter sker (A). Dog vil jeg mene, at eftersom man inddrager andre typer modtagere, er man ikke så deterministisk i forhold til at tage al selvstændighed fra (I). Det som er vigtigt at understrege, er at (I) har en selvstændighed til at vælge hvordan han/hun bliver påvirket. Hvis det ikke var tale om frihed til valg, ville talen være om tvang, men her præsenteres (I) for (P), som så herefter er frie til at træffe et valg om der sker en ageren(A) eller ej.

Derfor vil jeg bruge begreberne om de forskellige modtagertyper, forsvarsløs, genstridig og behovsstyret modtager, for at analysere hvilken modtager egner sig bedst til de kommunikationsprodukter(P), der bliver analyseret i første delanalyse. Dette vil også hjælpe til at vurdere effekterne af (P), idet det er muligt at (P) ikke tager højde for hvilken modtager(I) den sendes til.

Herefter vil jeg bruge begreberne relateret til indlæringshierarkier, traditionelt, lav-engagement og dissonans indlæringshierarki. Disse bruges for at kunne analysere overtalelsesmuligheden ved hvert kommunikationsprodukt(P). Det vil sige om man kan iagttage en relation til hvordan (P) præsenteres, og hvilket indlæringshierarki det har effekt på.

Til sidst vil jeg bruge McGuires overtalelsesmatrix som en skabelon til at måle effekterne af (P). Dette gøres med hans output variabler, hvor jeg vil analysere hvor mange af hans output variabler kommer i spil hos (P). Sagt med andre ord, hvor stor er sandsynligheden for at (I) ændrer adfærd eller agerer(A).

Ved at bruge alle disse begreber relateret til overtalelseskommunikation, er det muligt at analysere sandsynligheden for at (I) bliver overtalt, og dermed effekterne af de frivillige aktørers kampagner. Som tidligere nævnt, er det meget vanskeligt at måle på en effekt, når man skal måle på adfærd, der ikke handler om købte enheder. Derfor vurderer jeg, at denne matrix er meget velegnet til at kunne forudsige effekten eller overtalelseseffekten af de analyserede kommunikationsprodukter(P).

3.3 Undersøgelsesdesign

I dette afsnit præsenteres det undersøgelsesdesign, der ligger bag delanalyse to, som skal besvare hvilken effekt kommunikationen har. Som allerede forklaret, anvender jeg materiale fra Dansk Vegetarforening, og tre film fra aktører der advokerer for en plantekost. Dette materiale bliver præsenteret for en række tilfældige personer, som

skal svare på nogle indledende spørgsmål ved hjælp af spørgeskema 1 (Bilag 1), før de præsenteres for materialet, og derefter skal de svare på et andet spørgeskema, spørgeskema 2 (Bilag 2). Grunden til at denne metode er valgt, er fordi spørgeskema er en af de bedste måder at indsamle viden der skal beskrive en befolkning, når det er for vanskeligt at observere en hel befolkning (Babbie & Mouton, 2001: 232). Dog er det ikke en hel befolkning jeg er interesseret i, men mere om det senere. Disse spørgsmål og spørgeskema bliver præsenteret i dette afsnit, og relevansen af spørgsmålene vil blive forklaret for læseren. Derudover bliver designet af undersøgelsen også forklaret.

Det første spørgsmål i det indledende spørgeskema er et åbent spørgsmål, ”Hvad forbinder du med kød?”. Dette er for at respondenterne ikke skal begrænses af undersøgerens egne meninger, men kunne svare lige det de selv kommer i tanker om (Babbie & Mouton, 2001: 234). Derudover vil spørgsmålet hjælpe med at klassificere respondenterne i de tre modtagertyper, sammen med spørgsmål 2 og 3, der omhandler respondenternes kødvaner, se bilag 1. De er dog lukkede spørgsmål, lige som resten af spørgsmålene, idet det gør det lettere at sammenligne og bearbejde svarene (Babbie & Mouton, 2001: 233). Ord der associeres med kød, som fx mad, mæthed og bøv som nogen har svaret, er med til at klassificere respondenterne som genstridig, idet disse ord fortæller mig at kød er noget positivt, noget vigtigt, og derved har man ikke lyst til at høre negative fortællinger om kød. Hvis respondenterne derimod først tænker på dyr eller blod som nogen har svaret, så klassificeres de som forsvarsløse, idet disse ord er mere negative, siden man først tænker på dyr når man hører kød, og ikke fx mad, og antyder ikke at respondenterne tænker på kød som en meget vigtig føde. De som bliver klassificeret som behovsstyrede, har imidlertid brugt ord fra begge kategorier, men oftest en blanding, og derfor er det med til at klassificere dem som behovsstyrede. Jeg skal dog påpege, at det er respondenternes vigtighed af kød og hvor ofte de spiser det, der vejer tungest i klassificeringen, dette bliver forklaret mere grundigt i analysen.

Det sidste spørgsmål, nr. 4, er en serie af udtalelser som respondenterne kan være enig eller uenig i, som også bruges til klassificering af modtagertype, og hvilke optræder igen på spørgeskema 2, for derved at teste om personen har ændret mening. Disse udtalelser ligger alle indenfor et af de tre områder, klima, sundhed og dyrerettigheder, og derved kan man teste materialet indenfor alle tre områder. Derudover er det, ifølge Babbie & Mouton, også med til at gøre spørgeskemaet mere spændende når der er

fleksibilitet, dvs. alle spørgsmål ikke ligner hinanden, hvilket kan øge svarprocenten (Babbie & Mouton, 2001: 233).

Spørgeskema 2 (Bilag 2) starter med at spørge hvor vigtigt det er, at kød er en del af måltidet. Dette spørgsmål var også inkluderet i spørgeskema 1, men hvor man havde muligheden at svare mellem 1 – 5 i spørgeskema 1, er svarmuligheden nu mellem 1 og 7. Tankegangen bag ændringen er at respondenterne er nødt til at tænke sig om igen, derved undgår man at de følger et mønster og per automatik svarer det samme som de gjorde i spørgeskema 1 (Babbie & Mouton, 2001: 242). Derefter er næste spørgsmål de samme udtalelser som i spørgeskema 1, for at måle om materialet har haft nogen effekt. Til sidst er der tre ja og nej spørgsmål, det første, nr. 3, er for at kunne vurdere om materialet har haft en negativ effekt. Dette bruges både til McGuires effekttrin (McGuire, 2001: 31), men også i forhold til Sepstrups & Øe, i forhold til om materialet har affødt positive eller negative tanker. Det næste spørgsmål, nr. 4, er for at sikre at de har forstået budskabet i materialet og er kompetente til at svare (Babbie & Mouton, 2001: 236), men bruges også til McGuires effekttrin. Det sidste, nr. 5, er for at teste om de er villige til at prøve en kødfri dag. Det er dog ikke sikkert at materialet har haft nogen effekt på lige præcis det spørgsmål, så derfor er der et sidste spørgeskema (Bilag 3), som respondenterne skal svare på, når cirka 10 dage er gået efter de har været præsenteret for materialet. Jeg siger cirka, for alle får spørgeskemaet tilsendt på Facebook efter 10 dage, men ikke alle svarer med det samme.

Sidste spørgeskema (Bilag 3) er 5 hurtige ja og nej spørgsmål, disse er gjort så korte og hurtige som muligt, for at respondenterne skal gide svare på dem, siden de allerede har svaret på to spørgeskemaer i forvejen. Dette er vigtigt, siden alt man kan gøre for at gøre det lettere for respondenterne, øger om svarprocenten (Babbie & Mouton, 2001: 259). Disse fem spørgsmål skal teste om de rent faktisk har prøvet en kødfri dag, og er modeleret efter McGuires overtalelsesmatrix eller effekttrin, for at teste effekterne af materialet efter noget tid har passeret.

Jeg har valgt at fokusere på unge mennesker op til omkring 30 års alderen, dvs. jeg har valgt respondenter af en ung alder, til at svare på mine spørgeskemaer. Dette er grundet deres omstillingsparathed overfor ændringer, sagt med andre ord, deres villighed til at påtage risici, som studier har vist er højest når man er ung, se bl.a. (Josef et al, 2016) hvor villigheden til at tage risici falder jo ældre man bliver, og det

er især efter midten af 30, af den falder markant. Her er risici alt fra økonomiske, sociale, sundheds og fritidsrisici, dvs. alt der ligger udenfor deres almindelige referenceramme, som fx at gå væk fra en kost de kender, over til en kost de ikke kender. Det betyder, at jeg ikke tager højde for at få en spredning mellem alder, socioøkonomisk klasse eller uddannelse, idet jeg er mere interesseret i segmentet ”unge”, som jeg har defineret til at ligge mellem 18-35. På den måde kan jeg se, hvordan materialet påvirker en gruppe, som allerede har en højere villighed til at ændre sig, end befolkningen generelt har. Det gør det lettere at måle på effekten.

Før respondenterne er blevet udvalgt, har jeg først sikret mig at de rent faktisk spiser kød, ellers ville det ikke give mening at inkludere dem i undersøgelsen. Derfor har jeg spurgt, om ”folk der spiser kød” har lyst til at svare på nogle spørgsmål. Jeg har fundet respondenterne på Danmarks største kollegium, Øresunds Kollegiet, med 1500 mennesker og deres Facebook gruppe med 1300 brugere, hvor jeg har spurgt om folk havde lyst til at deltage i en kort undersøgelse.

Desværre fik jeg kun 31 folk til at svare på mine spørgeskemaer, hvor det materiale jeg fik flest svar på havde 6 respondenter, mens det som færrest havde svaret på, havde 3 respondenter. Det har selvfølgelig en konsekvens for mine konklusioner. Jeg kan ikke sige utvetydigt, at mine resultater er generaliserende og derved kan påføres på en hel befolkning, i dette tilfælde, unge mennesker. Desuagtet, som jeg allerede har nævnt, er jeg ikke interesseret i at lave en undersøgelse, der afspejler hele Danmarks befolkning. Jeg er interesseret i, hvilken effekt en artikulation har omkring forandring af kosten, på et segment af befolkningen, som er mere tilbøjelig til forandring, end hele befolkningen er. Det som jeg derfor kan sige er, at resultaterne viser en tendens eller tilbøjelighed, som kan bruges til en vurdering, men mere om det i analyseafsnittet.

3.4 Videnskabelig metode

Videnskabsteori er en videnskab om viden og hvordan den frembringes. Der findes forskellige grene eller paradigmer indenfor videnskabsteori, og dette speciale ligger indenfor det der kaldes konstruktivismen, mere præcist socialkonstruktivismen. Når man har tilsluttet sig et paradigme, har man også valgt nogle antagelser om hvordan man ser verdenen, og hvordan man forstår den viden som man producerer. Dette

betyder også noget for valget af specialiets problemstilling og valget af en diskursanalyse for at besvare denne problemstilling.

At valget lige faldt på det diskursive blik i præcis denne problemstilling, skyldes en ambition om at efterse den dislokation der findes i den diskurs, som disse frivillige aktører forsøger at skabe.

Med netop denne diskursive indfaldsvinkel til den valgte problemstilling, handler det her speciale eller produktion af viden ikke om nogen stor ambition om at frembringe en uigenkaldelig sandhed, da denne socialkonstruktivistiske tilgang fordrer, at verden ikke indeholder en væren i sig selv.

“Diskursbegrebet implicerer, at vi sætter parentes om selve idéen om, at der skulle være noget egentligt, noget rigtigt neden under eller bagved fremtrædelserne i de forskellige perspektiver” (Hansen, 2012: 237)

Hensigten er derfor ikke at komme med en endegyldig forklaring på, hvorfor verden ser ud som den gør, men snarere at problematisere den viden, der fremstår som værende objektiv eller sand (Hansen, 2012: 233; Presskorn-Thygesen, 2012: 29), i dette tilfælde den artikulation de frivillige aktører benytter sig af, samtidig som jeg undersøger hvordan denne viden påvirker folk. Dette har endvidere også forbindelse til de begrænsninger denne synsvinkel skaber for konklusionen. Jeg er meget bevidst vedrørende det, at udvælgelsen af empiri også er med til at konstruere de iagttagelser, som vil blive illustreret i analysen. Derfor kan jeg heller ikke sige, at de resultater jeg kommer frem til, vil være fuldstændig objektive eller sande, men mere en konstruktion af mine egne iagttagelser.

“Når vi aldrig kan komme frem til en objektiv sandhed om det værende, om det sociale og fysiske fænomener, er det, der er, for os, også altid diskursivt konstrueret” (Hansen, 2012: 236)

Det vil sige at de konklusioner som jeg kommer frem til i diskursanalysen, i stor grad vil være et resultat af de iagttagelser der gøres ud fra den valgte empiri.

Det som er spændende med dette perspektiv er, at idet at sandheden er en konstruktion foretaget af mennesker (Presskorn-Thygesen, 2012: 36), er det ikke kun de frivillige aktørers diskurs som er kontingent, men det er den hegemoni som de forsøger at bryde netop også. Det betyder, at alt hvad der bliver opfattet som sandt og virkeligt, helt afhænger af ens sociale, kulturelle og sproglige perspektiv som bliver anlagt virkeligheden (Presskorn-Thygesen, 2012: 36). Det gør det interessant at

analysere diskursen og effekten af de frivillige aktørers diskurs, for her kan man både se hvor stærk den nuværende hegemoni er, og hvordan man taler om den, noget konstruktivismen gør meget ud af. Når man benægter, at der findes en realistisk ontologi, som konstruktivismen gør, ændres spørgsmålet fra at være ”hvad noget er”, til ”hvordan man taler om det” (Presskorn-Thygesen, 2012: 37). Dette er netop det jeg gør, jeg undersøger hvordan disse frivillige aktører taler om kød. Efter jeg har gjort det, kan jeg se hvor kontingent ”sandheden” er, ved at måle hvor meget folks perspektiv af sandheden har ændret sig.

Siden jeg har valgt dette videnskabelige perspektiv, kan jeg som sagt ikke gå ud fra at effekterne der bliver målt, er et uigenkaldeligt bevis for noget. Dog vil jeg postulere, at de kan bruges til at demonstrere en tendens, noget om hvad der sker når denne diskurs møder et publikum. Desuagtet, så er undersøgelsen af effekterne bygget op af undersøgelsen af diskursen og er udvalgt ud fra et større diskursunivers, og derfor kan den ikke sige sig fri fra at bære præg af undersøgerens valg og fravalg.

Nu hvor jeg har forklaret hvordan jeg vil bruge teorien og opbygningen af specialet, er jeg klar til at gå videre til den første delanalyse, som jeg tidligere har forklaret, er en diskursanalyse af de frivillige aktørers artikulation vedrørende kød og kødproduktion.

4. Første delanalyse

Dette afsnit vil indeholde en diskursanalyse af aktørernes egne iagttagelser af kød, kødspisning og kødproduktion. Herunder vil jeg lave en undersøgelse af hvorvidt en fiksering af den tomme betegner “kød(spisning)(produktion)” kan opdeles i forskellige ækvivalenskæder, hvori der kæmpes hegemoniske kampe om betydning. I forlængelse af analysen vil jeg også analysere, hvorvidt der kan anes nogle antagonistiske relationer i aktørernes forsøg på at sedimentere, hvad “kød(spisning)(produktion)” er. Som tidligere forklaret, knyttes forestillingen om hegemoniske kampe ofte til dislokation begrebet, som skildrer situationer, der danner udgangspunkt for en etablering af et nyt hegemonisk projekt. I det følgende vil det derfor undersøges, hvordan diskursen jeg undersøger udspringer fra en dislokation. Her skal diskurs forstås som en struktureret helhed af flere udsagn, der skabes gennem en artikulation.

4.1 Dislokation 1: Kød er dårligt for klima og miljø

Kød er en central eller stor del af danskernes kost, 95kg. pr. person årligt (Dansk Vegetarforening, 2013: 3)¹, det er cirka 300 g hver eneste dag. Derved er det også sikkert at sige, at kød er en meget ”normal” spise, noget de fleste er enige om, at kroppen har brug for. Det er så den hegemoni de vegetariske aktører forsøger at bryde. Det betyder, at de forsøger at reartikulere meningen af ”kød” eller ”kødspisning”, dvs. hvad det betyder at spise kød i forhold til klimaet.

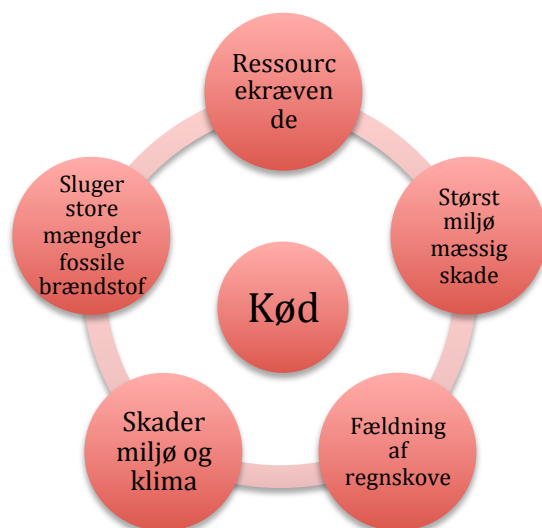
4.1.1 Kød og bæredygtighed

Dette gør de med forskellige informationskampagner, bl.a. i form af pjecer, hvor Dansk Vegetarforening har en folder der hedder ”Kød & Bæredygtighed – Hvorfor kød skader miljø og klima, og hvad du kan gøre ved det” (DV, 2013). Ud over betegnelsen ”skader miljø og klima”, bruger de også betegnelsen ”ressourcekrævende” som overskrift til at betegne kød med, samtidig med at betegnelsen ”sluger store mængder fossile brændstof” også knyttes til kød. Derudover

¹ Herefter kaldes Dansk Vegetarforening for “DV” i henvisningerne.

tilknyttes betegnelsen ”størst miljømæssig skade” og ”fældning af regnskove” også til kød.

Dette opbygger en indledende ækvivalenskæde omkring den tomme betegner ”kød” som ser således ud, og som underbygges af ekspertudsagn, her en professor og medlem af FN’s klimapanel, Jørgen E. Olesen, som knytter betegnelsen ”*vi spiser alt for meget kød*” til professorens stilling som klimaekspert (DV, 2013: 2):

Figur 8: Ækvivalenskæde klima

Givet at det er sådan kød først præsenteres i folderen, som figur 8 demonstrerer, og at det bliver underbygget af en ekspert, også kaldet vertikale opinionsledere ifølge Sepstrup & Øe (Sepstrup & Øe, 2010: 97-98), er det nærliggende at antage, at folderen benytter sig af disse vertikale opinionsledere, folk der har indflydelse i kraft af deres position, for at kunne påkalde sig en ethos lignende kvalitet i deres argumentation. Ethos skal her forstås som en persons karakter, og ifølge Aristoteles er det personens karakter, der skaber overbevisning (Gabrielsen & Christensen, 2010: 108). Ethos er også publikums opfattelse af talerens troværdighed (Gabrielsen & Christensen, 2010: 109). Det vil sige, at Dansk Vegetarforening benytter sig af ekspertudsagn i denne klima og miljø folder, for at underbygge troværdigheden af deres artikulation.

Ækvivalenskæden underbygges yderligere af en artikulation mellem global opvarmning og produktionen af kød. Her benyttes betegnelser som ”...er landbruget uden sammenligning langt den største faktor, når det gælder...drivhusgasser”, (DV, 2013: 4) og ”...menneskeheden nødt til at sænke forbruget af animalske fødevarer,

hvis den globale opvarmning skal bremses”. Derudover nævner den også at produktionen ”bidrager mere til den globale opvarmning(18%) end al verdens transport tilsammen”, samt at kødproduktionen er den ”væsentligste årsag til rydning af regnskove, som ellers kunne opsuge...CO₂” (DV, 2013: 4-5). På denne måde knyttes der lighedstegn mellem den globale opvarmning og produktionen af kød, og igen benyttes ekspertudsagn for at underbygge troværdigheden, denne gang er det lederen af FN’s klimapanel Rajendra Pachauri: ”*Spis mindre kød. Kød er en meget CO₂ -intensiv vare.*” (DV, 2013: 5), og igen professor Jørgen E. Olesen: ”*Kød og kødproduktion er de fødevarer, som giver det største klimaaftryk...*” (DV, 2013: 4).

Folderen artikulerer også en sammenhæng mellem kødproduktion og vandforurening, som skyldes udledningen af dyrenes afføring og andre kemikalier, der ender i vandet. Det gør den med bl.a. betegnelser som ”katastrofale følger for kystnære havområder”, idet det er de kystnære havområder, der rammes hårdest af den ophobning af dyreafføring og de forskellige kemikalier, der bruges i produktionen. Der bruges også ”skade på fiskebestanden”, og at ”...har bl.a. forurening fra dyreopdræt skabt en ”død zone”” fordi fisk ikke kan leve i disse områder med så høj en koncentration af afføring og nitrogen, som opsuger ilten i vandet. Derudover fortæller den, at forbruget af kød er med til at skabe ”mangel på dyrebart drikkevand”, idet drikkevandet tages fra mennesker og gives til dyr. Igen kan man iagttage en ekspert komme med en udtalelse, som underbygger argumentationen, og han bliver betegnet som ’førende’ økonom og klimaekspert Lord Nicholas Stern: ”*Kød betyder stort vandspild og skaber en masse drivhusgasser. Det lægger et enormt pres på verdens ressourcer. En vegetarisk kost er bedre.*” (DV, 2013: 6). Det er også en interessant iagttagelse, at Dansk Vegetarforening mener, det er vigtigt at eksplicitere at eksperten er ’førende’. Det underbygger hans ethos yderligere.

Det fører til en ækvivalenskæde der ser således ud:

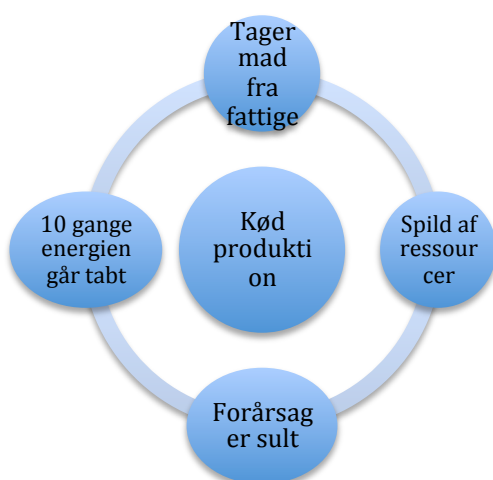
Figur 9: Ækvivalenskæde miljø

Hvis man ser på figur 9, kan man altså se, hvordan Dansk Vegetarforening knytter betegnelsen ”bæredygtighed” sammen med kød, og hvordan de iagttager kød som ikke værende bæredygtigt. En sidste iagttagelse i denne folder der er interessant at nævne, er en artikulation mellem kødforbrug og verdens fattige. Ifølge Dansk Vegetarforening, så kan man sidestille en efterspørgsel på 1 kg kød med en efterspørgsel på ’adskillige’ kg foder. Det vil sige, at når vi spiser 1 kg kød, tager vi ’adskillige’ kg mad fra de fattige, som bor i det land, vi køber foderet fra. ”..vi i Europa er i både direkte og indirekte konkurrence med verdens fattigste, som ellers kunne spise kornet...”. (DV, 2013: 8). Det underbygges også af en ekspert, her en professor for det Fødevarøkonomiske Institut, Henrik Hansen: *”Er I klar over, hvor mange kalorier det destruerer at producere de her 18-20 mio. svin, som vi producerer herhjemme? Det korn burde jo gå til de fattige i stedet for.”* (DV, 2013: 8). At det netop er en professor fra ’Fødevarøkonomisk Institut’ hjælper også på hans troværdighed indenfor argumenter angående fødevarer.

4.1.2 Spis vegetarisk – så kan verden brødfødes

I forlængelse af den argumentation, har Dansk Vegetarforening en anden folder, der hedder ”Spis vegetarisk – så kan verden brødfødes”. Denne starter med at fortælle om, hvor verdens sultne mennesker bor, og hvor mange de er, for derefter at betegne kødproduktion som en produktion, der er en dårlig udnyttelse af afgrøderne, idet den meste energi går tabt, hvis den skal omdannes til kød (DV, 2016a: 4-5). Den informerer også om Danmarks store kapacitet til at producere mad: *”...producerer allerede mad til cirka 30 mio. mennesker”* (DV, 2016a: 5), og knytter tanken om, at vi kunne øge om det antal med betegnelsen: *”Danmark ville kunne brødføde op mod 80 millioner mennesker, hvis vi producerede planteføde i stedet for foder”* (DV, 2016a: 5). På denne måde artikulerer Dansk Vegetarforening en relation mellem kød og kødproduktion på den ene side, og verdens fattige og sultne på den anden side, se fx figur 10. *”Bor man i et land som Danmark...er kødproduktion groft sagt lig madspild”* (DV, 2016a: 8), hvilket betyder, at ved at skifte over til en plantebaseret kost, kunne vi føde de millioner af sultne og fattige mennesker, som vi ikke gør nu, når vi spiser kød. Dette billede er endda tegnet på side 11, hvor en lille sulten afrikansk dreng står ved siden af en tyk gris med penge, sammen med ordene *”Grise har med andre ord mere købekraft...end sultne og fattige mennesker”* (DV, 2016a:

11). På denne måde artikulerer foreningen en relation mellem et problem, som her er verdens fattige og sultne, med en årsag, kødproduktion, og siger med andre ord, at hvis vi vil stoppe sult, skal vi stoppe med at spise kød. Dette underbygges også af et ekspertudsagn, Torben Chrintz, der er videnschef i Concito, en grøn tænketank: ”Op til ti gange af energi-indholdet i afgrøderne går tabt, hvis vi først indtager dem...igennem en ko. Der er...fødevarer nok i verden, hvis kødforbruget reduceres kraftigt.” (DV, 2016a: 14). Dette giver en ækvivalenskæde som ser således ud:

Figur 10: Ækvivalenskæde bæredygtighed

4.1.3 Cowspiracy: hemmeligheden bag bæredygtighed

Filmen ”Cowspiracy: hemmeligheden bag bæredygtighed” er en dokumentarfilm der er lavet af en miljøaktivist, i dette tilfælde en vegansk miljøaktivist der hedder Kip Andersen. I filmen bliver ”animal agriculture” oversat til ”dyrehold”, men når jeg ikke direkte henviser til filmen eller klip fra filmen, bruger jeg ordet kødproduktion, idet det ord er mere dækkende i min optik.

Filmen starter meget tidligt med et citat fra Bruce Hamilton, som er viceformanden for Sierra Club, en amerikansk miljøorganisation: ”Verdens klimaforskere fortæller os, at det højeste sikre niveau af udledning er omkring 350 milliontodele...Vi er allerede nået 400” (Andersen, 2014: 1:29:44-1:29:32)². Her snakker han om mængden af drivhusgasser i atmosfæren. Han akkompagneres samtidig af noget musik med dybe toner, musik der skaber en dyster stemning. Herefter forsætter han: ”...I vores levetid står vi foran den næste masseudryddelse af arter på jorden, som vi ikke har set

² Dette er en henvisning til Netflix tidstælleren

siden dinosaurerne forsvandt” (Andersen, 2014: 1:29:04-1:28:54). Det betyder, at filmen opbygger en katastrofe stemning lige i starten. Derefter fortæller filmens skaber Kip, hvordan han altid har været miljøbevidst, men vidste ikke, hvad han kunne gøre for at hjælpe klimaet, udover at spare på el og benzin. Men så en dag skete der noget:

”...sendte mig til en rapport udgivet af FN, der fastslog, at dyrehold producerer flere drivhusgasser end hele transportsektoren. Altså, at kød og mejeribrancherne producerer flere drivhusgasser end udstødningen fra biler, lastbiler, toge, skibe og fly kombineret.” (Andersen, 2014: 1:26:19-1:25:57)

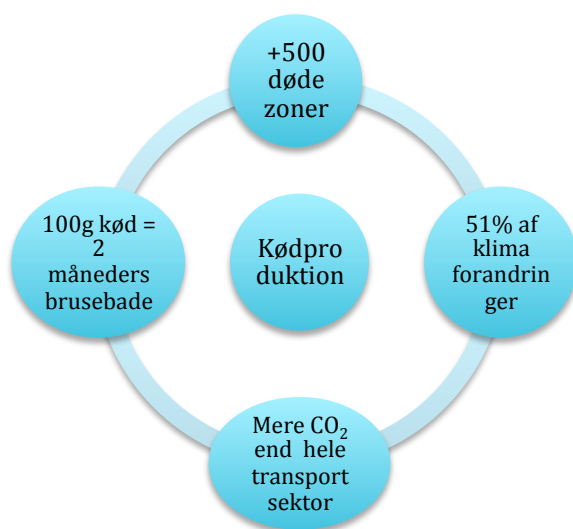
Her ser vi, hvordan filmen artikulerer en relation mellem det dårlige klima og kødproduktion. Det gør den først med betegnelsen ”flere drivhusgasser end hele transportsektoren”, og med en henvisning til FN som respekteret og troværdigt organ, for derefter at bruge et eksempel med en burger, for at demonstrere hvor bæredygtig en burger lavet af oksekød er: ”Jeg fandt, at en 100-gram burger kræver over 2500 liter vand. Jeg har taget korte brusebade for at spare på vandet, og så finder jeg ud af at spise én hamburger svarer til to måneders brusebade.” (Andersen, 2014: 1:23:54-1:23:41).

På relativ kort tid knytter filmen global opvarmning sammen med drivhusgasser og vandforbrug, og gør det til et spørgsmål om bæredygtighed. Det betyder, at den iagttager en korrelation mellem voksende temperaturer, stigende vandforbrug og mangel på vand med de drivhusgasser, der stammer fra kødproduktion. ”To miljøspecialister ved the World Bank Group, der brugte den globale standard for at måle drivhusgasser konkluderede, at dyrehold var ansvarlig for 51 % af den menneskeforskyldte klimaforandring...” (Andersen, 2014: 1:18:36-1:18:25).

Efter at have brugt en statistik fra FN, der konkluderede at kødproduktionen udled flere drivhusgasser end al transportsektoren, går filmen nu videre og henviser til ”to miljøspecialister” og knytter ”51% af klimaforandring” som en betegnelse på kødproduktionen. Herefter fokuserer filmen på havet og bruger en miljøforsker, Dr. Richard Oppenlander, til at fortælle om konsekvenserne som kødproduktionen har for havet, mere specifikt om konsekvenserne af dyrenes afføring, der ender ude i havet: ”Dyrehold på land har forårsaget mere end 500 nitrogenoversvømmede døde zoner i vores have, der udgør mere end 245.000 kvadratkilometer fuldkommen tømt for liv.” (Andersen, 2014: 1:08:55-1:08:42). Disse zoner skyldes den høje koncentration af

nitrogen, som er en afledning af dyrenes afføring. Det gør, at antallet af alger vokser eksponentielt, idet de lever af disse kemikalier, og når deres antal vokser så meget, så forbruger de også al ilten i vandet, hvilket referer til navnet ”død zone”. (Scheer & Moss, 2017). Filmen selv giver ikke en detaljeret forklaring på dette fænomen, udover at den knytter betegnelsen ”død zone” sammen med betegnelsen ”dyrenes afføring”.

Dette fører til en ækvivalenskæde som ser således ud:

Figur 11: Cowspiracy ækvivalenskæde

Efter at have nævnt flere eksempler på, hvorfor kød er dårligt for miljøet, jf. figur 11, ækvivalenskæden ovenover, går filmen nu over til at tale om bæredygtighed i forhold til mad og verdens befolkning.

”Den menneskelige befolkning drikker 19.5 milliarder liter vand hver dag og spiser 10 milliarder kilo mad. Men bare verdens 1.5 milliarder køer drikker 179 milliarder liter vand hver dag og spiser 60 milliarder kilo mad. Det er ikke et problem med den menneskelige befolkning, det er et menneske-spiser-dyr befolkningsproblem” (Andersen, 2014: 25:33-25:12)

Filmen udpeger nu specifikt køer som værende et problem, og det er en interessant iagttagelse, at køer spiser 6 gange så meget mad som mennesker hver dag. På denne måde artikulerer filmen en forbindelse mellem madmangel hos mennesker, og den mængde mad køer spiser. Dette underbygger den med et citat fra en tidligere kvægfarmer, Howard Lyman: ”Faktum er, at vi kunne brødføde ethvert menneske på kloden i dag med en tilstrækkelig kost, hvis vi blot tager maden, vi giver til dyrene, og

lavede det til mad til mennesker.” (Andersen, 2014: 24:26-24:10). Dvs. at vi ser igen her, lige som med Dansk Vegetarforenings folder om bæredygtighed, et tema om verdens sultne og fattige mennesker, og en korrelation til al den mad dyrene spiser. Det skal ikke forstås, som at filmen antyder, at det er dyrenes skyld, at folk ikke får mad nok. Den fremstiller det mere som en løsning, hvor sult iagttages som problemet, og maden, som dyrene spiser, iagttages som løsningen. Dvs. i stedet for at give maden til dyrene, kunne man give den til de mennesker der sult. På den måde lægger filmen også bolden over til seeren, hvis de stopper med at spise kød, kan de hjælpe til med at give sultne mennesker noget at spise. Det må så også betyde, at hvis man fortsætter med at spise kød, vil man ikke hjælpe sultne mennesker. Det er en af de måder, hvor filmen bruger følelser som argumentation.

Til sidst i filmen præsenteres så løsningen på, ikke bare verdens sultne mennesker, men på klimakrisen, og hvad man kan gøre for at hjælpe klimaet, først med en illustration af hvor mange drivhusgasser man sparer gennem forskellige kosten: ”En kødædende californier fjerner 1,4 ton CO₂ ækvivalenter per år, ved at fjerne oksekød fra kosten. De sparer 1,6 ton ved at blive vegetarer, og 1,8 ton ved at blive veganer.” (Andersen, 2014: 8:20-8:08). Herefter præsenteres så den optimale løsning, som udregningen ovenover også antyder og giver belæg for, nemlig at spise ren plantebaseret mad: ”Jeg måtte nå til konklusionen, at den eneste bæredygtige og etisk forsvarlige måde at leve på denne planet med syv milliarder andre, er at leve på en plantebaseret vegansk kost.” (Andersen, 2014: 4:15-4:06).

Et som er virkelig interessant med denne film er, at den faktisk er en slags veganer dokumentar, dvs. at en vegansk livsstil præsenteres som en løsning, mere præcis løsningen, den vil have at folk skal være veganere. Det betyder, at ifølge filmen er det ikke nok at spise mindre kød, man skal slet ikke spise kød eller konsumere dyreprodukter. Det kan man iagttage ud fra følgende udsagn, som bliver præsenteret af klimaforskeren i filmen, Oppenlander, hvor han bliver spurgt om den bevægelse, som her i Danmark går under navnet ”Kødfri Mandag”, men som også er en international bevægelse:

”Når man har kødfrie mandage, så bidrager man til klimaforandringer, forurening, udnyttelse af planetens ressourcer og dit eget helbred seks dage om ugen i stedet for syv. Man skaber en falsk retfærdiggørelse, for det man gør på de andre seks ugedage.” (Andersen, 2014: 14:54-14:34)

Her kan vi ane et antagonistisk forhold mellem kød og klimaet. Med ovenstående overbevisning er kød en trussel for klimaet. Ikke fordi at det ikke også kan ses som en trussel i Dansk Vegetarforenings foldere, men i denne film er det virkelig explicit. Kød bliver betegnet med mange forskellige negative betegnelser, mens plantebaseret mad står i opposition til kødet med flere positive betegnelser, og det er ikke nok at skære ned på kød i sin kost, man skal skære det fuldstændig ud af kosten. Kødproduktionen er en direkte trussel i filmen, og det forhindrer den 'Anden' (Laclau & Mouffe, 2002: 78), i dette tilfælde klimaet eller naturen i at være fuldstændig sig selv, i balance med sig selv. På denne måde forsøges der at skabe en ny hegemoniforståelse, hvor kød ses som et onde, der helst skal fjernes fra kosten.

4.1.4 Delkonklusion

De frivillige aktører, her var det så Dansk Vegetarforening og den veganske filmskaber Kip Andersen, artikulerer en fortælling om kød med betegnelsen "ressourcekrævende", hvor de forsøger at få fokus på de miljømæssige omkostningerne af kødproduktion. Det betyder, at de knytter relationer mellem det betegnede "kød" og betegnelser som "sluger store mængder fossile brændstoffer", "skader miljø og klima" "fældning af regnskove", "størst miljømæssig skade", "katastrofale følger for hav", "døde zoner uden liv", og "skade på fisk". Derudover bliver der også fokuseret på følelser gennem en artikulation, hvor kød sættes i relation til fattige og sultne mennesker. Det gør de med betegnelser som "spild af ressourcer", "10 gange energien går tabt", "forårsager sult" og "tager mad fra de fattige". Dog benytter filmen sig i langt højere grad af følelser, både med musik og levende billeder, hvor den forsøger at skabe en stemning ved brug af dyster musik og billeder af regnskove der brændes, og store marker af køer, der står i ekskrementer og lignende.

Både filmen og Dansk Vegetarforening benytter sig af ekspertudsagn i deres reartikulationsforsøg, for at opbygge noget troværdighed, men filmen spiller mere med følelserne gennem musik og forskellige eksempler, end vegetarforeningens foldere gør. Dette er dog også i høj grad afhængigt af mediet, hvor filmmediet giver bedre muligheder for at argumentere følelsesmæssigt, end en folder gør. Dog bruger vegetarforeningen også følelser, bl.a. "Et liv med flere vegetariske måltider har mange fordele...reducerer lidelse...samlebåndsslagning" (DV, 2013: 12). Dette er

også et eksempel på, at selv om pjecen hovedsageligt fokuserer på klima og miljø, bruger de også andre argumenter som fx dyrerettighedsargumenter som ovenstående.

4.2 Dislokation 2: Kød er farligt for din sundhed

Dette afsnit handler om en artikulation, der prøver at overbevise folk om, at kød er sundhedsskadeligt for mennesker. Det er sikkert noget de færreste mennesker i Danmark tænker på, når de tænker på kød. Det er mere almindeligt at se kød som en nødvendig proteinkilde, dette kan man også se i filmen ”Forks over Knives” (Fulkerson, 2011), hvor de fleste mennesker i en spørgeundersøgelse i filmen er enige i, at vi har brug for kød som en proteinkilde. Derfor er det i høj grad en dislokation i forhold til den hegemoniforståelse, der gælder i dag i den vestlige verden.

4.2.1 Forks over Knives

Filmen ”Forks over Knives” er lavet af Lee Fulkerson og starter med en række klip af udtalelser fra nyhedsværter, der taler om en fedmeepidemi, hjerteproblemer og diabetes. ”Vores kostvaner koster ofre. Lad dette være en advarsel. Vi har et voksende problem. Og det er os der vokser” (Fulkerson, 2011: 1:34:50-1:34:42)³. Fulkerson beskriver sig selv som en person, der gerne vil leve sundere, og derfor er han påbegyndt denne rejse med en dokumentarfilm for at undersøge, hvordan det er muligt. ”Men kan den samme mad, selv den vi tror er nyttig, samtidig være skyld i vores helbredsproblemer? Vi står overfor et kæmpe sundhedsproblem!” (Fulkerson, 2011: 1:34:32-1:34:20). På denne måde starter filmen med at artikulere en fortælling om voksende problemer med vores sundhed, og en relation til det vi spiser. Det gør den med de samme betegnelser om og om igen, nemlig ”diabetes”, ”fedme” og ”højt blodtryk”, som til sidst bliver bekræftet af den forhenværende Førstedame Michelle Obama: ”Fedme, diabetes, hjertesygdomme, højt blodtryk, er alle kostrelaterede” (Fulkerson, 2011: 1:33:23-1:33:15), for derefter at komme med en løsning på dette sundhedsproblem: ”Nogen må sige, at svaret ikke er endnu en pille. Svaret er spinat” (Fulkerson, 2011: 1:32:18-1:32:11).

Dette er første del af filmen, den del hvor der opbygges en fortælling gennem en artikulation af betegnelser som sygdomme og sundhedsproblemer, som knyttes sammen med den mad vi spiser. Det er i hovedtræk en fortælling om, at der er noget

³ Netflix tidsstempel

galt. Derefter begynder næste del, hvor filmen præsenterer det den mener er evidens for, at det er kosten, der udgør et problem: ”Et voksende antal forskere mener, at hvis vi fjerner eller reducerer forarbejdet og animalsk baseret kost, kan vi forebygge og standse flere af vores værste sygdomme. Det kræver bare en sund, plantebaseret⁴ kost.” (Fulkerson, 2011: 1:32:10-1:31:53). Dette medfølges også af et citat fra Hippokrates ”Lad din mad være din medicin”, for at lade lægekunstens fader afkaste lidt legitimitet og ethos til det netop fremførte argument.

Herefter kommer der en række eksempler på, hvordan man ude i verden kan se, at det faktisk er kød, eller animalske proteiner, som de kalder det i filmen, der er årsagen til at vi ’spiser os syge’: ”De rigere familier i Filippinerne spiste en del animalske fødevarer. Alligevel var de børn mest modtagelige overfor leverkræft. Det var meget usædvanligt. Leverkræft rammer mest voksne. At det forekom blandt børn, afslørede at det havde stor betydning.” (Fulkerson, 2011: 1:20:08-1:19:47). Det, sammen med nogle andre studier, gjorde at en af filmens læger, Dr. Colin Campbell, kom frem til en konklusion, nemlig: ”Vi lærte, at animalske proteiner var rigtig gode til at udløse kræft” (Fulkerson, 2011: 1:18:57-1:18:52).

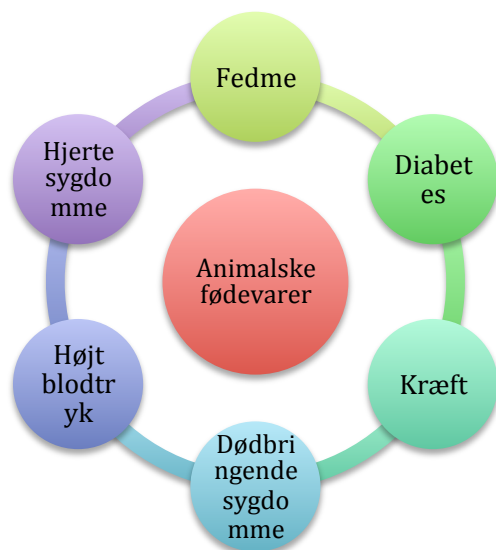
Efter den konklusion, fortæller han også om en anekdote fra anden verdenskrig, som han mener er yderligere evidens for den skadelige effekt, som kød har på kroppen:

”Under anden verdenskrig besatte tyskerne Norge. De konfiskerede alle kreaturer for at kunne føde egne tropper. Nordmændene var nødt til at spise vegetariske fødevarer...dødeligheden topper i 1939. Bingo! Tyskerne kommer. Årene 1940-45, vi har aldrig set hjerte-kar-sygdomme falde så hurtigt.” (Fulkerson, 2011: 1:16:08-1:15:23).

Yderligere siger Dr. Campbell, at der er en sammenhæng mellem animalske fødevarer og ”vores mest dødbringende sygdomme” (Fulkerson, 2011: 1:14:46-1:14:44). Her henviser han til kræft igen. Det betyder, at filmen går fra at bruge betegnelser som ”fedme” og ”diabetes” i relation til kød, til at bruge betegnelsen ”kræft”. Det er en eskalering af typer af sundhedsskader, der kan påføres kroppen igennem typer af kost. ”Kræft begynder i generne...Hvis vi får kræft, skyldes det især, hvordan vi med tiden påvirker cellernes vækst. De vokser hurtigere, når de får næring fra animalske proteiner.” (Fulkerson, 2011: 1:08:16-1:07:50).

⁴ Netflix har oversat ”whole foods, plant based” med vegetarisk, men jeg mener ’plantebaseret’ er mere rammende, idet ’vegetarisk’ også inkluderer mælkeprodukter, og det er ikke ”plant based”.

I andel del⁵ af filmen, er det altså en artikulation omhandlende de skader, som kød gør på kroppen, der begynder med relationer mellem kød og diabetes samt fedmerelaterede problemer, men slutter med forskellige typer kræft. Den opbygger altså langsomt graden af alvorligheden ved at spise kød. Det betyder, at der opbygges en ækvivalenskæde, som ser således ud:

Figur 12: Sundhed ækvivalenskæde

Efter at have gået igennem alle de dårlige ting, der iagttages hos filmen i forbindelse med kødspisning, se figur 12, begynder der et tredje tema; hvordan man kan forebygge og behandle alle disse sygdomme med plantebaseret kost: ”Det største budskab, som alle disse analyser gav os er, at en overvejende vegetarisk kost med kornprodukter, grøntsager og frugt, og meget lidt animalsk kost altid medfører en lavere dødelighed...” (Fulkerson, 2011: 46:23-45:57). De analyser der henvises til, er et studie lavet i Kina, hvor man havde sammenlignet regioner med forskellige typer kræfttilfælde med hvilken kost, der blev spist i disse regioner. Det vil sige, at filmen forsøger at opbygge troværdighed for sine påstande, ved at henvise til forskellige videnskabelige studier, her gør den det gennem betegnelser som ”største videnskabelige koststudie nogensinde lavet”, når den henviser til det kinesiske studie og henviser til resultatet: ”Den påviste 94.000 korrelationer mellem kost og sygdom. Det er høje tal... Når man har så mange korrelationer og analyserer dem og opdager,

⁵ Dette er ikke en opbygningen filmen selv laver.

at 19 ud af 20 peger i samme retning, er det en sikker statistik og formodentlig sandt” (Fulkerson, 2011: 47:11- 46:41).

En betegnelse som ”94.000 korrelationer”, er et meget stærkt argument, når man tænker på størrelsen af tallet. Der henvises også til et gammelt egyptisk ordsprog, som siger at: ”En fjerdedel af det du spiser, holder dig i live. Resten holder din læge i live” (Fulkerson, 2011: 21:43- 21:39). Dette, foruden andre ordsprog eller citater fra kendte personer, bruges igennem hele filmen for at underbygge filmens pointer. På denne måde artikulerer filmen en diskurs, der minder meget om en videnskabelig artikel. Der præsenteres først en påstand, derefter præsenteres noget empiri og videnskabelige analyser, for til at sidst at ende med en konklusion: ”Det beviser, at kosten er vigtigere, end man tror. Andre kvinder har overvundet brystkræft og tarmkræft. Patienter med prostatakræft i hele kroppen har oplevet spontan tilbagegang. De er blevet helbredt” (Fulkerson, 2011: 19:33-19:18).

Til allersidst i filmen vendes der tilbage til de tre personer, som har fungeret som testpersoner igennem hele filmen. De har fulgt en plantebaseret kost for at undersøge, hvilken effekt det ville have på deres krop. Den første er selve filmskaberen: ”Efter 13 uger med en plantebaseret kost skulle jeg have mit nye testresultat...Helt uden medicin formindskede jeg min risiko for at få hjertetilfælde og mange andre sygdomme.” (Fulkerson, 2011: 11:35-11:20). Derefter er det et gensyn med en kvinde, der fik konstateret diabetes før filmen begyndte at optage: ”Min diabetes er væk” (Fulkerson, 2011: 10:13-10:12), og til sidst en mand, der blev præsenteret i starten af filmen, som værende meget syg med et stort medicinforbrug: ”Efter 22 uger med plantebaseret mad...Du er sundere, du har tabt dig 13 kg, du har det bedre....Jeg tog 9 piller hver dag og to indsprøjtninger...sparet 800-1000 dollars, fordi jeg slipper for at tage piller og sprøjter” (Fulkerson, 2011: 9:27-8:17). For alle dem som har været skeptiske overfor filmens argumentation, præsenteres nu resultatet af filmens egne ’videnskabelige’ tests, så seerne kan se, med deres egne øjne, hvilken gavnlige effekt det har på kroppen, at spise plantebaseret kost. Derefter slutter filmen med et argument, der præsenteres som et råd: ”Du har to valg: Spis dig til et dårligt helbred og en tidlige død, eller spis dig til et godt helbred og et langt, sundt liv. Den vej går via en overvejende plantebaseret kost.” (Fulkerson, 2011: 5:45-5:31). På denne måde præsenteres filmen mere som en dokumentar om sundhedsfordele ved planter, end om de skadelige effekter af kød. Den benytter sig heller ikke af følelser i sådan en grad,

som filmen "Cowspiracy" gjorde, den bruger stadig følelser som argumentation, men ikke i lige høj grad, den præsenteres mere som et videnskabeligt studie, der er blevet gjort til en film.

4.2.2 Vegetar. Hvordan og hvorfor?

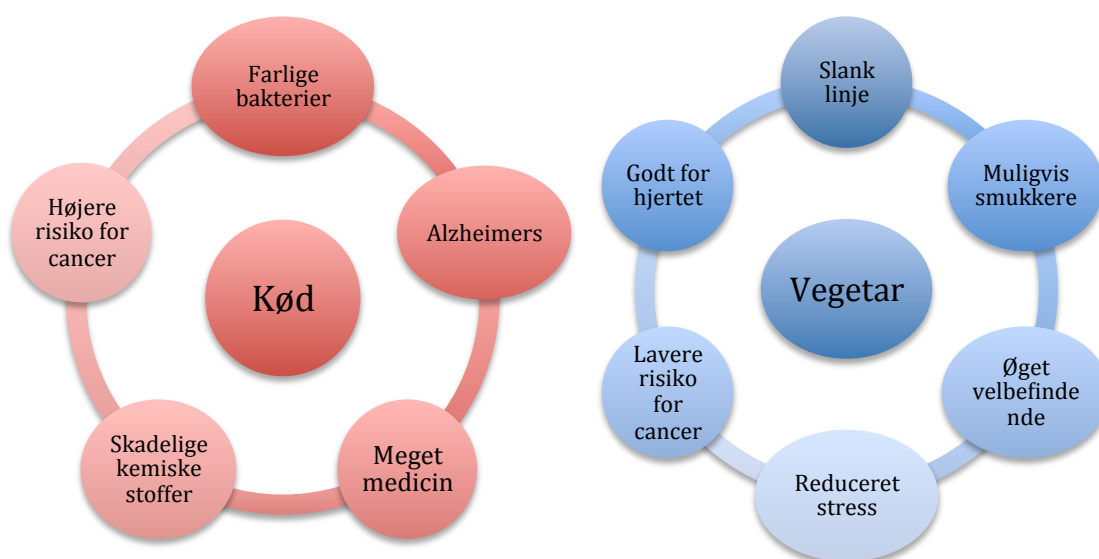
Dansk Vegetarforening har en folder der hedder "Vegetar. Hvordan og hvorfor?" (DV, 2017), hvor de forsøger at reartikulere, hvad det betyder for kroppen at spise kød, for at bryde den sedimentering, der foreligger omkring kød. De bruger betegnelser som "meget medicin", henvisende til den mængde medicin som fx antibiotika, som dyrene modtager (DV, 2017: 2), "sundhedsfordele ved at vælge vegetarmad" (DV, 2017: 4), "planter indeholder stoffer... beskytter mod en lang række sygdomme" (DV, 2017: 4), og "lettere at holde den slanke linje som vegetar". Det er faktisk interessant, at det præsenteres som et skønhedsargument, snarere end et sundhedsargument. De bruger også betegnelsen "en vegetarisk kost sænker effektivt din risiko for at få diabetes" (DV, 2017: 4), så der benyttes også sundhedsargumenter, som det også kan ses af de første betegnelser. Men det er stadig interessant, at man vælger at benytte sig af skønhed som del af argumentationen. Der bruges fx også betegnelser som "godt for huden" og "bidrager til en pænere teint" (DV, 2017: 6), og konkluderes at "Du bliver altså ikke kun sundere af at spise grønt, men muligvis også smukkere." (DV, 2017: 6)

Der fokuseres dog mest på sundhed i folderen, hvor der artikuleres en forbindelse mellem kød og "skadelige stoffer, der kan være i kød" (DV, 2017: 5) og "farlige bakterier og skadelige kemiske stoffer" (DV, 2017: 5), samt "indtag af især rødt kød...sat i forbindelse med udviklingen af demenssygdommen Alzheimers." (DV, 2017: 6) Derudover bruges betegnelser som "lavere risiko for cancer" (DV, 2017: 5) om plantebaseret kost, ergo må det være højere risiko for cancer med en kødbaseret kost.

De bruger også betegnelsen "vegetarisk mad i sig selv er godt, hvis man ønsker at nedsætte sin risiko for flere kræfttyper." (DV, 2017: 5). De har også ekspertudsagn med i denne folder, bl.a. fra Kræftens Bekæmpelse, som gennem deres position som velgørende organisation med ekspertviden indenfor kræft, er med til at give troværdighed til Dansk Vegetarforenings argumentation: "...har fuldkorn og frugt og

grønt sandsynligvis også mere direkte positive effekter for kroppens forsvar mod kræft” (DV, 2017: 5).

Folderen indeholder også en overskrift der hedder ”indre og ydre fordele” (DV, 2017: 6), hvor der står at ”vegetabiliske fødevarer er godt for hjerte-karsygdomme”, og ”vegetarisk kost også kan være godt for det mentale velbefindende”, samt bruger betegnelser som ”reduceret stress” og ”generelt øget velbefindende”. På denne måde opstiller folderen to modstridende ækvivalenskæder:

Figur 13 og 14: Modstridende ækvivalenskæder, kød vs. vegetarisk mad

Her kan vi altså se en differenskæde, figur 13 og 14, hvor den ene kæde opstiller nogle betegnelser der har negative konnotationer, hvilket betyder at det betegnede, her kød, præsenteres som negativt, hvorimod det betegnede på den anden kæde, her vegetarisk mad, præsenteres som positivt med betegnelser, der har positive konnotationer. Det passer fint ind i Dansk Vegetarforenings reatikuleringsforsøg, hvor de forsøger at bryde den hegemoni, der findes på området, for at skabe en ny hegemoni gennem en dislokation, her forstås som en ny mening og betydning af kødspisning. På denne front ligner artikulationen også filmen, den præsenterer kød som et problem for vores sundhed, samtidig med at grøntsager præsenteres som sundhedsfremmende.

4.2.3 Delkonklusion

Der er en tydelig forskel på artikulationen i disse to diskurser. Filmen har en mere dystre artikulation, hvor den lægger meget fokus på betegnelser som ”diabetes”, ”fedme”, ”hjertesygdomme”, ”kræft”, ”dødelighed” og ”dødelige sygdomme”. Derudover, gennem billedsprog, forsøger den at skræmme seeren med billeder, der viser arterier, som blokeres af fedt, eller celler der bliver beskadiget, og andre animationer som viser filmskaberens iagttagede farer ved at spise kød, før den præsenterer løsningen, nemlig plantebaseret mad.

Dansk Vegetarforenings diskurs er mere positiv, forstået på den måde, at til trods for at der artikuleres en fare ved at spise kød, er der mere fokus på de iagttagede gavnlige effekter af en vegetarisk kost, end de skadelige effekter ved kødspisning. Det ses bl.a. gennem deres artikulation omkring skønhedseffekter ved at spise grønt. Det betyder, at mens filmen forsøger sig med en skræmmetaktik, for at få folk til at lade være med at spise kød, forsøger Vegetarforeningen med en opmuntrende taktik at lokke folk til at spise vegetarisk.

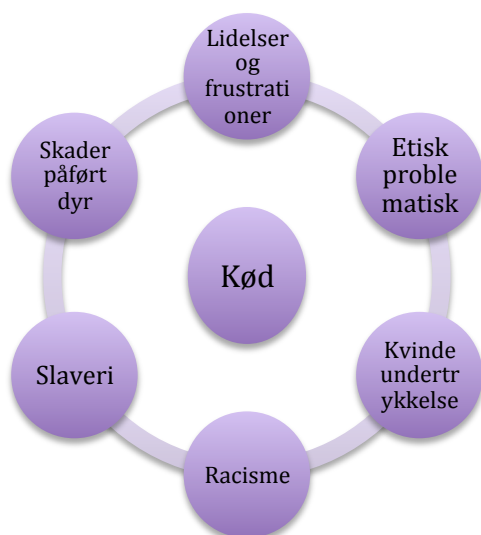
4.3 Dislokation 3: Kød er etisk forkert

Dette afsnit omhandler de frivillige aktørers forsøg på at reartikulere diskursen omkring kødspisning ud fra en etisk vinkel. Ifølge Det Etiske Råd, er etik et spørgsmål om at tage hensyn, og ikke kun tænke på sig selv og egne behov (Etisk Råd, 2015). De fleste mennesker i Danmark spiser kød som en del af deres kost, det viser bl.a. Coops analyse (Coop, 2017), hvor omkring 2% lever helt vegetarisk, hvilket betyder at 98% ikke gør det. Det vil sige, at det er en meget fast sedimenteret hegemoni, at kød er en accepteret kost. Derfor er tanken om, at kød skulle være etisk forkert en dislokation. Derved har vi en situation, hvor de frivillige aktører prøver at etablere en ny hegemonisk kamp om mening, her forstået som betydningen af kød som værende etisk forkert.

4.3.1 Drop kødet – for dyrenes skyld

Dansk Vegetarforening har udgivet en folder de kalder ”Drop kødet – for dyrenes skyld. En introduktion til filosofien bag dyreetik og dyrs rettigheder” (DV, 2016b), hvor de forsøger at introducere idéen om, at dyr har rettigheder ligesom mennesker, og skal behandles på samme måde. Det gør de først gennem en artikulation om etik,

med betegnelser som ”etisk problematisk, at dyrene påføres lidelser og frustrationer” og ”problematisk at dyrene mister livet unødigt” (DV, 2016b: 4). Derefter følger en diskussion om ”almindelig moral”, hvor de henviser til eksempler på ”almindelig moral”, som de iagttager som værende fejlslået: ”kvindeundertrykkelse var ganske normalt på et tidspunkt, og det samme gælder for racisme og slaveri” (DV, 2016b: 5). På denne måde knytter de relationer mellem kød og eksempler på undertrykkelse, når de drager paralleller mellem kød og former for undertrykkelse, som de fleste nok mener er forkerte i vores samfund. De bruger også betegnelsen ”skade”, når de referer til den nydelse, nogen får ud af at spise kød: ”...på ingen måde måle sig med den skade dyrene typisk påføres” (DV, 2016b: 6) Det giver en indledende ækvivalenskæde som ser således ud:

Figur 15: Etisk ækvivalenskæde

Herefter oplyser folderen om, at ”vores fælles moral” er bygget op omkring tre idealer, nemlig velfærd, retfærdighed og moralsk karakter. Moralsk karakter iagttages her som ”beundringsværdige karaktertræk, såsom medfølelse, godgørenhed” osv. (DV, 2016b: 5). Dette gør den før den så spørger ”om vegetarisme eller kødspisning bedst opfylder disse tre idealer?” (DV, 2016b: 5), mens den etablerer en ækvivalenskæde som figur 15.

Når man har opbygget en ækvivalenskæde som figur 15, er det muligvis lidt svært at vælge kødspisning som opfyldende deres idealer, når de første to ”beundringsværdige karaktertræk” var medfølelse og godgørenhed. Derudover bruger de endnu en gang opinionsledere, men ikke eksperter denne gang, men i stedet kendte mennesker, som

Leonardo da Vinci, der har en støttende udtalelse i forhold til argumentationen: ”Der vil komme en tid, hvor man vil betragte mord på dyr på samme måde, som man i dag ser på mord på mennesker.” (DV, 2016b: 6)

Efter folderen har præsenteret, hvordan kød er ”etisk problematisk”, begynder en ny artikulation, der fokuserer mere på de gode ting ved en vegetarisk kost. Det gør den gennem betegnelser som ”langt mere medfølelse at vælge kød fra” (DV, 2016b: 8), dvs. man er medfølelse, hvis man er vegetar. ”En måde at vise hensyn til dem, der er svagere end en selv” (DV, 2016b: 8), hvilket må betyde, man viser hensyn ved at spise vegetarisk. Derudover bruges også betegnelser som ”forbedre velfærden i verden”, ”skaber mere retfærdighed” og ”styrke sin moralske karakter” (DV, 2016b: 8), om en vegetarisk kost. Dette minder meget om det Laclau kalder en ’politisk antagonisme’, hvor rivaliserende diskursers betydningsdannelser, forsøges gjort illegitime (Laclau & Mouffe, 2002: 81-83). Dansk Vegetarforenings diskurs forsøger på den måde at dæmonisere kødspisning, for hvis konsekvensen af at spise vegetarisk er, at man er ”mere medfølelse” og ”mere retfærdig”, så må det modsatte være tilfældet, hvis man ikke spiser vegetarisk. Dette understøttes også af et citat, denne gang fra Benjamin Franklin: ”At spise kød er uprovokeret mord.” (DV, 2016b: 11)

Folderen henviser også til begrebet speciesisme, som er et begreb om idéen, at nogle dyr er bedre eller mere overlegne end andre. I dette tilfælde bruger de betegnelser som ”racister er mennesker, som mener, at medlemmer af deres egen race er overlegen”, og ”sexister mener, at medlemmer af deres eget køn er overlegen” (DV, 2016b: 10). Derefter præsenteres deres argument: ”der er ingen ”overlegen” art. At mene andet er at være lige så fordomsfuld som racister og sexister.” (DV, 2016b: 10) Det må så betyde, at foreningen vælger at knytte betegnelserne ”racist” og ”sexist” til kød, og benytter endnu et citat, denne gang fra Thomas Edison: ”Indtil vi stopper med at skade andre levende væsener, er vi stadig primitive.” (DV, 2016b: 10).

4.3.2 Live and Let Live

Filmen ”Live and Let Live” er lavet af Marc Pierschel, der er en tysk veganer aktivist, og som titlen henviser til, handler det om at leve og lade leve, dvs. lade andre leve frit, samt ikke dræbe. Den begynder med at spørge:

”Hvordan ville vi have reageret, hvis vi havde levet i en tid, hvor folk holdt andre folk som slaver? Selvfølgelig...genkendt dette som uretfærdigt...Men

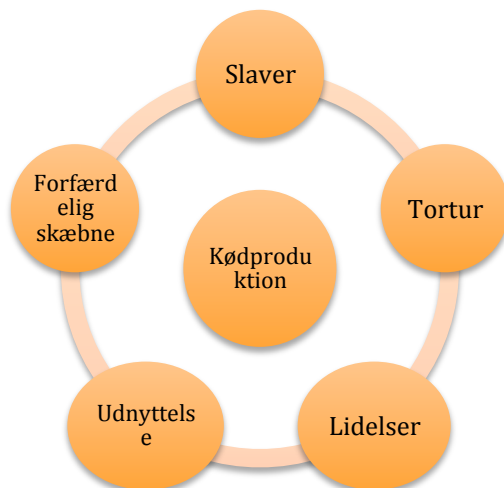
så blev jeg opmærksom på denne parallel, og jeg indså, at vi også i dag holder mange dyr som slaver for at dække vores behov” (Pierschel, 2013: 1:18:23-1:17:56).⁶

Filmen er en serie af interview, hvor vi ser forskellige veganere fortælle om deres motivation for at blive og være veganere, og hvorfor man ikke skal spise dyr. Den ene er en hundeejer, som synes at det er underligt, at vi kan elske vores kæledyr så som katte og hunde, men samtidig spiser vi andre dyr som fx en ko: ”Der er ingen grund til at udnytte et og elske et andet.” (Pierschel, 2013: 1:15:58-1:15:55), hvorefter en anden siger at: ”...det er ikke kun til kødproduktion, men også til mælk og æg, at dyr udnyttes, tortureres og dræbes.” (Pierschel, 2013: 1:10:45-1:10:39). Dvs. at efter at have introduceret parallellen mellem kød og slaveri, anvendes betegnelsen ”udnyttelse” og ”tortur” også, hvilket passer fint ind i slave artikulationen. Derudover bruges betegnelsen ”lidelse” også i relation til kød: ”...vil ikke acceptere andre dyrs lidelser pga. andre produkter” (Pierschel, 2013: 1:10:19-1:10:17).

Dette udfoldes alt i en artikulation om en trang til at redde disse dyr fra de triste skæbner, som de er overladt til i kødindustrien, og de bruger betegnelsen ”social uretfærdighed”, noget der typisk anvendes på menneskeskæbner, i relation til deres indsats for at redde dyrene: ”Jeg er ikke bange for retsforfølgelse...Vi har reddet seks individer fra en gård med fritgående dyr. Jeg mener redningsaktionen var berettiget, særligt når deres liv er truet, og det er tilfældet for alle dyr. Vi har nu reddet seks liv.” (Pierschel, 2013: 1:08:44-1:08:20).

Her kan man igen se den artikulation, hvor der artikuleres en fortælling om dyr, der har brug for at blive reddet, fordi deres ”liv er truede”, og der indskydes endda betegnelsen ”fritgående dyr” om farmen, hvor dyrene blev reddet fra, dvs. som forbruger skal man ikke stole på den betegnelse, som værende etisk god for dyrene heller. Herefter anvendes endnu en negativ betegnelse ”forfærdelig” omkring dyrenes liv på farmene, de bliver opdrættet på: ”flere dyr reddes fra samme forfærdelige skæbne” (Pierschel, 2013: 1:07:46-1:07:42). Dette giver en ækvivalenskæde, der ser således ud:

⁶ Netflix tidsstempel

Figur 16: Indledende ækvivalenskæde for dyr i kødindustrien

Efter denne indledende artikulation omkring dyrenes forhold i kødproduktionen, hvor kødproduktion bliver sammenlignet med slavelignende tilstande, som vi er forpligtet til at redde dem fra ifølge filmen, begynder en anden artikulation, en der omhandler dyrene som selvstændige væsener, der fortjener vores respekt og medfølelse. Det gør den efter at have etableret en ækvivalenskæde som figur 16, som seeren kan have i baghovedet, mens den fortæller om, hvad det er for 'væsener', som tilskrives denne skæbne jf. figur 16.

Først knytter de betegnelsen "interesse" til dyrene, dvs. de har nogle interesser: "deres interesser respekteres ikke" (Pierschel, 2013: 1:07:21-1:07:19). Derefter knyttes betegnelsen "individer" til dyrene, dvs. de er alle enkeltindivider med hver sin personlighed: "Disse dyr er individer, og det er ikke etisk forsvarligt at udnytte disse individer på denne måde." (Pierschel, 2013: 1:06:55-1:06:50) "Unik" er også en betegnelse, der bliver knyttet til dyrene: "unikke nogen, ikke generiske genstande" (Pierschel, 2013: 56:52-56-59), altså at de, som sagt, ikke skal betragtes som bare endnu en kylling eller ko på tallerkenen, men som unikke væsener. Herefter benyttes betegnelsen "sansende" til dyrene med henvisning til, at de kan føle smerte, hvilket spiller ind på vores medfølelse: "...andre dyr er sansende og kan føle, og fordi jeg går ud fra at smerte ikke føles anderledes for en hund, en mus eller en kylling, end det gør for et menneske." (Pierschel, 2013: 1:06:22-1:06:12).

Dette er en artikulation om, at vi burde have medfølelse for dyrenes smerte, og hvis vi har medfølelse, burde vi ikke spise dem. Der knyttes også betegnelsen "psyke" på dyrene: "De har en psyke" (Pierschel, 2013: 1:06:04-1:06:03), hvilket betyder, at de

bliver personliggjort og sammen med betegnelsen ”vælge deres venner”: ”De vælger deres venner, deres mager...sætter man dem i et overfyldt bur, kan de ikke den slags” (Pierschel, 2013: 1:04:58-1:04:47), bliver de også antropomorficerede for at få seeren til at føle mere medfølelse for dyrene. Efter de har skabt denne menneskelignende dyreform, med kvaliteter som vi kan relatere til, introduceres der også en dødsfrygt i dyrene, dvs. de frygter for deres liv på disse kødproducerende farme: ”...mens de aldrig igen må frygte for deres liv” (Pierschel, 2013: 1:00:04-1:00:02).

Nu introducerer filmen, ligesom pjecen, idéen om specieisme for seeren, nemlig den tanke at nogle dyr er bedre end andre, her tænker man også på mennesket som et dyr, men der henvises også til kæledyr overfor ”spiselige dyr”:

”...har vi stadig en lignende ide om en anden gruppe væsener, der også har interesser...Men når man tænker over det, hvorfor skulle det at tilhøre en bestemt art give dig særlige rettigheder til liv, end hvis man tilhører en anden art...” (Pierschel, 2013: 57:55-57:37).

Det betyder, at man må frigøre dyrene ifølge filmen, de må sættes fri fra vores kødædende vaner og tildeles de samme moralske overvejsler, som mennesker tildeles: ”Idéen bag dyrs frigørelse er, at vi har ekskluderet dyr fra moralske overvejelser. Og det er i virkeligheden en fordom” (Pierschel, 2013: 58:46-58:40). Filmene drager også paralleller mellem dette og racisme, lige som Dansk Vegetarforenings pjece gør: ”Speciesisme minder på nogle former om racisme” (Pierschel, 2013: 58:29-58:27), og knytter de negative konnotationer, som racisme medfører, over på kødproduktionen. Til sidst eller det sidste fokus i filmen, er denne artikulation omkring dyr, som værende unikke individer, der har ret til liv, som minder meget om mennesker og som ikke ønsker at dø, hvilket drager paralleller mellem kød og mord: ”Jeg har ret til ikke at blive slået ihjel.” (Pierschel, 2013: 55:12-55:10) Herefter vender den sig imod argumentet om, at dyr er ligeglade med om de dør, fordi de er ikke selvbevidste:

”Idéen om, at det er i orden at dræbe og udnytte dyr, så længe de ikke lider, er problematisk på en række områder...De havde ingen interesse i at fortsætte deres eksistens, de var ikke selvbevidste...At sige at sansende dyr, hvilket som helst dyr, ikke har en interesse i at fortsætte sin eksistens, er vanvittigt.” (Pierschel, 2013: 54:01-52:56)

Dette er det sidste i filmens argumentation omkring at kød er lig med mord, og der bruges hele tiden betegnelsen ”drab” igennem artikulationen, fx: ”Kød kan ikke

produceres uden at dræbe” (Pierschel, 2013: 40:38-40:36). Det er en repetition, som har kørt igennem hele filmen, hvor den forsøger at humanisere dyrene, for derefter at sammenligne kødspisning med drab eller mord. Dvs. filmen vil have, at seeren skal tænke på dyret som ’en nogen’ der dør, og ikke som ’et noget’ der ender på en tallerken. Den taler fx om en ko som er drægtig, og den præsenterer den meget antropomorficerende og drager en parallel mellem den og en gravid kvinde: ”Denne ko er drægtig og 9 måneder henne og er præcis som en kvinde glad for, at den med tiden vil føde, og den er spændt over, om det er en pige eller dreng.” (Pierschel, 2013: 45:49-45:36). Alt dette gør, at filmen spiller på seerens følelser, den vil give folk, der spiser kød, dårlig samvittighed, ved at få dem til at tænke på de dyr de spiser. Den forsøger også at reartikulere den diskurs der findes, især den hvor køer, grise og høns ses som ting vi har ret til at spise, hvor man ikke tænker over, hvad det er man spiser, at det var et levende væsen, som er blevet dræbt, for at vi kan spise det. Dvs. det den virkelig forsøger at opnå, er at folk skal tænke sig om, vedrørende den mad de putter i munden. Den ender med en kvinde, der taler om et interview, hun havde set med en arbejder på en chokoladeplantage, hvor arbejderne blev behandlet som slaver:

”De interviewede en af slaverne, som faktisk slap væk fra en af disse gårde. Og han blev spurgt af interviewer: ”Hvad ville du sige til en vesterlænding, der spiser chokolade?” Og han sagde: ”Når du spiser chokolade, bider du i mine lidelser, du bider ned i mit kød.”...Åh Gud, det er det samme, som et ikke-menneskeligt dyr ville sige om at spise dem.” (Pierschel, 2013: 7:47-7:25)

4.3.3 Delkonklusion

Begge artikulationer ligner hinanden meget. Dog benytter filmen sig i langt højere grad af følelser end pjecen gør, og humaniserer dyr mere end Dansk Vegetarforenings pjece gør. Dansk Vegetarforening har en artikulation, som først begynder med betegnelser som ”lidelser”, ”slaveri”, ”sexisme” og ”racisme”, men generelt er de mere alsidige i deres argumentation. Marc Pierschels film er mere ensidig i den forstand, at den har en retning den følger gennem hele filmen, nemlig at dyr minder meget om mennesker, der bruges bl.a. betegnelser som ”undertrykkelse” og ”sansende”, og de burde have de samme rettigheder, og derfor er kød lig med mord. Når det er sagt, så ligner meget af argumentationen i artikulationerne hinanden, men

filmen spiller mere på følelser end pjecen gør, lige som den første film, ”Cowspiracy”, og fokuserer mere på den historie, den vil fortælle.

4.4 Opsamling

Jeg har opdelt denne analyse i tre afsnit, hver med sin dislokation i forhold til det generelle tema bag argumentationen. Ser man fx på Dansk Vegetarforenings materialer, som alle kan findes på deres hjemmeside, ser man hurtigt, at de tre temaer som jeg har inddelt analysen efter, også findes i materialet hos Dansk Vegetarforening. Dvs. inddeler man argumenterne hos foreningen, fordeler de sig imellem disse tre temaer. Derudover finder man flere af argumenterne, som en film laver, i en anden film, fx ”at vegetarianer har en lavere risiko for enhver større kronisk sygdom. Hjertesygdomme, kræft, type 2 sukkersyge, dem alle.” (Pierschel, 2013: 30:43-30:39), som er filmen med hovedtema om dyrerettigheder og etik, men afspejler artikulationen der fandtes i ”Forks Over Knives” (Fulkerson, 2011). Den afspejler også ”Cowspiracy” filmen, når den bruger betegnelser som ” ’Produktionen’ af 65 mia. dyr hvert år har massiv indvirkning på miljøet” (Pierschel, 2013: 22:58-22:49). ”Cowspiracy” filmen bruger også dyrerettighedsartikulation, selv om den fokuserer mest på miljøargumenter, fx: ”at jeg aldrig havde overvejet det oplagte, at hvert eneste af disse dyr blev slået ihjel.” (Andersen, 2014: 17:35-17:31) Og som tidligere forklaret, vegetarforeningens pjece om miljø og klima fx, bruger både etiske argumenter og sundhedsargumenter, som fx ”Flere videnskabelige undersøgelser har peget på, at det er sundt at spise mere frugt og grønt...lavere risiko for en lang række sygdomme”(DV, 2013: 12) Disse få eksempler er blot en illustration af, at der findes en diskurs, en enhed af forskelle, der går på tværs af alle film og pjecer, til trods for at jeg har analyseret hvert hovedtema separat, så kan de tre temaer ses som en generel diskurs hos de aktører, der er fortalere for en plantebaseret kost. Denne diskurs er figur 17 et eksempel på, hvor alle betegnelser er en form for den artikulation der bliver fremført, og ser man på argumenterne i diskursen, som kan ses i en eller anden grad i alt materialet, kan de alle inddeles i en af disse overordnede temaer eller betegnelser:

Figur 17: Ækvivalenskæde af diskursen som de frivillige aktører forsøger at skabe en hegemoni omkring.

Denne figur, figur 17, er altså et eksempel på den diskurs, som man finder på dette område, dvs. det område, hvor man forsøger at lave en hegemoni omkring kød som værende noget negativt. Det betyder, at læser du noget andet materiale, fx en pjece som Kødfri Mandag har udgivet, eller en som Mad Med Medfølelse har udgivet, så finder du den samme artikulation i disse hæfter, som den jeg har gennemgået ovenover, se fx pjecen ”Veganisme – for dig, for miljøet, for dyrene” (Mad med medfølelse, 2016), den indeholder en variant af de samme argumenter som figur 17 er et eksempel på. Det vil sige, at de alle falder ind under en af de tre hovedargumenter, kød er dårligt for din sundhed, kød er dårligt for vores klima og miljø, og kød er dårligt for dyrenes velfærd.

Efter jeg nu har analyseret diskursen, er jeg klar til at gå videre til næste delanalyse, hvor jeg ser på hvilken effekt denne diskurs har på dem, som bliver præsenteret for den.

5. Anden delanalyse

Dette afsnit er en analyse af de iagttagede effekter, som de frivillige aktørers kommunikation har på nogle tilfældigt udvalgte modtagere. Disse er blevet defineret som unge op til 35 års alder, dvs. det er tilfældigt valgte unge mennesker. Først bliver de opdelt i tre modtagertyper, forsvarsløs, genstridig og behovsstyret modtager. Derefter bliver de tre forskellige indlæringshierarkier sat i forbindelse med de forskellige modtagere, og bliver brugt til at analysere materialets korttidseffekt på de forskellige typer modtagere. Til sidst bruges McGuires overtalelsmatrix, for at se hvilken langvarig eller endelig effekt materialet har haft på modtagerne efter omkring 10 dages tid.

5.1 Modtagertyper

Dette afsnit er en analyse af de forskellige modtagertyper, og hvordan jeg har inddelt mine respondenter efter de forskellige karakteristika, som hver modtagertype bærer præg af.

En forsvarsløs modtager er som tidligere nævnt en slags arketype, som er mest brugbar når kommunikationsproduktet (P) har en lav interesse for modtageren, eller har en ringe økonomisk, social eller psykologisk risiko (Sepstrup & Øe, 2014: 47). Den er derfor ikke specielt brugbar, men den kan dog bruges i særlige tilfælde, nemlig der hvor respondenterne ikke har en særlig høj vurdering af vigtigheden af kød, spiser lidt kød, og hvor han/hun er enig i flere af de udsagn der omhandler de ”negative aspekter” af kød. Disse udsagn er: ”kød er ikke godt for kroppen”, ”kød kan gøre skade på vores sundhed”, ”kød er dårligt for vores klima og miljø”, ”kød produceres ikke på en bæredygtig måde”, ”kød er etisk forkert at spise” og ”dyr burde ikke dø, når mennesker kan spise planter”. Jeg klassificerer modtageren som forsvarsløs i disse tilfælde, fordi respondenterne allerede er enige i flere af de ting, som de frivillige aktører artikulere, samt at han/hun ikke synes at kød er så vigtigt, og derfor udgør (P) budskab ikke nogen særlig økonomisk, social eller psykologisk risiko. Derudover har jeg også vurderet modtagerne på baggrund af spørgsmål 1 (Bilag 1), og alle forsvarsløse modtagere har forbundet kød med enten ”dyr”, ”blod”, ”CO₂” eller ”ikke bæredygtig”, (Bilag 4) og som jeg tidligere har nævnt har vurderet til at være

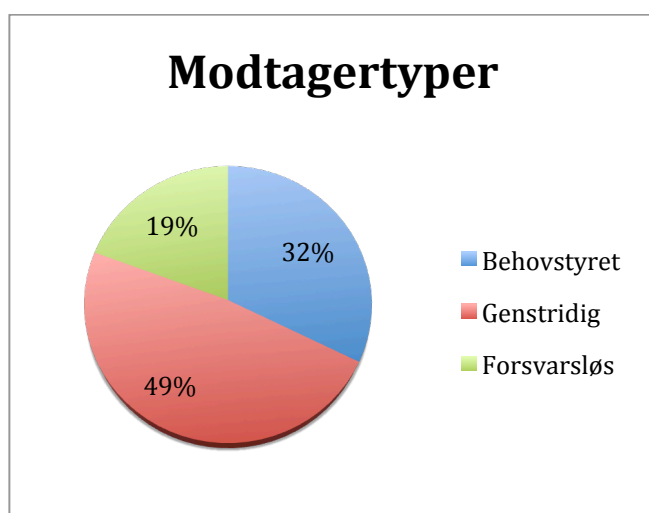
negative ord. Sagt på en anden måde, disse betegnelser har været med til at klassificere dem som forsvarsløse. Sætter man disse ting sammen, er der 6 forsvarsløse modtagere imellem respondenterne.

Genstridig modtager, som er genstridig og forsvare sig mod påvirkning, er dem der placerer kød som vigtigt og meget vigtigt i spørgsmål 3 (Bilag 1), spiser det hver dag eller næsten hver dag, samt er enige med flere eller alle af udsagnene der omhandler de ”kød positive” betegnelser: ”kød er en vigtig protein kilde”, ”kød handler om nydelse” og ”dyr er til for at mennesker kan spise kød”. Det betyder dog ikke, at de ikke også kan være enige med nogle af de ”kød negative” udsagn, men det at de spiser kød hver dag og placerer det så højt på vigtighedsskalaen, tæller mere for at det er en genstridig modtager, end at de er enige i et eller to af de ”negative” udsagn. Derudover bruges også spørgsmål 1 (Bilag 1), om hvad de forbinder med kød, til at vurdere om de er en genstridig modtager, eller en behovsstyret modtager. De genstridige modtagere har alle eller næsten alle brugt betegnelser som ”mad”, ”lækkert”, ”mæthed”, ”protein”, ”sulten”, ”saftigt”, ”bøf”, ”smag” og ”nydelse” (Bilag 4), som jeg har defineret til at være positive ord. En genstridig modtager har en allerede etableret holdning og adfærd, hvor han/hun har et ønske om konsistens og et ønske om at undgå forstyrrelser fra omverdenen (Sepstrup & Øe, 2014: 48), se fx figur 2, og derfor er han/hun modvillig mod viden, der går imod hans/hendes ønske om at spise kød, hvilket betyder, at chancen for at de er enige i de ”kød negative” udsagn, før de har set materialet, er lille. Efter at have gennemgået respondenternes svar, er der fundet 15 genstridige modtagere, når jeg har lagt de forskellige ting sammen, som jeg har gennemgået ovenover.

En behovsstyret modtager er en blanding af begge disse forudgående typer, og hans/hendes opmærksomhed og forståelse er som tidligere forklaret afhængig af behov og problemer, og er betinget af modtagers karakteristika, samt sociale og kulturelle situation (Sepstrup & Øe, 2014: 52). Det betyder at respondenter som ligger omkring midten af vigtighedsskalaen (spørgsmål 3 i bilag 1), og som er enige i et eller flere af de udtalelser, der omtaler de negative aspekter nævnt ovenover, men også nogle af de ”kød positive” udtalelser, bliver klassificeret som en behovsstyret modtager. Grunden til dette er, at når de betegner vigtigheden af kød som midt i mellem vigtigt og ikke vigtigt, samtidig med at de er enige med begge slags udsagn, så styres de mere efter behov og situation, end et ønske om at skulle spise kød.

Spørgsmål 1 bruges derfor også til at vurdere om de er mere genstridige eller behovsstyret, og de har næsten alle brugt betegnelser som ”protein”, ”dyr”, ”køer”, ”luksusvare” og ”produktion”, hvilket taler mere for behovsstyret modtager end en genstridig en, siden disse ord hælder mere til den negative side, end til en positive side. Her kom jeg frem til, at der var 10 behovstyrede modtagere.

Det betyder, at efter jeg har analyseret alle svar, hvor jeg har sammenlignet hvor ofte respondenterne spiser kød, med hvor vigtigt kød er for respondenterne, samt hvilke udsagn han/hun er enig i, og til sidst hvad han/hun forbinder med kød, fordeler respondenterne sig mellem 6 forsvarsløse modtagere, 15 genstridige modtagere og 10 behovsstyrede modtagere, i alt 31 modtagere, hvilket giver en procentvis fordeling på henholdsvis 19%, 49% og 32%, som vist i figur 18:

Figur 18: Procentdel af modtagere

5.2 Overtalelse

Dette afsnit omhandler de forskellige indlæringshierarkier, og hvordan hvert hierarki kan kobles sammen med en modtagertype, som derefter kan bruges til at analysere reaktionen og effekten af det præsenterede materiale.

Som tidligere forklaret, kan det traditionelle indlæringshierarki føre med sig, at kognitive ændringer, eller sagt med andre ord, viden, vil medføre en affektiv reaktion, dvs. holdninger, som kan medføre konnotative virkninger, adfærd (Sepstrup & Øe, 2014: 58). Dette hierarki gælder typisk for emner som anses for relevante og væsentlige for modtageren(I), som han/hun er en smule engageret i, og hvor (I) har klart adskilte valgmuligheder (Sepstrup & Øe, 2014: 58). Dette passer meget godt på

de behovsstyrede modtagere. De vurderes at have en smule interesse i emnet, da de næsten alle var enige i mindst et af de ”kød negative” udsagn. Derved er kommunikationsproduktet(P) i hvert fald en smule relevant for dem, men samtidig spiser de også ofte kød, dog ligger de midt imellem vigtigt og ikke vigtigt skalaen, hvilket betyder, at de har nogle klart adskilte valgmuligheder, da de skal vælge imellem kød og vegetarisk mad på lige fod.

På den anden side har vi lav-engagement hierarkiet som medfører, at viden bliver omsat direkte til adfærd, og adfærden fører til at holdninger bliver skabt. Dette indlæringshierarki formodes at gælde for emner, der ikke har synderlig interesse hos modtager(I), og hvor han/hun ikke oplever stor forskel mellem de forskellige valgmuligheder der findes, og derfor ikke går op i valgmuligheden (Sepstrup & Øe, 2014: 58). Ser vi bort fra konnotationen der ligger i ”synderlig interesse”, kan man argumentere for, at folk der allerede spiser meget lidt kød, og vurderer kød som ikke vigtigt på vigtighedsskalaen, ikke har den store interesse i materiale som forsøger at få folk til at spise mindre kød, idet de allerede gør det. Dog er det mere svært at sige, at de ikke oplever en stor forskel i valgmulighederne mellem kød og vegetarisk, men man kan argumentere for, at de ikke går op i valgmuligheden, da de kun spiser kød sjældent, og ikke vurderer kød til at være vigtigt som allerede forklaret.

Dissonans indlæringshierarki indebærer, at gennem en bestemt adfærd dannes der holdninger, som til sidst medfører til viden der støtter disse holdninger (Sepstrup & Øe, 2014: 59). Dette ses også på resultaterne, hvor man kan se, at hvis vi sammenligner alle dem som spiser meget kød og placerer det højt på vigtighedsskalaen, er det næsten alle der kun er enige med de ”kød positive” udsagn, dvs. de holdninger de har, bærer præg af den adfærd som de har (Bilag 4), og derfor passer dissonans indlæringshierarkiet også meget fint til de genstridige modtagere. Dissonans er også et socialpsykologisk begreb, og beskriver en aktivitet som fx, når vi ved, at vi ikke kan ændre noget vi har gjort, derfor ændrer vi vores syn på det vi har gjort, eller ignorerer viden der går imod den vi er (Sampson, 1981: 736). Dette kunne fx være, at ignorere viden om hvilken skade kød gør på klima og miljø, eller ikke tænke på, hvad der sker med dyrene inden de ender på ens tallerken, fordi man kan ikke lade være med at spise det. Kort sagt, en inkonsistens mellem forskellige holdninger eller adfærd (Bastian & Loughnan, 2017: 279). Det vil sige, at jeg har analyseret mig frem

til, at de genstridige modtagere bærer præg af at være placeret i et dissonans indlæringshierarki, når det kommer til kødspisning/kødforbrug.

Som forklaret i teorien, er det ifølge Sepstrup & Øe, muligt for kommunikationsproduktet(P) at skabe varige holdnings og adfærdsændringer, hvis modtageren(I) af (P) er motiveret, og han/hun kan bearbejde og anvende den tilegnede viden, og hvis denne tilegnelse resulterer i positive tanker og ideer (Sepstrup & Øe, 2014: 64). Dette kan vi nu teste med baggrund i de forskellige udsagn, som respondenterne skulle angive om de var enige i, både før og efter de var præsenteret for materialet. Derfor er vi nu, hvor vi har etableret hvilke modtagere der findes, hvor mange jeg har med i mit studie, samt hvilket indlæringshierarki de falder ind i, klar til næste afsnit, hvilke effekter det forskellige materiale har haft på de forskellige modtagere.

5.3 Korttidseffekter

Dette afsnit opdeler de forskellige materialer i segmenter, hvert med sin egen overskrift, hvor jeg analyserer korttidseffekterne, og om de passer overens med det som teorien postulerer om indlæringshierarkier og modtagertyper. Til sidst er der en sammenligning imellem alt materialet. Jeg kalder det korttidseffekter, fordi det er forskellen i deres holdninger, målt lige før de har set materialet, og umiddelbart efter de har været præsenteret for materialet(P).

5.3.1 Kød og bæredygtighed

Der var fem personer som har svaret på spørgeskemaet og læst Dansk Vegetarforenings pjece ”Kød og bæredygtighed”. Ud af de fem personer, har alle fem ændret mening om klima og miljø i den forstand, at før de havde læst pjecen, var ingen enig i udsagnet ”Kød er dårligt for vores klima og miljø”, mens efter de havde læst materialet, var alle enige i udsagnet (Bilag 4:1). Derudover var der to som var enige i udsagnet ”Kød produceres ikke på en bæredygtig måde”, før de havde læst materialet, mens der var fire som var enige i udsagnet, efter de havde læst pjecen. Det betyder, at pjecen er lykkedes med at overbevise 100% af respondenterne, der har læst pjecen, at kød er skadeligt for vores klima og miljø, mens 40% ændrede mening, om at kød produceres ikke på en bæredygtig måde. Disse var hovedargumenterne i pjecen.

Pjecen er også lykket med at overbevise en person om at ”Kød er ikke godt for kroppen”, mens en anden blev overbevist om at ”Kød kan gøre skade på vores sundhed” (Bilag 4: 1), hvilket betyder at 40% blev overbevist om at kød kan gå ud over sundheden på en eller anden måde. Desuden var der en person, som var enig i udsagnet ”Kød er en vigtig protein kilde”, før de havde læst pjecen, men han/hun var ikke enig efter at have læst pjecen, samtidig som han/hun nu også var enig i udsagnet ”Dyr burde ikke dø, når mennesker kan spise planter” (Bilag 4: 1). I alt lykkedes det (P) at skifte 13 holdninger i en gruppe på 5 modtagere.

Der var to genstridige modtagere, to behovsstyrede modtagere, og en forsvarsløs modtager imellem dem der har læst pjecen. Alle kunne tænke sig at prøve en kødfri dag eller flere, mens en, en genstridig modtager, ikke kunne lide pjecen, mens de andre fire godt kunne lide pjecen. Alle ændrede mening på flere punkter, så det er ikke muligt at sige definitivt, at materialet påvirkede en modtagertype mere end en anden, når man ser på helheden, og det faktum at jeg kun havde to af hver. Dog kan man sige, at den der ændrede flest holdninger var en behovsstyret modtager, som ændrede fire, mens den der ændrede mindst holdninger, var en genstridig modtager, som ændrede en holdning. Desuagtet, så ændrede den anden genstridige modtager tre holdninger, mens den anden behovsstyrede modtager ændrede to (Bilag 4: 1), hvilket betyder, at tilsammen ændrede de behovsstyrede modtagere seks holdninger, mens de genstridige tilsammen ændrede fire. Så materialet havde en større effekt på de behovsstyrede modtagere. Den forsvarsløse modtager ændrede to holdninger.

I forhold til indlæringshierarki, kan man sige, at materialet ikke har haft nogen særlig negativ effekt på modtagerne, de har kunnet bearbejde og anvende den tilegnede viden, og det har resulteret i positive tanker eller ideer, da alle ville prøve en eller flere kødfrie dage, til trods for at det var en som ikke kunne lide materialet, og som allerede forklaret, alle ændrede holdning på et eller flere punkter. Det lykkedes også pjecen at få to modtagere til at gå ned på vigtigheden af kød, en genstridig og en behovsstyret (Bilag 4: 1).

5.3.2 Spis vegetarisk – Så kan verden brødfødes

Fire personer har svaret på spørgeskemaet angående pjecen ”Spis vegetarisk – Så kan verden brødfødes”; to behovsstyrede, en genstridig og en forsvarsløs modtager (Bilag 4: 1-2). Før de havde læst pjecen, var alle enige i, at ”Kød er en vigtig protein kilde”,

mens tre havde ændret holdning efter de havde læst pjecen, kun den genstridige modtager var ikke overbevist. Derudover var en person enig i udsagnet ”Kød produceres ikke på en bæredygtig måde”, før de havde læst pjecen, mens tre var enige efter de havde læst materialet, to behovsstyrede og en forsvarsløs modtager (Bilag 4: 1-2). Det betyder, at 75% ændrede mening, om at protein fra kød er nødvendigt for en balanceret kost, mens 50% ændrede mening, om at det ikke blev produceret på en bæredygtig måde. Dette var hovedargumenterne i pjecen. Derover var der en person, en behovsstyret modtager, der også ændrede mening om at ”Dyr burde ikke dø, når mennesker kan spise planter”. I alt lykkedes det (P) at skifte 6 holdninger i en gruppe på 4 modtagere.

I forhold til interne forskelle i denne gruppe, ændrede tre modtagere, to behovsstyrede og en forsvarsløs, to holdninger, efter de havde læst materialet, mens den genstridige modtager ikke ændrede nogen holdninger. Det betyder, at pjecen ikke havde nogen effekt på ham/hende.

Der var to der kunne lide pjecen, en forsvarsløs modtager og en behovsstyret modtager, mens to ikke kunne lide pjecen, en behovsstyret modtager og en genstridig modtager. Den genstridige modtager havde ikke lyst til at prøve en eller flere kødfrie dage, mens de andre tre godt kunne tænke sig at prøve (Bilag 4: 2). Tre stod i sted angående vigtigheden af kød, mens en, den forsvarsløse modtager, gik lidt ned på vigtigheden. I forhold til indlæringshierarkiet, ser det ud til, at den genstridig modtager ikke har været påvirket, og derved har materialet ikke været i stand til at bryde igennem dissonans indlæringshierarkiet, på samme måde som det har påvirket de andre indlæringshierarkier.

5.3.3 Cowspiracy: The Sustainability Secret.

Fire personer har svaret på spørgeskemaet i relation til filmen ”Cowspiracy: The Sustainability Secret”, hvoraf to er klassificeret som behovsstyrede modtagere, mens to er klassificeret som genstridige modtagere. Før de havde set filmen, var en respondent enig i udsagnet ”Kød produceres ikke på en bæredygtig måde”, mens efter de havde set filmen, var alle fire enige i udsagnet. Ingen var enig i udsagnet ”Kød er dårligt for vores miljø og klima” før de havde set filmen, mens alle var enige efter de havde set filmen (Bilag 4: 2). Det vil sige, at kommunikationsproduktet(P) overbeviste 75% om bæredygtigheden og 100% omkring miljø og klima. Det betyder,

at filmen lykkedes med den artikulation som var hovedargumentet i filmen, nemlig at kød ikke er bæredygtigt, og at det er skidt for klima og miljø.

To personer ændrede også holdning i forhold til at ”Kød er en vigtig protein kilde”, en genstridig og en behovsstyret modtager, som ikke var enige i udsagnet efter de havde set filmen. Desuden ændrede samme genstridige modtager, også holdning i forhold til at kød kan være dårligt for sundheden, som han/hun ikke var enig i, før han/hun havde set filmen, og dyr er til for at mennesker kan spise kød, som han/hun var enig i før han/hun havde set filmen. Til sidst var samme modtager også overbevist om, at ”Kød er etisk forkert at spise”, og ”Dyr burde ikke dø, når mennesker kan spise kød” (Bilag 4: 2).

I alt lykkedes det (P) at skifte 12 holdninger i en gruppe på 4 modtagere, og få 3 modtagere at gå ned i vigtigheden af kød, mens den ene af de to behovsstyrede modtagere stod i sted. Fire kunne tænke sig at prøve en eller flere kødfrie dage, og tre kunne lide filmen, mens en, en behovsstyret modtager, kunne ikke lide den. (Bilag 4: 2)

I forhold til indlæringshierarkiet, har materialet haft en effekt på både dissonanshierarkiet og det traditionelle hierarki, siden begge grupper af modtagere har flyttet sig. Her ser vi også, at artikulationen i filmen har haft større effekt på de genstridige modtagere, end artikulationen i pjecerne havde på sine genstridige modtagere. Som tidligere gennemgået i analysedel 1, så gjorde filmen mere brug af følelser end pjecerne gjorde, så måske er det grunden til, at det lykkedes filmen at overbevise de genstridige modtagere. En anden grund til, at det lykkedes bedre for filmen at bryde igennem dissonans indlæringshierarkiet, kan være at den gennem brugen af følelsesmæssige argumenter, ikke kom i klemme med forsvarsmekanismerne.

5.3.4 Delkonklusion

Når vi tager begge pjecer og filmen med, var der 13 respondenter der blev præsenteret for materiale, som havde en hovedartikulation, der knyttede kød sammen med miljø og klima konsekvenser. Der var 4 ud af 13 der ikke kunne lide materialet, det er omkring 30%. I alt lykkedes det materialet at skifte 32 holdninger, hvor alle typer modtagere skiftede mindst en holdning, bortset fra en enkelt genstridig modtager, som ikke ændrede noget, dvs. ud af 13 modtagere(I) havde materialet(P) en

korttidsholdningseffekt på 12 af dem, det er 92%. Materialet fik også 6 til at gå ned på vigtigheden af kød, det er 46%, og 7 har sidenhen prøvet en eller flere kødfrie dage (Bilag 4: 5-6), det er 54%, men mere om det senere.

5.3.5 Vegetar – hvordan og hvorfor?

Fem personer har svaret på spørgeskemaet i forbindelse med pjecen ”Vegetar – hvordan og hvorfor?”, og af de fem, var fire klassificeret som genstridige modtagere, mens en var klassificeret som forsvarsløs modtager. Før de havde læst pjecen, var der kun en modtager som var enig i udsagnet ”Kød kan gøre skade på vores sundhed”, mens ingen var enig i udsagnet ”Kød er ikke godt for kroppen”. Efter de havde læst pjecen, var fire modtagere enige i udsagnet, om at kød kan være skadeligt for sundheden, mens to var enige i udsagnet, om at kød ikke er godt for kroppen (Bilag 4: 3). Det betyder, at det lykkedes pjecen at overbevise 60% af modtagerne, at kød kan være skadeligt for sundheden, mens der var 40%, som blev overbevist om at kød ikke er godt for kroppen. Disse var hovedargumenterne i pjecen.

Derudover lykkedes det også pjecen at overbevise to modtagere, at kød ikke er en vigtig proteinkilde, idet to genstridige modtagere var enig i udsagnet ”Kød er en vigtig proteinkilde”, før de havde læst pjecen, mens de ikke var enige efter de havde læst pjecen. En genstridig modtager ændrede også holdning angående at kød var dårligt for vores klima og miljø, mens en anden genstridig modtager blev overbevist om, at kød ikke produceres på en bæredygtig måde (Bilag 4: 3). I alt fik pjecen de fem modtagere til at skifte 9 holdninger.

Ud af de fem modtagere, var der fire der kunne lide pjecen, mens en, en genstridig modtager, ikke kunne lide pjecen, han/hun havde heller ikke lyst til at prøve en eller flere kødfrie dage, mens de andre fire godt kunne tænke sig at prøve. To af de fire genstridige modtagere stod i sted angående vigtigheden af kød, mens de to andre, samt den forsvarsløse modtager, gik ned i vigtigheden. Det betyder, at indlæringshierarkiet ikke har været den udløsende faktor, da materialet har haft en effekt på to af de fire genstridige modtagere, og de to kunne også lide pjecen, så i det her tilfælde kan teorien ikke sige meget om de interne forskelle, der gælder imellem de fire genstridige modtagere.

5.3.6 Forks Over Knives

Der er kun tre personer, der har svaret på spørgeskemaet i forbindelse med filmen "Forks Over Knives", de er blevet klassificeret som to behovsstyrede og en forsvarsløs modtager. Før de havde set filmen, var ingen enig i udsagnet "Kød er ikke godt for kroppen", mens alle var enige i udsagnet efter de havde set filmen. Derudover var alle også enige i udsagnet "Kød kan gøre skade på vores sundhed" efter de havde set filmen, dog var to allerede enige i udsagnet, før de havde set filmen. Dvs. at jeg kan kun konstatere, at det lykkedes filmen at overbevise den ene modtager som ikke allerede var overbevist (Bilag 4: 3-4). Jeg kan altså sige, at det lykkedes filmen at overbevise 100% af (I) om budskabet, at kød ikke er godt for kroppen, hvilket var hovedartikulationen i filmen.

Ser vi på andre holdninger udover sundhedsartikulationen, var to modtagere, to behovsstyrede modtagere, enige i udsagnet "Kød er en vigtig proteinkilde" før de havde set filmen, mens ingen var enig efter de havde set filmen, begge var også enige i, at kød handler om nydelse før de havde set filmen, mens den ene behovsstyrede modtager ikke var enig i det udsagn efter filmen. Det lykkedes også filmen at overbevise den ene behovsstyrede modtager om, at kød er etisk forkert, dog var den anden behovsstyrede modtager allerede enig i det udsagn før filmen (Bilag 4: 3-4). Faktisk ændrede de to behovsstyrede modtagere henholdsvis 3 og 4 holdninger, mens den forsvarsløse modtager kun ændrede en holdning. Det betyder at de tre modtagere skiftede i alt 8 holdninger.

Alle tre modtagere kunne lide filmen, og alle tre kunne også tænke sig at prøve en eller flere kødfrie dage. De to behovsstyrede modtagere gik begge to ned i deres vurdering af vigtigheden af kød, mens den forsvarsløse modtager stod i sted. Dog kunne han/hun ikke gå længere ned, idet han/hun allerede var nederst på vigtighedsskalaen (Bilag 4: 4).

Alt i alt har filmen været succesfuld i at bryde igennem det traditionelle indlæringshierarki hos de to behovsstyrede modtagere, mens den har haft mindre synlig effekt på den forsvarsløse modtager. Dette passer dog godt med teorien om lav-engagement indlæringshierarkiet, han/hun har ikke haft den store interesse for emnet, da han/hun i forvejen ikke spiser særlig meget kød, og ikke vurderer det til at være vigtigt.

5.3.7 Delkonklusion

Når vi tager pjecen og filmen med, var der 8 respondenter, som blev præsenteret for noget materiale der havde en hovedartikulation, som knyttede kød sammen med sundhedskonsekvenser. Der var 1 ud af 8 der ikke kunne lide materialet, dvs. 12,5%. I alt lykkedes det materialet at skifte 18 holdninger, hvor alle typer modtagere skiftede mindst en holdning, dvs. ud af 8 modtagere(I) havde materialet(P) en korttidsholdningseffekt på alle, det er 100%. Materialet fik også 5 til at gå ned på vigtigheden af kød, det er 62,5%, og 7 ud af 8 har sidenhen prøvet en eller flere kødfrie dage (Bilag 4: 6), det er 87,5%, men mere om det senere.

5.3.8 Drop Kødet – for dyrenes skyld

Seks personer har læst pjecen ”Drop kødet – for dyrenes skyld”, og svaret på et spørgeskema efterfølgende. Fire blev klassificeret som genstridige modtagere, en som behovsstyret og en som forsvarsløs modtager. Før de havde læst pjecen, var ingen enig i udsagnet ”Kød er etisk forkert at spise”, mens en person var enig i udsagnet efter de havde læst pjecen, den forsvarsløse modtager. Ingen var overbevist, om at mennesker ikke skulle dræbe dyr, når de kan spise planter, hverken før eller efter de havde læst pjecen. Det betyder, at hovedartikulationen i pjecen, at vi skal tænke på dyrene og spise planter, siden det er etisk forkert at spise dyr, kun overbeviste en person, dvs. cirka 17% (Bilag 4: 4). Dog var der en, den behovsstyrede modtager, der var enig i udsagnet ”Dyr er til for at mennesker kan spise kød” før han havde læst pjecen, som ikke var enig i udsagnet, efter han/hun havde læst pjecen. Det var sådan set også en af budskaberne som pjecen forsøgte at argumentere imod, så alt i alt lykkedes det pjecen at overbevise to personer; 34%, at dyr ikke skal ses som menneskeføde.

Derudover lykkedes det også pjecen at overbevise en person, den behovsstyrede modtager, at kød kan være dårligt for ens sundhed (Bilag 4:4). Det lykkedes altså ikke pjecen at ændre nogen holdninger hos de fire genstridige modtagere, mens de andre to modtagere ændrede tre holdninger i alt. Dvs. at pjecen fik to modtagere at skifte 3 holdninger i en gruppe på 6 personer.

Der var ingen af de seks respondenter som kunne lide materialet eller argumentationen, men tre af dem kunne tænke sig at prøve en eller flere kødfrie dage, en af hver modtagertype. Det lykkedes heller ikke pjecen(P), at få nogen af

modtagerne(I) til at gå ned i deres vurdering af vigtigheden af kød, men som tilfældet var med den forsvarsløse modtager i afsnittet ovenover, havde den forsvarsløse modtager her også placeret sig nederst på skalaen, og kunne derfor ikke gå længere ned.

Det er tydeligt at se, at argumentationen i denne pjece ikke er trængt igennem dissonansindlæringshierarkiet hos de genstridige modtagere, der var heller ingen af dem som kunne lide den. Det betyder, at argumenterne i pjecen ikke kunne trænge igennem de forsvarsmekanismer som præger den genstridige modtager. Dog lykkedes det (P) at trænge igennem lav-engagement indlæringshierarkiet, da den forsvarsløse modtager ændrede sin holdning, angående det etiske aspekt vedrørende kødforbrug.

5.3.9 Live and Let Live

Fire personer har set filmen ”Live and Let Live” og svaret på et spørgeskema i den forbindelse. De blev klassificeret som to genstridige, en behovsstyret og en forsvarsløs modtager. Før de havde set filmen, var to personer, en genstridig og en behovsstyret modtager, enig i udsagnet ”Dyr er til for at mennesker kan spise kød”, mens kun en, den genstridige modtager, var enig efter de havde set filmen (Bilag 4: 5), mens ingen var enig i udsagnene omkring kød, som værende etisk forkert, eller at mennesker burde spise planter i stedet for dyr, hverken før eller efter de havde set filmen. Det betyder, at filmens hovedartikulation kun fik en person til at ændre mening på et punkt, at dyr er til for at mennesker kan spise kød. Dvs. at materialet lykkedes at overbevise 25% omkring det ene punkt på spørgeskemaet, mens 0% blev overbevist om de andre to punkter (Bilag 4:5).

Det lykkedes filmen at overbevise den forsvarsløse modtager, at kød er dårligt for vores klima og miljø (Bilag 4:5), men det var den eneste holdning som han/hun ændrede. I alt lykkedes det filmen at skifte to holdninger i en gruppe på fire.

Der var tre som kunne lide kommunikationsproduktet(P), mens den ene, en genstridig modtager, kunne ikke lide den. To havde lyst til at prøve en eller flere kødfrie dage, mens de andre to, begge de genstridige modtagere, havde ikke lyst til at prøve. I forhold til vigtigheden af kød, lykkedes det filmen at få en, den behovsstyrede modtager, til at gå ned i vigtighed, mens de andre tre alle stod i sted angående vigtigheden af kød (Bilag 4:5).

I forhold til indlæringshierarkiet ser det ikke ud til, at (P) har lykket sig i en særlig stor grad, at flytte på mange holdninger. Hovedartikulationen har været om dyrerettigheder, og den artikulation har ikke flyttet på meget hos modtagerne, undtagen den ene, den behovsstyrede modtager, som ikke længere syntes at dyr var til, for at mennesker kan spise kød. Det betyder, at (P) ikke har trængt igennem hverken dissonans-, det traditionelle, eller lav-engagement hierarkiet særlig effektivt. Tænker man på teorien ifølge Sepstrup & Øe, om at den tilegnede viden skal resultere i positive tanker og ideer for at der skal ske holdningsændringer (Sepstrup & Øe, 2014: 64), er det muligt at (P) har haft for negative associationer for respondenterne.

5.3.10 Delkonklusion

Når vi tager pjecen og filmen med, var der 10 respondenter der blev præsenteret for noget materiale der havde en hovedartikulation, der knyttede kød sammen med dyrerettigheder og etik. Der var 7 ud af 10 der ikke kunne lide materialet, dvs. 70%. Dog var der 3 der kunne lide filmen, mens ingen kunne lide pjecen. Muligvis har filmens følelsesmæssige argumentation, lykkedes til at afvæbne modtagerne en smule, idet det er den største forskel på filmen og pjecen. I alt lykkedes det materialet at skifte 5 holdninger, hvor kun de forsvarsløse og de behovsstyrede modtagere skiftede en holdning, mens ingen af de genstridige modtagere skiftede en eneste holdning, dvs. ud af 10 modtagere(I) havde materialet(P) en korttidsholdningseffekt på fire, det er 40%. Det er også den eneste artikulation, hvor de genstridige modtagere ikke ændrede en eneste holdning. Det giver en hentydning til, at muligvis er dyrerettigheder ikke den mest optimale argumentation, når den skal bryde igennem dissonans indlæringshierarkiet og overbevise genstridige modtagere. Materialet fik en modtager, en behovsstyret, til at gå ned på vigtigheden af kød, det er 10%, og 1 ud af 10 har sidenhen prøvet en eller flere kødfrie dage (Bilag 4: 6), det er 10%, men mere om det senere.

5.3.11 De samlede korttidseffekter

Materiale som havde en hovedartikulation, der knyttede kød sammen med miljø og klima konsekvenser, havde en negativ konnotation på 4 ud af 13, cirka 30%. Materiale der havde en hovedartikulation, som knyttede kød sammen med sundhedskonsekvenser, havde en negativ konnotation på 1 ud af 8, cirka 12.5 %.

Materiale der havde en hovedartikulation, der knyttede kød sammen med dyrerettigheder og etik, havde en negativ konnotation på 7 ud af 10, 70%. Det vil sige, at det som skabte mindst negative følelser hos modtagerne, var en artikulation omkring de sundhedsskadelige effekter af kød.

For klima- og miljøartikulationen lykkedes det materialet at skifte 32 holdninger imellem 13 modtagere, hvor kun en modtager ikke ændrede nogen holdning. Det betyder, at det havde en korttidsholdningseffekt på 92%, og i gennemsnit ændrede hver modtager 2,5 holdninger. For sundhedsartikulationen lykkedes det materialet at skifte 18 holdninger imellem 8 modtagere, hvor alle skiftede mindst en holdning. Det betyder, at materialet havde en kortidseffekt på 100%, og i gennemsnit ændrede hver modtager 2,25 holdninger. For dyrerettighedsartikulationen lykkedes det materialet at skifte 5 holdninger imellem 10 modtagere, hvor 6 modtagere ikke ændrede nogen holdning. Det betyder, at det havde en korttidsholdningseffekt på 40%, og i gennemsnit ændrede hver modtager 0,5 holdninger. Dvs. at mens sundhedsartikulationen påvirkede flere modtagere, havde klima- og miljøartikulationen større succes med at flytte holdninger.

Klima- og miljøartikulationen fik 6 ud af 13 til at gå ned på vigtigheden af kød, det er 46%. Sundhedsartikulationen fik 5 ud af 8 til at gå ned på vigtigheden af kød, det er 62,5%. Dyrerettighedsartikulationen fik 1 ud af 10 til at gå ned på vigtigheden af kød, det er 10%. Her ses igen, at sundhedsartikulationen var den der havde størst effekt på modtagerne. Dog skal lige påpeges, at dyrerettigheds materialet havde forholdsvis flere genstridige modtagere end de andre to (Bilag 4), hvilket kan være en del af forklaringen.

Efter denne lille gennemgang, kan vi se, at det især er klima- og miljøartikulationen og sundhedsartikulationen, der havde den største succes, med at skifte holdninger indenfor relativ kort tid, der var ikke stor forskel på deres resultater, mens dyrerettigheder artikulationen ikke lykkedes særlig godt, med at skifte holdninger på kort tid. Derudover var der større succes hos sundhedsartikulationen, når det kom til at vurdere vigtigheden af kød for et måltid, mens klima- og miljøartikulationen var lidt mere bagud. Dog var det dyrerettighedsartikulationen, som igen havde mindst succes på dette punkt. Generelt kan vi sige, at dyrerettighedsartikulationen var den der lykkedes værst på alle punkter indenfor de kortidsmålbare effekter.

5.4 McGuires matrix

Dette er et afsnit om de langvarige effekter, der er målt efter der er gået 10 dage, fra at respondenterne har været præsenteret for materialet. Det tager udgangspunkt i McGuires teori om et matrix, der kan måle et kommunikationsprodukt effekter.

Et kommunikationsovertalelsematrix, som jeg tidligere beskrev i teori afsnittet, er McGuires idé om et værktøj til at opbygge et kommunikationsprodukt og hvordan man måler dets effekt (McGuire; 2001: 22-35). I forhold til hans input trin har jeg allerede, sådan set, gået igennem dem i delanalyse 1, hvor jeg har undersøgt hvem der siger noget, hvad de siger, og hvordan de siger det. Nu vil jeg derfor fokusere på hans output trin.

5.4.1 McGuires tretten effekttrin

Dette afsnit er om McGuires tretten output trin, der måler effekten af (P). De tretten trin bestemmer ifølge McGuire, hvor sandsynligt det er, at modtager(I) bliver overtalt af (P) til at ændre adfærd (McGuire, 2001: 31). Det er med de trin i baghovedet, at spørgeskema 3 (Bilag 3) er blevet formuleret, således at det er muligt at vurdere hvor langt op ad trinene, dvs. hvor sandsynligt det er, at hvert materiale er lykkedes til at få de forskellige modtagere til at ændre adfærd.

De første to trin, er allerede dækket af præsentationen af materialet for respondenterne, hvilket betyder at de trin bliver ikke diskuteret her. Det første trin der er relevant for denne analyse, er det tredje trin, hvorvidt modtageren kan lide (P) og fastholder interesse. Her har jeg brugt spørgsmål 3 i spørgeskema 2 (Bilag 2), for at kunne vurdere hvor mange, og hvor stor procentdel af modtagerne kunne lide materialet. Jeg har ikke lavet noget spørgsmål omkring interessen, da det er lettere at vurdere om man har fastholdt interessen gennem snak, end at svare på et spørgsmål, og jeg kan nævne, at alle jeg gav spørgeskemaet til, efterfølgende ville diskutere emnet, efter de havde set filmen eller læst en pjece. Der var kun en respondent, en der læste pjecen ”Drop Kødet – for dyrenes skyld”, som ikke havde nogen synlig interesse for at snakke om emnet, efter han havde læst pjecen.

I forhold til hvorvidt modtagerne kunne lide materialet, var der 9 ud af 13 (Bilag 4:1-3) der kunne lide (P), der var blevet præsenteret for klima og miljø som hovedartikulationen, det er 69,2%. Sammenligner vi de forskellige kommunikationsprodukter indenfor den samme hovedartikulation, var det pjecen

”Kød og bæredygtighed”, som havde den højeste procentvise succes på dette område, her var der 4 ud af 5, 80% (Bilag 4:1-3), der kunne lide materialet. Vedrørende sundhedsartikulationen, var det 7 ud af 8 (Bilag 4:3-4), der kunne lide (P), det er 87,5 %, og her var det filmen ”Forks over Knives”, der havde størst succes. Her var det alle som kunne lide den. Hos dyrerettighedsartikulationen var det 3 ud af 10 (Bilag 4:4-5), der kunne lide (P), det er 30%, her var det også filmen ”Live and Let Live”, der havde størst succes, 3 ud af 4, 75%, kunne lide artikulationen.

Trin 4, forståelse af (P) er blevet afgjort af spørgsmål 4 i spørgeskema 2 (Bilag 2), og her sagde alle, uanset hvad de havde set eller læst, at de havde forstået (P).

Trin 5, generering af relaterede tanker, har jeg brugt spørgsmål 1 i spørgeskema 3 (Bilag 3) til at teste. Ud af dem der var blevet præsenteret for miljø og klima hovedartikulationen, var der 11 ud af 13 (Bilag 4:6), der havde genereret relaterede tanker, for at bruge McGuires ord. Det er 84,5%. Her svarede modtagerne fra både pjecen ”Kød og bæredygtighed” og filmen ”Cowspiracy”, at de alle havde tænkt på emnet siden de havde set materialet. For dem der var blevet præsenteret for sundhed som hovedartikulation, var der 5 ud af 8, der havde tænkt på emnet (Bilag 4:6), det er 62,5%. Her var det filmen, der havde størst succes, alle (I) havde genereret relaterede tanker. For materiale som havde dyrerettigheder som hovedartikulation, var det 5 ud af 10 (Bilag 4:6) der havde genereret relaterede tanker, det er 50%. Her var det pjecen som havde størst succes, 4 ud af 6, 66,6%, som havde genereret relaterede tanker.

Trin 6, erhvervelse af nødvendige forudsætninger, er ikke taget med, idet jeg ikke synes der er nogen simpel måde at teste det på, som kan svares med et ja og nej spørgsmål, som var vigtigt i forhold til svarprocenten, se metode afsnit, og hvad er fx en nødvendig forudsætning, det er derfor jeg ikke har medtaget dette trin.

Trin 7 handler om holdningsændringer, og modsat de korttidsholdningsændringer som spørgeskema 2 (Bilag 2) undersøgte, er disse holdningsændringer mere langsigtede. Spørgsmål 2 i spørgeskema 3 (Bilag 3) blev brugt til at teste dette. Ud af de 13 der blev præsenteret for miljø og klima som hovedartikulation, rapporterede 6 at de havde skiftet holdning enten en smule eller meget (Bilag 4:6), det er 46,2%. Ud af de 8 som blev præsenteret for sundhed som hovedartikulation, rapporterede 5 at de havde skiftet holdning enten en smule eller meget (Bilag 4:6), det er 62,5%. Ud af de 10 som blev præsenteret for dyrerettigheder som hovedartikulation, rapporterede 1 at de havde skiftet holdning enten en smule eller meget (Bilag 4:6), det er 10%.

Trin 8 og 9 er lagt sammen, om at huske og fremkalde en ny position når relevant, og er blevet til spørgsmål 3 (Bilag 3), om respondenterne har tænkt på emnet når de var ude og købe ind. Her var der 8 ud af 13 som svarede ja (Bilag 4:6) i den gruppe som var blevet præsenteret for miljø og klima som hovedartikulation, det er 61,5%. Hos gruppen der var blevet præsenteret for sundhed som hovedartikulation, svarede 7 ud af 8 ja, det er 87,5%. Hos gruppen der blev præsenteret for dyrerettigheder som hovedartikulation, svarede 1 ud af 10 ja, det er 10%.

Trin 10 og 11 er også lagt sammen i spørgsmål 4 i spørgeskemaet (Bilag 4), idet en beslutning om en handling er ikke lige let at måle som en handling, og når man har handlet, så er der foregået en beslutning på forhånd. Derfor er spørgsmål 4 centreret om handlingen, har du prøvet en eller flere kødfrie dage. Her svarede 7 ud af 13 ja (Bilag 4:6), i den gruppe som blev præsenteret for miljø og klima som hovedartikulation, det er 53,8%. Hos gruppen der blev præsenteret for sundhed som hovedartikulation, svarede 7 ud af 8 ja, det er 87,5%. Hos gruppen der blev præsenteret for dyrerettigheder som hovedartikulation, svarede 1 ud af 10 ja, det er 10%.

Trin 12, kognitiv integration af adfærd, er ikke taget med, af samme grund som trin 6, der er ikke en let måde at måle det på med et ja og nej spørgsmål. Derfor blev trin 13, overtale andre at handle på samme måde, vurderet til at være mere relevant og er baggrunden for spørgsmål 5 (Bilag 3), om de har forsøgt at overtale andre til at prøve en eller flere kødfrie dage. Ud af de 13 der blev præsenteret for materiale, som havde miljø og klima som hovedartikulation, svarede 2 ja, det er 15,3%. Hos gruppen der blev præsenteret for sundhed som hovedartikulation, svarede 4 ud af 8 ja, det er 50%. For gruppen som blev præsenteret for dyrerettigheder som hovedartikulation, svarede 1 ud af 10 ja, det er 10%.

Nedenfor er figur 19 med en opsamling af de forskellige resultater. Her ses det tydeligt, at sundhedsartikulationen har haft den største længerevarende effekt på alle områder, bortset fra trin 5, generering af relaterede tanker, men kigges der på handling, kan man se at 87,5% har prøvet en eller flere kødfrie dage, det må betegnes som en succes. Det samme er gældende for miljø- og klimaartikulationen, 53,8% har prøvet en eller flere kødfrie dage, det er mindre end sundhedsartikulationen, men er stadig et fint tal. På den anden side ligger dyrerettighedsartikulationen, som jeg har

kaldet ”etik” i nedenstående skema, her er det kun 10% som har prøvet en eller flere kødfrie dage, det står i stor kontrast med sundhedsartikulationens 87,5%.

McGuire's Overtalelsestrin		Miljø og Klima	Sundhed	Etik
3	Kan lide (P)	69,2%	87,5%	30%
4	Forståelse for (P)	100%	100%	100%
5	Generering af relaterede tanker	84,5%	62,5%	50%
7	Holdningsændring	46,2%	62,5%	10%
9	Fremkaldelse af ny position	61,5%	87,5%	10%
11	Handling	53,8%	87,5%	10%
13	Overtaler andre at handle	15,3%	50%	10%

Figur 19: Oversigt over de langsigtede resultater

Et der også springer i øjnene er, at der er stor forskel på trin 13, hvor 15,3% af klima- og miljøartikulation gruppen har snakket med andre om at prøve en eller flere kødfrie dage, mens det tal ligger på 50% for sundhedsartikulationen, det er et forholdsvis lille tal, når man tænker på at klima og miljø artikulationen ellers har rimelige høje tal på de andre parametre, og har fulgt tæt sammen med sundhedsartikulationen. Noget der kunne være en del af forklaringen på det lave tal hos dyrerettighedsartikulationen, er at der er forholdsvis flere genstridige modtagere i den gruppe, 60% (Bilag 4:6), i forhold til gennemsnittet på 49%, se figur 18. Dog ligger procentfordelingen af genstridige modtagere i miljø- og klimagruppen på 38,5% (Bilag 4:6), det er under gennemsnittet, hvilket betyder at det ikke kan være forklaringen. Det vil altså sige, at til trods for at klima- og miljøartikulationen ser ud til at have lykkedes godt på de fleste af McGuire's parametre, så har den ikke haft nogen stor effekt på at få modtagerne til at overtale andre, til at handle på samme måde.

5.5 Opsamling

Jeg har fået 31 respondenter til at svare på mine spørgeskemaer, ud af dem var der 6 der blev klassificeret som forsvarsløse modtagere, 15 som genstridige modtagere og 10 som behovsstyrede modtagere. De forsvarsløse modtagere blev forbundet med et

lav-engagement indlæringshierarki, de genstridige modtagere med et dissonans indlæringshierarki og de behovsstyrede modtagere med et traditionelt indlæringshierarki.

Materialet der havde en hovedartikulation, som knyttede kød sammen med sundhedskonsekvenser, havde den mindste negative konnotation på modtagerne, kun 1 ud af 8 kunne ikke lide artikulationen, det er 12.5 %. Materialet der knyttede kød sammen med dyrerettigheder og etik havde den største negativ konnotation på modtagerne, 7 ud af 10 kunne ikke lide artikulationen, det er 70%. Det vil sige, at det som ifølge Sepstrup & Øe kan skabe varige holdningsændringer, viden hvis tilegnelse resulterer i positive tanker, i teorien lykkes bedst med en artikulation, der knytter kød sammen med sundhed.

Den artikulation der fik skiftet flest holdninger på kort tid, var klima og miljøartikulationen, hvor det lykkedes at skifte 32 holdninger imellem 12 ud af 13 modtagere. Dvs. at det havde en korttidsholdningseffekt på 92%, og i gennemsnit ændrede hver modtager 2,5 holdninger. Dog havde sundhedsartikulationen en korttidseffekt på alle sine modtagere, 100%, mens den i gennemsnit ændrede 2,25 holdninger pr. modtager. Der er altså ikke stor forskel mellem disse to artikulationer på dette punkt. Dyrerettighedsartikulationen havde kun en korttidsholdningseffekt på 40%, og i gennemsnit ændrede hver modtager 0,5 holdninger. Dvs. at også på dette punkt havde dyrerettighedsartikulationen mindst succes.

Sundhedsartikulationen var den artikulationen, som fik flest modtagere til at gå ned på vigtigheden af kød, 62,5%. Dyrerettighedsartikulationen var den der fik mindst modtagere til at gå ned på vigtigheden af kød, kun 10%. Her ser vi igen, at sundhedsartikulationen var den, der havde størst effekt på modtagerne.

I forhold til de mere holdtidsbare effekter, var det sundhedsartikulationen der ændrede de fleste holdninger, 62,5% af modtagerne der var blevet præsenteret for den hovedartikulation, havde ændret deres synspunkt på kød efter 10 dage, mens det tal lå på 10% for dyrerettighedsartikulationen.

For dem der havde prøvet en eller flere kødfrie dage, var antallet højest mellem dem der havde været præsenteret for sundhedsartikulationen, 87,5% havde prøvet enten en eller flere kødfrie dage. Det tal var kun på 10% for modtagere, som var blevet præsenteret for en hovedartikulation, der knyttede kød sammen med dyrerettigheder.

I forhold til dem som havde anbefalet andre at prøve kødfrie dage, var det også gruppen der blev præsenteret for sundhedsartikulationen, som havde haft den største effekt. Her var det 50% som havde snakket med andre om at prøve kødfrie dage. Dyrerettighedsartikulationen havde den mindste effekt, 10% havde snakket med andre om at prøve kødfrie dage.

For at nævne de tre modtagertyper til sidst, så kan vi også se fra de langvarige resultater (Bilag 4: 5-6), at til trods for at en artikulation, sundhedsartikulationen, har haft større effekt end de andre, så er det lykkedes både den og miljø- og klima artikulationen at påvirke alle tre modtagertyper, både med hensyn til de kortvarige effekter og de langvarige. Dyrerettighedsartikulationen, på den anden side, havde ingen effekt på de genstridige modtagere, når det gælder de kortvarige effekter (Bilag 4: 4-5). I forhold til de langvarige effekter, så lykkedes det kun at få 2 ud af 6 til at tænke på emnet igen, efter de var blevet præsenteret for det, og længere op ad de tretten trin kom ingen. Det betyder, at hvis de frivillige aktører vil bryde igennem dissonans indlæringshierarkiet, som er det hierarki der er gældende for dem der spiser mest kød, så må de benytte sig af en artikulation der knytter kød sammen med klima og miljø, eller bedre endnu, sundhed.

5.6 Implikationer

Ser vi på de forskellige tal i afsnittet ovenover, tegner der sig et klart billede af, at en slags artikulation er bedre end andre artikulationer, til at overtale folk med, når det kommer til emnet om at spise mindre kød. Her er det især dyrerettigheder, som ligger i den lave ende, når vi taler om effekt af artikulationen, mens klima og miljø ligger på en andenplads, ikke langt fra sundhedsartikulationen på førstepladsen på mange af McGuires trin.

Dette var ikke hvad jeg havde forventet, jeg troede nemlig at klima og miljø ville være på førstepladsen, især når man tænker på hvor meget klima og miljø, i forhold til global opvarmning, fylder i den offentlige debat. Men når man ser på hvor mange der rent faktisk prøvede en kødfri dag, og snakkede med andre om også at prøve, så var det sundhedsartikulationen, som var langt foran miljø- og klimaartikulationen. Det er endda til trods for, at klima og miljøartikulationen lykkedes at skifte flest holdninger på kort tid, så havde den alligevel ikke den samme adfærdsændrende effekt, som sundhedsartikulationen havde. Det må være en indikation om, at det er lettere at tro på

de argumenter der omhandler klima og miljø, dvs. der er mindre skepsis i forhold til at acceptere de argumenter som værende valide, mens der muligvis er mere skepticisme i forhold til at tro på, at kød kan gøre skade på ens sundhed.

På den anden side, hvis vi følger Sepstrup & Øe, og antager at tilegnelsen af artikulationen skal resultere i positive tanker, for at varige holdnings og adfærdsændringer skal indtræffe i modtagerens psyke, så er det muligvis svaret. Nemlig, at mens klima- og miljøartikulationen er lettere at acceptere på korttid, især i kraft af al den klimadiskurs man jævnligt udsættes for i samfundet, så er det ikke sikkert, at den nødvendigvis resulterer i positive tanker. Ud over det indlysende, at det ikke er positivt at vi har klimaændringer, så er det heller ikke positivt at lære, at man er skyld i klimaændringer pga. af den mad man spiser. Det er lidt som at blive skældt ud for dårlig opførsel. Derimod er sundhedsartikulationen mere appetitlig, for ifølge den, er det kun dig selv du skader, hvis du spiser kød, og ikke hele planeten. Derudover er det mere overskueligt at skulle tænke på at "redde" sin egen krop, end det er at skulle "redde" en hel planet.

Det er lidt det samme for dyrerettighedsartikulationen, når du fortæller mennesker der spiser dyr, at det at spise dyr er lig med racisme, mord og tortur, så indgyder du ikke ligefrem positive ideer i deres tanker. Hvis du opfatter dyr som værende værdige til nogle moralske betænkeligheder, så bliver det også mere moralsk forkert at spise dem (Loughnan, Bastian & Haslam, 2014: 105). Det er også det, som den her dyrerettighedsartikulationen forsøger at artikulere med sine argumenter, at der er noget moralsk forkert med at spise dyr. Dette var også tydeligt i forhold til, at de fleste respondenter der blev præsenteret for den artikulation, sagde de ikke kunne lide kommunikationsproduktet. Det var også dem der skiftede mindst holdninger og adfærd.

Som jeg allerede har påpeget i mit metode afsnit, så har jeg kun 31 respondenter, hvilket betyder at jeg ikke kan konkludere nogen endegyldig sandhed ud fra mine resultater. Dog har jeg også påpeget i metode afsnittet, at min ambition er ikke at komme med nogen endegyldig sandhed, men mere at problematisere den viden der er på området, og at se hvilken effekt den har. Derfor kan man bruge mine resultater, til at vurdere hvilke effekt denne her artikulation har på en bredere gruppe af modtagere, og på den måde se en tendens af hvilken effekt man kan forvente.

Denne effekt kan man, gennem mine resultater, bruge til at ane en vis tilbøjelighed for, at sundhedsartikulationen er bedre til at overbevise kødædere om, at de skal spise mindre kød, end dyrerettighedsargumenter og klima- og miljøargumenter. Dette er der faktisk også lavet studier omkring, bl.a. har Dansk Vegetarforening, Samvirke og Coop lavet undersøgelser omkring hvilke motiver folk har, for at blive vegetarer eller for at spise mindre kød. Her var det kun 14% der spiste flexitarisk, dvs. overvejende grønt, men også kød, som gjorde det pga. dyrerettigheder (Vegetarisk, 2017) i et studie på 1744 respondenter. Derudover lavede Coop en undersøgelse, om hvad den primære motivation var, blandt ikke-vegetarer, til at holde kødfrie dage, og her var der 26% som sagde sundhed, 18% sagde dyrerettigheder, mens 16% sagde klima og miljø (Vegetarisk, 2017). Samvirke lavede også en undersøgelse, og spurgte hvilke argumenter var bedst for at spise mindre kød. Her svarede 35% sundhed, 15% klima og miljø, mens 10% svarede dyrerettigheder (Vegetarisk, 2017). Dvs. disse undersøgelser korrelerer fint med mine resultater, til trods for at der er forskel på procentsatserne, så viser de tydeligvis, at sundhed går igen som den bedste måde, hvorpå man overbeviser folk der spiser kød, om at spise mindre kød.

Det som min undersøgelse derfor demonstrerer, når vi sammenligner det forskellige materiale, er at for det første, så ser det ud til at være en tendens til, at følelser er gode til at bryde igennem de forskellige forsvarsmekanismer, når man skal forsøge at få folk til at ændre adfærd. Det vil sige, at jo mere kommunikationsproduktet benytter sig af følelsesmæssig argumentation, større effekt har det på holdnings- og adfærdsændringer. Dernæst, at hvis man ønsker at få folk der spiser kød, til at spise mindre kød, så skal man bruge sundhedsargumenter, siden de ser ud til at have den største effekt på alle slags modtagere, og derved øger man sine chancer for at bryde igennem folks forsvarsmekanismer, og kan opnå den ønskede adfærdsændring.

6. Konklusion

Dette speciale har som ambition, at kunne besvare min problemformulering, der er som følger:

Hvordan forsøger frivillige aktører at ændre folks adfærd i forhold til at spise kød, og hvilke effekter har disse strategier.

Som det kan ses, er problemformuleringen to-ledet, og for at svare på den første del, har jeg lavet en Laclau inspireret diskursanalyse. Denne demonstrerer hvordan de frivillige aktører, forsøger at få folk til at spise mindre kød, eller skifte over til en plantebaseret kost, gennem en artikulation der er inddelt i tre hovedtemaer. Disse tre hovedtemaer er miljø og klima, sundhed og dyrerettigheder.

Indenfor miljø og klimaartikulationen blev det påvist, at de frivillige aktører især forsøger at knytte betegnelser som fx ”dårligt for miljøet”, ”skader regnskove”, ”stort vandforbrug” og ”ikke bæredygtigt”, på den tomme betegn ”kød”. De frivillige aktører skifter imellem at bruge ”kød”, ”kødproduktion” og ”kødspisning” som tom betegn, men de dækker alle sammen over det samme begreb, kød.

Indenfor sundhedsartikulationen er det især forskellige sygdomme som fx ”diabetes”, ”fedme”, ”hjertekarsygdomme” og ”kræft”, som de frivillige aktører knytter til den tomme betegn ”kød”. Dog forsøger de sig samtidig også med en artikulation, hvor de fremstiller plantebaseret mad som værende medicin. Dvs, en fortælling om plantebaseret mad, hvor man kan kurere flere livsstilssygdomme gennem at spise planter.

Når det kommer til dyrerettighedsartikulationen, er der hovedsageligt to strategier, som de frivillige aktører benytter sig af. Den ene består af en artikulation, hvor de knytter betegnelser som fx ”slaveri”, ”tortur”, ”mord”, og ”racisme” på den tomme betegn ”kød”. Det er en form for artikulation, der har til formål, at give kødædere en dårlig smag i munden, ved at bringe frem associationer til koncepter, som de fleste synes er moralsk forkerte. Den anden strategi er en artikulation, hvor de knytter betegnelser som fx ”individer”, ”sansende”, ”unikke”, og ”frygter for deres liv” til de dyr, som skal dø for at vi kan spise kød. Det er en form for artikulation, der har til formål, at få kødædere til at tænke sig om, hvad det er for nogle ”unikke individer” de putter i munden.

Denne artikulation kan derfor opsummeres i en anti køddiskurs, en struktureret helhed af flere udsagn, der skabes gennem de frivillige aktørers artikulation. Denne diskurs er figur 17 et eksempel på.

Andel del af problemformuleringen, hvilken effekt diskursen har, blev fremanalyseret ved hjælp af spørgeskemaer, og ved brug af strategisk kommunikationsteori, samt McGuires kommunikations matrix.

Denne analyse præsenterede effekterne i nogle kortvarige effekter, samt nogle langvarige effekter. De kortvarige effekter viser, at det er miljø og klimaartikulationen, som har den største effekt, når talen er om at flytte holdninger på kort tid, dog er der lille forskel på dette punkt mellem miljø og klimaartikulationen og sundhedsartikulationen. Når det kommer til at vurdere vigtigheden af kød i måltidet, er det sundhedsartikulationen, der har størst effekt i at flytte på denne vurdering. Alt i alt, er det sundhedsartikulationen, der har den største effekt på den korte bane, mens miljø og klimaartikulationen ligger på en tæt andenplads.

I forhold til de langvarige effekter, viser resultaterne også, at sundhedsartikulationen har den største effekt, når der kommer til de fleste trin på McGuires tretten effektttrin. Miljø og klimaartikulationen fik flere til at ”tænke relaterede tanker”, men når det kommer til spørgsmålet om at skifte adfærd, og få andre til at gøre det samme, så er det sundhedsartikulationen, der har haft den største effekt.

Dyrerettighedsartikulationen viser sig at have den mindste effekt, når det kommer til at få folk, der spiser kød, til at ændre deres adfærd, i forhold til at spise mindre kød. Dette er blevet forklaret i kraft af teorien, som forklarer at tilegnelsen af viden skal resultere i positive tanker, for at en adfærdsændring kan opnås, ellers bliver kommunikationen stoppet i at nå frem til kognitionen af de diverse forsvarsmekanismer. Dette understøtter specialets resultater.

Siden det kun er lykkedes at samle 31 respondenter, er der ikke nok tyngde i empirien, til at kunne konkludere noget endegyldigt ud fra de resultater jeg har. Dog har jeg tidligere påpeget, at siden det ikke har været specialets intention, at komme med en endegyldig sandhed, er jeg tilfreds med at konstatere, at resultaterne kan bruges til at demonstrere en tendens, der gør sig gældende på dette område. Denne tendens kan også ses i andre studier, bl.a. som Coop, Samvirke og Dansk Vegetarforening har lavet (Vegetarisk, 2017). Når det forsøges at få overbevist folk der spiser kød, om at de skal spise mindre kød, så ser det ud til, at en artikulation der

omhandler dyrerettigheder, har størst chancer for at blive stoppet af subjektets forsvarsmekanismer, inden artikulationen når frem til en grundig gennemført tankeproces. Ønsker man de højeste odds for at en adfærdsændring skal forekomme, så lykkedes det bedst med en artikulation, der knytter kød sammen med sundhedskonsekvenser.

7. Perspektivering

Som enhver PKL strukturalist vil kunne indrømme, så er alt kontingent, det kunne have været anderledes. Jeg har valgt at skrive dette speciale, med de begrebslige apparater jeg nu engang har valgt, men jeg kunne også have valgt nogle andre tilgange, som ville have haft nogle konsekvenser for min analysegenstand. I forhold til teori, kunne jeg have valgt kun at bruge Laclau, men det ville have ført med sig et mindre begrebsmæssigt perspektiv, idet jeg ville have manglet begreber, der har følelse for subjektet, og hvordan det interagerer med kommunikationen. Det ville have fungeret bedre, kun at have brugt kommunikationsteori, men ulempen ville være et fattigere begrebsapparat.

Man kunne også have valgt andre aktører, end de der er blevet valgt, fx organisationen ”Kødfri Mandag” og ”Mærk Kødet – Det Gør Kloden”. Det ville ikke have haft en stor konsekvens for den fremanalyserede diskurs, idet artikulationen ligner hinanden hos næsten alle aktører på dette felt, se fx Kødfri Mandags mission (Kødfri Mandag, 2013), de har alle de samme hovedargumenter som blev fremanalyseret i analysedel 1. Dog ville analysen være fattigere, idet disse organisationer har ikke meget materiale. På den anden side, så er det muligt at danskere der spiser kød, ville have en større velvilje mod disse organisationer, og derfor ville det ikke være et bias hos respondenterne, som når du præsenterer en vegetarpjece eller vegetarfilm for en kødæder. Derfor kunne det have været et perspektiv, som blev indført i metoden, om der er forskel på effekten af materialet fra en vegetar organisation, og effekten fra en organisation som Kødfri Mandag, der ikke har som mission at få folk til at stoppe med at spise kød, men mere at spise mindre kød.

I januar måned 2018 blev der lanceret et nyt produkt, ”Naturli Hakket”, der er en plantefars, som ligner og føles som rigtig hakkekød (Madsen, 2017). Det er den første falske kødfars der er blevet lanceret i Danmark, men der findes allerede flere udenlandske varianter af kød, som ikke er kød. Det er også et vareområde, der har en voksende kundekreds, og derfor bliver det helt sikkert meget aktuelt, hvordan man bedst sælger køderstatninger. Derfor er dette speciale nok ikke det sidste, der fokuserer på denne problemstilling, indenfor den nærmeste fremtid.

Litteraturliste

Andersen, Niels Åkerstrøm (1999): *Diskursive Analysestrategier*. Frederiksberg: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.

Baabie, Earl & Johann Mouton (2001): *The Practice of Social Research*. South African Edition. Cape Town: Oxford University Press Southern Africa

Bastian, Brock & Steve Loughnan (2017): *Resolving the Meat-Paradox: A Motivational Account of Morally Troublesome Behaviour and Its Maintenance*. I: *Personality and Social Psychology Review*. Vol. 2(3) side 278-299

Bilag 1: *Spørgeskema 1*

Bilag 2: *Spørgeskema 2*

Bilag 3: *Spørgeskema 3*

Bilag 4: *Resultater*

Gabrielsen, Jonas & Tanja Juul Christensen (2010): *Talens Magt – Indføring i mundtlig retorik*. København: Hans Reitzels Forlag

Guldbrandsen, Ib T. & Stine N. Just (2016): *Strategizing Communication - Theory and Practice*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Hansen, Allan Dryer (2005): "Diskursteori – postmarxistisk hegemonianalyse hos Laclau". I: Esmark, Anders, Lausten, C.B. & N.Å. Andersen (red) *Poststrukturalistiske Analysestrategier*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag. Side 177-198

Hansen, Allan Dryer (2006): "Konstruktivisme og negativitet". I: Hansen, Allan Dryer & Sehested, K. (red) *Konstruktive bidrag. Om teori og metode i konstruktivistisk videnskab*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag. Side 35-65

Hansen, Allan Dryer (2012): Diskurs- og videnskabsteori. I: Søren Juul og Kirsten Bransholm Pedersen (red). *Samfundsvidenskabernes Videnskabsteori - en indføring*. Hans Reitzels Forlag. København. Side 233-277.

Jensen, Mads Dagnis & Jon Kvist (2016): "Hvordan laver man en stærk analystrategi". I: *Metoder i samfundsvidenskaberne*. Catharina Juul Kristensen & M. Azhar Hussain (red.). Frederiksberg C: Samfundslitteratur. Side 39-55

Josef, Anita K., David Richter, Gregory R. Samanez-Larken, Gert G. Wagner, Ralph Hertwig & Rui Mata (2016): *Stability and change in risk-taking behaviour across the adult life span*. Journal of Personality and Social Psychology, Vol 111, Sep 2016. Side 430-450

Laclau, Ernesto & Chantal Mouffe (2002): *Det radikale demokrati – Diskursteoriens politiske perspektiv*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Larsen, Sune Holm (2012): "Socialkonstruktivisme som forskningsmetode". I: Claus Nygaard(red.) : *Samfundsvidenskabelige analysemetoder*. Samfundslitteratur. Frederiksberg C. Side 121-145

Loughnan, Steve; Brock Bastian & Nick Haslam (2014): *The Psychology of Eating Animals*. I: Current Directions in Psychological Science. Vol 23(2). Side 104-108

McGuire, J. William (2001): "Input and output variables currently promising for constructing persuasive communications". I: *Public Communication Campaigns*. Thousand Oaks. Sage Publications, Inc. Side 22-48

Presskorn-Thygesen, Thomas (2012): "Samfundsvidenskabelige paradigmer – fire grundlæggende metodiske tendenser i moderne samfundsvidenskab". I: Claus

Nygaard (red). *Samfundsvidenskabelige analysemetoder*. Frederiksberg:
Samfundslitteratur. Side 21-48

Samson, Edward (1981): *Cognitive Psychology as Ideology*. I: American
Psychologist. Juli. Side 730-743

Sepstrup, Preben & Pernille Fruensgaard Øe (2014): *Kommunikations- og
kampagneplanlægning*. 4. Udgave. Hans Reitzels Forlag.

Internetreferencer:

Andersen, Kip (2014): *Cowspiracy: Hemmeligheden bag bæredygtighed*. Instruktør:
Kip Andersen & Keegan Kuhn. Lokaliseret på
<https://www.netflix.com/title/80033772> den 15.11.2017

Concito (2016): *Klimabarometeret 2016*. Concito, Danmarks grønne tænketank.
Lokaliseret på <https://concito.dk/klimabarometeret2016> den 04.10.2017

Coop (2017): *Syv år har givet flere kødløse dage*. COOP. Lokaliseret på
<https://om.coop.dk/coop+analyse/analyser.aspx> den 04.10.2017

Dansk Vegetarforening (2013): *Kød og Bæredygtighed. Hvorfor kød skader miljø og
klima – og hvad du kan gøre ved det*. Dansk Vegetarforening. Lokaliseret på
[https://vegetarisk.dk/wp-
content/uploads/pdf/Pjecer/Koed%20%26%20Baeredygtighed%20-
%20Hvorfor%20Koed%20Skader%20Miljoe%20og%20Klima.pdf](https://vegetarisk.dk/wp-content/uploads/pdf/Pjecer/Koed%20%26%20Baeredygtighed%20-%20Hvorfor%20Koed%20Skader%20Miljoe%20og%20Klima.pdf) den 15.11.2017

Dansk Vegetarforening (2016a): *Spis vegetarisk – så kan verden brødfødes*. Dansk
Vegetarforening. Lokaliseret på [https://vegetarisk.dk/wp-
content/uploads/pdf/Pjecer/Spis%20Vegetarisk%20-
%20Saa%20Kan%20Verden%20Broedfoedes.pdf](https://vegetarisk.dk/wp-content/uploads/pdf/Pjecer/Spis%20Vegetarisk%20-%20Saa%20Kan%20Verden%20Broedfoedes.pdf) den 15.11.2017

Dansk Vegetarforening (2016b): *Drop kødet – for dyrenes skyld. En introduktion til filosofien bag dyreetik og dyrs rettigheder.* Lokaliseret på <https://vegetarisk.dk/wp-content/uploads/pdf/Pjecer/Drop%20Koedet%20-%20For%20Dyrenes%20Skyld.pdf> den 15.11.2017

Dansk Vegetarforening (2017): *Vegetar. Hvordan og hvorfor?.* Dansk Vegetarforening. Lokaliseret på <https://vegetarisk.dk/wp-content/uploads/pdf/Pjecer/Vegetar%20-%20Hvordan%20og%20Hvorfor.pdf> den 15.11.2017

Etisk Råd (2015): *Hvad er etik?* Det Etiske Råd. Lokaliseret på <http://www.etiskraad.dk/etiske-temaer/assisteret-reproduktion/undervisning-til-grundskolen/oenskebarn/tekster/hvad-er-etik> den 20.11.17

EU Kommissionen (2010): *Agricultural Census 2010 – Main Results.* EU. Lokaliseret på http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Agricultural_census_2010_-_main_results den 09.10.2017

Fulkerson, Lee (2011): *Forks Over Knives.* Instruktør: Lee Fulkerson. Lokaliseret på <https://www.netflix.com/title/70185045> den 15.11.2017

Høgsholt, Danny (2017): *Juli blev den varmeste nogensinde målt på kloden.* TV2. Lokaliseret på <http://vejr.tv2.dk/2017-08-17-juli-blev-den-varmeste-nogensinde-maalt-paa-kloden> den 02.10.2017

Kødfri Mandag (2013): *Hvorfor Kødfri Mandag?.* Kødfrimandag.dk. Lokaliseret på http://www.xn--kdfrimandag-ggb.dk/?page_id=20 den 14.01.2018

Madsen, Fie West (2017): *600 danske supermarkeder får stor nyhed i kølediskene: Det viser, at man tør tænke nyt'.BT.* Lokaliseret på <https://www.bt.dk/danmark/600-danske-supermarkeder-faar-stor-nyhed-i-koelediskene-det-viser-at-man-toer> den 14.01.2018

Mad med medfølelse (2016): *Veganisme – for dig, for miljøet, for dyrene*. Mad med medfølelse.dk. Lokaliseret på http://madmedmedfoelelse.dk/wp-content/uploads/2015/06/FINAL_MmM_folder_2016.pdf den 29.11.2017

Pierschel, Marc (2013): *Live and Let Live*. Instruktør: Marc Pierschel. Lokaliseret på <https://www.netflix.com/title/80113787> den 15.11.2017

Ritzau; Reuters (2017): *USA: 2016 var det varmeste år målt på jorden*. Jyllands Posten. Lokaliseret på <http://jyllands-posten.dk/international/usa/ECE9779978/usa-2016-var-det-varmeste-aar-maalt-paa-jorden/> den 02.10.2017

Salomonsen, Jonas (2010): *Sådan påvirker din mad klimaet*. Videnskab.dk. Lokaliseret på <http://videnskab.dk/miljo-naturvidenskab/sadan-pavirker-din-mad-klimaet> den 03.10.2017

Scheer, Roddy & Doug Moss (2017): *What Causes Ocean “Dead Zones”?*. Scientific American. Lokaliseret på <https://www.scientificamerican.com/article/ocean-dead-zones/> den 30.11.17

Sørensen, Aske Got (2014): *4 gode grunde til at købe lokalt*. 27.06.2014. Samvirke. Lokaliseret på <https://samvirke.dk/artikler/4-gode-grunde-til-at-kobe-lokalt> den 07.11.2017

Thiis, Elisabeth (2015): *Så meget CO₂ udleder din bøf*. TV2. Lokaliseret på <http://nyheder.tv2.dk/2015-11-09-saa-meget-co2-udleder-din-boef> den 05.10.2017

Vegetarisk (2017): *Statistik om Danmark*. Vegetarisk.dk Lokaliseret på <https://vegetarisk.dk/statistik-om-danmark/> den 08.01.2018

WWF (2017): *Appetite For Destruction*. WWF. Lokaliseret på <https://www.wwf.org.uk/updates/appetite-for-destruction> den 09.10.2017

BILAG 1

Spørgeskema 1

1. Hvad forbinder du med kød? To til tre ord er fint:

2. Hvor ofte spiser du kød?

- a. Hver dag
- b. Næsten hver dag
- c. En til to gange om ugen

3. Hvor vigtigt er det for dig, at kød er en del af måltidet? På en skala fra 1-5, hvor 1 ikke er vigtigt til 5 er meget vigtigt.

1 2 3 4 5

4. Hvilke af disse udsagn er du enig i (sæt gerne flere kryds):

- Kød er en vigtig protein kilde ☐
- Kød handler om nydelse ☐
- Dyr er til for at mennesker kan spise kød ☐
- Kød er ikke godt for kroppen ☐
- Kød kan gøre skade på vores sundhed ☐
- Kød er dårligt for vores klima og miljø ☐
- Kød produceres ikke på en bæredygtig måde ☐
- Kød er etisk forkert at spise ☐
- Dyr burde ikke dø, når mennesker kan spise planter ☐

BILAG 2

Spørgeskema 2

1. Hvor vigtigt er det for dig, at kød er en del af måltidet? På en skala fra 1-7, hvor 1 ikke er vigtigt til 7 er meget vigtigt.

1 2 3 4 5 6 7

2. Hvilke af disse udsagn er du enig i:

- Kød er en vigtig protein kilde ☐
- Kød handler om nydelse ☐
- Dyr er til for at mennesker kan spise kød ☐
- Kød er ikke godt for kroppen ☐
- Kød kan gøre skade på vores sundhed ☐
- Kød er dårligt for vores klima og miljø ☐
- Kød produceres ikke på en bæredygtig måde ☐
- Kød er etisk forkert at spise ☐
- Dyr burde ikke dø, når mennesker kan spise planter ☐

3. Kunne du lide pjecen/filmen?

- a. Ja
- b. Nej

4. Har du forstået budskabet i pjecen/filmen?

- a. Ja
- b. Nej

5. Kunne du tænke dig at prøve en eller flere kødfrie dage om ugen?

- a. Ja
- b. Nej

BILAG 3

Spørgeskema 3

1. Har du haft nogen tanker om kødspisning/kødproduktion siden du så pjecen/filmen?
 - a. Ja
 - b. Nej

2. Synes du, at du har ændret dine synspunkter, enten en smule eller meget, vedrørende kødproduktion/kødspisning siden du så pjecen/filmen?
 - a. Ja
 - b. Nej

3. Har du tænkt på pjecen/filmen eller den slags argumenter, når du har været ude og købe ind, siden du så pjecen/filmen?
 - a. Ja
 - b. Nej

4. Har du prøvet en kødfri dag eller flere, siden du så pjecen/filmen, hvor du ikke har spist kød, kødpålæg, fjerkræ eller fisk en hel dag?
 - a. Ja
 - b. Nej

5. Hvis ja, har du snakket med andre om også at prøve?
 - a. Ja
 - b. Nej

Bilag 4

Resultater

Side 1

Spørgsmål 3 i Bilag 1 og spørgsmål 1 i Bilag 2 = vigtighedsskala:

1-2 = ligeglad - ikke vigtigt 3 = midt i mellem 4-5 = vigtigt – meget vigtigt

1-3 = ligeglad – ikke vigtigt 4 = midt i mellem 5-7 = vigtigt – meget vigtigt

Forsvarsløse modtagere markeres med grønt = 6

Genstridige modtagere markeres med rødt = 15

Behovsstyrede modtagere markeres med blå = 10

Kød og bæredygtighed:

1⁷: en til to gange⁸, 2→3⁹ (ikke vigtigt → ikke vigtigt)

vigtig protein kilde¹⁰, handler om nydelse, sundhed, bæredygtig måde → vigtig protein, nydelse, kroppen¹¹, sundhed, miljø og klima, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja
DYR¹²

2: hver dag, 4→4 (vigtigt → midten)

vigtig protein kilde, handler om nydelse, spise kød → vigtig protein, nydelse, spise kød, sundhed, miljø og klima, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja
BØF, HAKKEKØD, MAD

3: hver dag, 3→4 (midten → midten)

vigtig protein kilde, handler om nydelse, bæredygtig måde → vigtig protein, miljø og klima, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja
MAD, DYR

4: næsten hver dag, 4→3 (vigtigt→ikke vigtigt)

vigtig protein kilde, sundhed → sundhed, klima og miljø, bæredygtig måde, spise planter. Ja, Ja, Ja.
MAD

5: hver dag, 4→5 (vigtigt → vigtigt)

vigtig protein kilde, handler om nydelse, spise kød → protein, nydelse, spise kød, miljø. Nej, Ja, Ja
MAD, SOVS, SMAG

5 = kunne tænke sig en/+ kødfri dag

4 = kunne lide materialet / 1 = kunne ikke lide materialet

⁷ Disse tal repræsenterer en respondent som har fået tildelt et nr og navn på materiale.

⁸ Hvor ofte de spise kød

⁹ Dette er respondentens vurdering af vigtigheden af kød, før og efter de har set materialet.

¹⁰ De udsagn respondenterne er enig i før og efter de har set materialet.

¹¹ Alle holdninger der ændres markeres med en underliggende streg.

¹² De ord som respondenterne associerer med kød. Spørgsmål 1 i spørgeskema 1.

Side 2

2 = ændrede mening om sundhed eller kroppen (var enig i udsagnet) / 5 = ændrede mening om miljø hvoraf 2 også ændrede mening om bæredygtig måde / 1 = ændrede mening om nydelse / 1 = ændrede mening om protein / 1 = ændrede mening om spise planter

3 = stod i sted om vigtighed / 2 = gik ned i vigtighed

Spis Vegetarisk – Så kan verden brødfødes

1: næsten hver dag, 3→4 (midten → midten)

vigtig protein kilde, handler om nydelse, sundhed, miljø → nydelse, sundhed, miljø, bæredygtig måde. Nej, Ja, Ja
PROTEIN, MAD

2: hver dag, 3→4 (midten → midten)

vigtig protein kilde, handler om nydelse, miljø, bæredygtig måde, etisk forkert → nydelse, miljø, bæredygtig måde, etisk forkert, spise planter. Ja, Ja, Ja
BYGGESTEN, PROTEIN

3: hver dag, 2→2 (ikke vigtigt → ikke vigtigt-)

protein, miljø → miljø, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja
DYR, BLOD

4: hver dag, 5→7 (meget vigtigt → meget vigtigt)

protein, nydelse, spise kød → protein, nydelse, spise kød. Nej, Ja, Nej.
HOVEDMÅLTID, SMAG, MAD

3 = kunne tænke sig en/+ kødfri dag / 1 = kunne ikke tænke sig en kødfri dag

2 = kunne lide materialet / 2 = kunne ikke lide materialet

3 = ændrede mening om protein / 2 = ændrede mening om bæredygtig måde / 1 = ændrede mening om at spise planter

3 = stod i sted om vigtighed / 1 = gik lidt ned i vigtighed

Cowspiracy: the sustainability secret

1: hver dag, 3→4 (midten → midten)

protein, nydelse, miljø → protein, nydelse, miljø, bæredygtig måde. Nej, Ja, Ja
MAD, PROTEINER

2: hver dag, 5→5 (meget vigtigt → vigtigt)

protein, nydelse → protein, nydelse, miljø, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja
MAD, MÆTHED, VIGTIGT MÅLTID

3: hver dag, 4→3 (vigtigt → ikke vigtigt)

protein, nydelse, spise kød → nydelse, sundhed, klima og miljø, bæredygtig måde, etisk forkert, spise planter. Ja, Ja, Ja
MAD, SMAG

Side 3

4: hver dag, 3 → 3 (midten → ikke vigtigt)

protein, nydelse → nydelse, klima og miljø, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja
PROTEINER; KØER

4 = kunne tænke sig en/+ kødfri dag

3 = kunne lide materialet / 1 = kunne ikke lide materialet

4 = ændrede mening om bæredygtigt, hvoraf 3 også ændrede mening om klima / 2 = ændrede mening om protein / 1 = ændrede mening om spise kød hvoraf også ændrede mening om sundhed + etisk forkert og burde spise planter.

3 = gik ned i vigtighed / 1 = stod i sted

Vegetar – hvordan og hvorfor?

1: hver dag, 4 → 5 (vigtigt → vigtigt)

vigtig protein kilde, handler om nydelse → nydelse, klima og miljø. Nej, ja, nej
MAD, SAFTIGT

2: næsten hver dag 4 → 3 (vigtigt → ikke vigtigt)

vigtig protein kilde, handler om nydelse → protein kilde, nydelse, skade på vores sundhed. Ja, Ja, Ja
MAD, PROTEIN, GODT

3: hver dag 5 → 7 (meget vigtigt → meget vigtigt)

protein kilde, nydelse, spise kød, klima og miljø, bæredygtig måde → protein, nydelse, spise kød, for kroppen, skade på vores sundhed, klima og miljø, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja
MAD, MÆTHED, LÆKKERT

4: en til to gange 2 → 1 (ikke vigtigt → ligeglad)

nydelse, sundhed, klima og miljø, bæredygtig måde → nydelse, kroppen, sundhed, klima og miljø, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja
DYR, MAD

5: hver dag 4 → 4 (vigtigt → midten)

vigtig protein kilde, nydelse, klima og miljø → nydelse, sundhed, klima og miljø, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja
SULTEN, LUKSUS, BØF

4 = kunne tænke sig en/+ kødfri dag / 1 = kunne ikke tænke sig en kødfri dag

4 = kunne lide materialet / 1 = kunne ikke lide materialet

3 = ændrede mening (var enige med at kød var usundt) / 1 = ændrede mening om kroppen / 2 = ændrede mening om at det var en vigtig proteinkilde / 1 = ændrede mening om bæredygtig måde 1 = ændrede mening om klima og miljø

3 = gik ned på vigtighed / 2 = stod i sted

Forks over Knives

Side 4

1: hver dag, 3→2 (midten→ikke vigtigt)

protein, nydelse, sundhed, miljø, bæredygtig måde, spise planter → nydelse, kroppen, sundhed, miljø, bæredygtig måde, etisk forkert, spise planter. Ja, Ja, Ja
MAD, MÆTHED

2: hver dag, 3→1 (midten→ligeglad)

protein, nydelse, miljø, bæredygtig måde, etisk forkert, spise planter → kroppen, sundhed, miljø, bæredygtig måde, etisk forkert, spise planter. Ja, Ja, Ja
LUKSUSVARE

3: en til to gange, 1→1 (ligeglad →ligeglad)

sundhed, miljø, bæredygtig måde→kroppen, sundhed, miljø, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja
DYR, IKKE BÆREDYGTIGT

3 = kunne tænke sig en/+ kødfri dag

3 = kunne lide materialet

2 = ændrede mening om protein / 3 = ændrede mening om kroppen / 1 = ændrede mening om sundhed 1 = ændrede mening om etisk forkert

2 = gik ned i vigtighed / 1 = stod i sted

Drop Kødet, for dyrenes skyld

1: hver dag, 3→4 (midten → midten)

nydelse, spise kød, klima og miljø, bæredygtig måde → nydelse, sundhed, klima og miljø, bæredygtig måde. Nej, Ja, Ja
PRODUKTION, MAD

2: hver dag, 4→6 (vigtigt → vigtigt)

nydelse, klima og miljø → nydelse, klima og miljø. Nej, Ja, Nej
LÆKKERT

3: næsten hver dag 4→5 (vigtigt → vigtigt)

protein, nydelse, kroppen, sundhed, miljø, → protein, nydelse, kroppen, sundhed, miljø. Nej, Ja, Ja
MAD, STEAKS, NØDVENDIGT

4: hver dag, 5→7 (meget vigtigt → meget vigtigt)

protein, nydelse, spise kød → protein, nydelse, spise kød. Nej, Ja, Nej
MAD, LÆKKERT

5: hver dag, 4→6 (vigtigt → vigtigt)

protein, nydelse, miljø → protein, nydelse, miljø. Nej, Ja, Nej
MAD

6: næsten hver dag, 1→1 (ligeglad → ligeglad)

Side 5

nydelse, miljø, bæredygtig måde → nydelse, miljø, bæredygtig måde, etisk forkert.

Nej, Ja, Ja

DYR, CO₂

3 = kunne tænke sig en/+ kødfri dag / 3 kunne ikke tænke sig en kødfri dag

6 = kunne ikke lide materialet

2 = ændrede mening om at det var forkert at spise dyr, (etisk forkert og dyr er til for at spise) hvoraf den ene også ændrede mening om sundhed / 4 = ændrede ikke nogen holdning

6 = stod i sted om vigtighed

Live and Let Live

1: næsten hver dag, 2→3 (ikke vigtigt → ikke vigtigt)

protein → protein, klima og miljø. Ja, Ja, Ja

DYR

2: næsten hver dag, 3→3 (midten → ikke vigtigt)

nydelse, spise kød, sundhed, klima og miljø, bæredygtig måde → nydelse, sundhed, klima og miljø, bæredygtig måde. Ja, Ja, Ja

MAD

3: hver dag, 4 → 5 (vigtigt → vigtigt)

protein, nydelse, spise kød → protein, nydelse, spise kød. Ja, Ja, Nej

MAD, LÆKKERT

4: hver dag, 5→7 meget vigtigt → meget vigtigt)

protein, nydelse → protein, nydelse. Nej, Ja, Nej

MAD, NYDELSE

2 = kunne tænke sig en/+ kødfri dag / 2 = kunne ikke tænke sig det

3 = kunne lide materialet / 1 = kunne ikke lide materialet

1 = ændrede mening om klima og miljø / 1 = ændrede mening om dyr er til for at vi kan spise kød

3 = stod i sted / 1 = gik ned i vigtighed

Spørgeskema 3 – (Bilag 3)

Kød og bæredygtighed:

1= 1¹³:ja, 2:ja, 3:ja, 4:ja, 5:nej

2= 1:ja, 2:ja, 3:nej, 4:nej, 5:nej

3= 1:ja, 2:nej, 3:ja, 4:ja, 5:ja

4= 1:ja, 2:nej, 3:ja, 4:nej, 5:nej

5= 1:ja, 2:nej, 3:ja, 4:ja, 5:nej

¹³ Spørgsmål nr. 1 i spørgeskema 3 osv...

Side 6

Spis vegetarisk:

1= 1:ja, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

2= 1:ja, 2:nej, 3:ja, 4:ja, 5:nej

3= 1:nej, 2:ja, 3:nej, 4:nej, 5:nej

4= 1:nej, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

Cowspiracy:

1= 1:ja, 2:nej, 3:ja, 4:ja, 5:nej

2= 1:ja, 2:ja, 3:nej, 4:nej, 5:nej

3= 1:ja, 2:ja, 3:ja, 4:ja, 5:nej

4= 1:ja, 2:ja, 3:ja, 4:ja, 5:ja

38,5% genstridig- / 46,1% behovsstyret- / 15,4% forsvarsløs modtager

1= 11 ja, 2 nej / 2= 6 ja, 7 nej / 3= 8 ja, 5 nej / 4= 7 ja, 6 nej / 5= 2 ja, 11 nej

Vegetar – hvordan og hvorfor? :

1= 1:nej, 2:ja, 3:ja, 4:ja, 5:nej

2= 1:ja, 2:nej, 3:ja, 4:ja, 5:ja

3= 1:nej, 2:nej, 3:ja, 4:ja, 5:nej

4= 1:ja, 2:ja, 3:ja, 4:ja, 5:ja

5= 1:nej, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

Forks over knives:

1= 1:ja, 2:ja, 3:ja, 4:ja, 5:ja

2= 1:ja, 2:ja, 3:ja, 4:ja, 5:ja

3= 1:ja, 2:ja, 3:ja, 4:ja, 5:nej

50% genstridig- / 25% behovsstyret- / 25% forsvarsløs modtager

1= 5 ja, 3 nej / 2= 5 ja, 3 nej / 3= 7 ja, 1 nej / 4= 7 ja, 1 nej / 5= 4 ja, 4 nej

Drop Kødet for dyrenes skyld:

1= 1:ja, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

2= 1:nej, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

3= 1:nej, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

4= 1:ja, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

5= 1:ja, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

6= 1:ja, 2:nej, 3:nej, 4:ja, 5:ja

Live and let live:

1= 1:nej, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

2= 1:ja, 2:ja, 3:ja, 4:nej, 5:nej

3= 1:nej, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

4= 1:nej, 2:nej, 3:nej, 4:nej, 5:nej

60% genstridig- / 20% behovsstyret- / 20% forsvarsløs modtager

1= 5 ja, 5 nej / 2= 1 ja, 9 nej / 3= 1 ja, 9 nej / 4= 1 ja, 9 nej / 5= 1 ja, 9 nej